

Jesús Tté Buaë Kit Mateo tö Mateo

Wëm bak eköl kiè Mateo e' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' kiè Leví. Ie' dör Israel aleripa eköl. Jesús tö ie' ki' ittökataie (Mateo 9.9 saú), erë e' yöki ie' bak kanëblök inuköl patueke Roma wökirpa a ese shtök. Erë mik Jesús tö ie' ki' ittökataie, etä ie' mineaie Jesús ta.

Ì o' Jesús tö su' Mateo tö iwák wöbla wa, ese tso' kitule yëkkuö i' ki. Ñies ì su' ie' tö ena ì ttsë'itö Jesús tö s'wöbla'weke e' a, ese kit ie' tö.

Ká iaiaë Skëköl tö iyë' tö wëm döraë eköl Israel aleripa tsatkök e' paneke ie'pa tö. S'tsatkökwak e' kiè Mesías hebreoie ena griegoie ikië Cristo. Se'ie kiè e' mane'wésö *wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'*. Mateo tö yëkkuö i' kit bua'ie Israel aleripa a ikkachoie tö s'tsatkökwak ñe' dör Jesús.

Jesucristo yépa bak (Lucas 3.23-38)

¹ Jesucristo dör se' blú bak kiè David e' aleri, David dör Abraham aleri. Jesucristo yépa bak kos e'pa wépa kiè dör i' es:

² Abraham alà dör Isaac, e' alà dör Jacob, e' ala'r dör Judá ena iëpa. ³ Judá ala'r dör Fares ena Zérah, e'pa mì dör Tamar. Fares alà dör Hesrón, e' alà dör Aram. ⁴ E' alà dör Aminadab, e' alà dör Nahasón, e' alà dör Salmón. ⁵ E' alà dör Booz, e' mì dör Rahab. Booz alà dör Obed, e' mì dör Rut. Obed alà dör Jesé, ⁶ E' alà dör se' blú bak David e'.

Se' blú bak David, e' alà dör Salomón, e' mì bak Urías ta kewe. ⁷ Salomón alà dör Roboam, e' alà dör Abías, e' alà dör Asá. ⁸ E' alà dör Josafat, e' alà dör Joram, e' alà dör Ozías. ⁹ E' alà dör Jotam, e' alà dör Acaz, e' alà dör Ezequías. ¹⁰ E' alà dör Manasés, e' alà dör Amón, e' alà dör Josías. ¹¹ E' ala'r dör Jeconías ena ielpa. E' kēwō ska' ta Israel aleripa klō'wēlur Babilonia wakpa tō ta itsēmīrakitō Babilonia.

¹² Israel aleripa aneyalne Babilonia, e' ukuōkī ta Jeconías alà kiè Salatiel e' kune. Ie' alà dör Zorobabel, ¹³ E' alà dör Abihud, e' alà dör Eliaquim, E' alà dör Azor. ¹⁴ E' alà dör Sadoc, e' alà dör Aquim, e' alà dör Eliud. ¹⁵ E' alà dör Eleazar, e' alà dör Matán, e' alà dör Jacob. ¹⁶ E' alà dör José, e' dör María wēm. María dör Jesús mì. Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'.*

¹⁷ Es Abraham kēwō ska' dōkₐ David kune', etₐ Jesús ditséwō alōne dōkₐ dabom eyōk kī tkētōkicha (14). Ñies David kēwō ska' dōkₐ Israel aleripa minetser Babilonia, etₐ Jesús ditséwō alōne dōkₐ dabom eyōk kī tkētōkicha (14). Ñies Israel aleripa minetser dōkₐ wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' de, etₐ Jesús ditséwō alōne dōkₐ dabom eyōk kī tkētōkicha (14).

Jesucristo kurke e' biyö yēne
(Lucas 2.1-7)

¹⁸ I' dör Jesucristo kune' e' pakè: Ie' mì kiè María. E' bakiₐ busi kam ser wēm ta, erē ittē me'bak senukwₐ wēm kiè José e' ta. Kam ie'pa serwₐ ñita, kam ie'pa ñi kōwₐ, etₐ María buklunekₐ Wikōl

* **1:16** wé pairine'bitū idi' wa s'blúie: E' dör Mesías si'kuaie.

Batse'r diché wa. ¹⁹ José dör wëm buaë yësyësë, e' kuëki ie' kë éna María jaëwakkā sulitane wörki. E' kuëki ie' tö ibikeitsé: “Súyö imèat bërë.” ²⁰ Ie' tso'iā ibikeitsök tā ikapowā tā ikabsué tö Skëköl biyöchökwak de eköl e' tö ie' ā iché: “A José, David aleri, María buklunekā e' dör Wiköl Batse'r diché wa. E' kuëki kë be' suanuk senukwā ie' tā. ²¹ Ie' alà kūrdaë eköl wák wëm. Ikië múkabö Jesús† Ie' tö iwakpa tsatkeraë sene sulu nuí yöki, e' kuëki ikië múkā es.” Es Skëköl biyöchökwak tté José tā.

²² E' kōs tka es as ì yè'atbak Skëköl tö itteköl wa e' wà tkō, e' tö ichè:

²³ “Busi eköl kë wā wëm kaule e' buklurdakā, e' alà kūrdaë wák wëm, ikirdaë Emanuel.”†

(s'kiè e' wà kiane chè: “Skëköl tso' se' tā”).

²⁴ Mik José ti'nekane, etā ie' tö iwé wēs Skëköl biyöchökwak tö ie' ā iché es. Ie' ulabatséwā María tā. ²⁵ Erë alà kam̄ kur, e' yöki ie'pa kë ñi kànewā. Mik alà kune, etā José tö ikië mékā Jesús.

2

Wëpa yöule iyi tötkök bëkwö wa esepa de Jesús sauk

¹ Jesús kune' ká kiè Belén atē Judea ee. E' kéwö ska' tā wëm eköl kiè Herodes e' dör ká e' blú. Etā wëpa wëlepa datsē ká kamië atē diwö tskirke e' kke, e'pa de Jerusalén. Ie'pa dör iyi tötkök bëkwö wa esepa. ² Ie'pa tö ichaké:

† **1:21** Jesús: S'kiè e' wà kiane chè S'tsätkökwak. † **1:23** Isaías 7.14

—¿Wé alala kune judiowak blúie e'? Sa' tō ibëkwō su' sa' kaska', e' kueki sa' de íerō idalöiök.

³ Mik Herodes tō ttè e' ttsé, etā e' tō ie' ena Jerusalén wakpa kōs tsiriwékarak tajë. ⁴ E' kueki ie' tō sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kiéttsa seraā tā ichaké ie'pa a:

—¿Ima a' ichè? Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, ¿wé e' kurmi?

⁵ Ie'pa tō iutérak:

—Ie' kurdaë Belén aṭe Judea eë. Skëköl tteköl tō ikitat i' es:

⁶ Skëköl tō ichè:

Belén aṭe Judea, e' wakpa a ye' ichè tō a' shuā blu' kardakā eköl, e' tō ye' icha dör Israel aleripa e'pa wëttseraë. E' kueki a' ká dör ká bua'ie wës Judea ká bua'ie malepa tso' es.*

⁷ Mik Herodes tō ttè e' ttsé, etā ie' tō wëpa tō íyi tötkeke bëkwō wa ñe'pa kié akir ijchenowā tō mik ie'pa tō bëkwō e' su'mi, kōs e' kī ká de. ⁸ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' yú Belén. Alala e' yulö bua'ie. Mik a' tō ikué, etā ibiyö chö ye' a as ñies ye' mi' idalöiök.

⁹⁻¹⁰ Mik blu' tō ttè e' ché one, etā ie'pa míyal. Etā bëkwō su' ie'pa tō ikaska', e' suéne ie'pa tō ñalā wa. E' tō ie'pa ttsé'wéne buaë shutë. Wé bëkwō mirwā e' wa ie'pa mi'ke dö wé bëkwō e' wöklö'wéwā eë. Bëkwō e' wöklö'wéwā wé alala e' tso' e' u tsakā. ¹¹ E' ukuökī tā ie'pa dewā u a tā ie'pa tō alà ena imì María kué. Ie'pa e' tuléwā kuchë kī tā idalöiérakitö. Kalkuöla dérak iwā e' kköyéttsarakitö tā orochka

* 2:6 Miqueas 5.2

ena ì masmas ña'wè ena mirra, ese méraakitö alá a. ¹² E' ukuökí tã ie'pa a iyène kabsuè a tö ie'pa kë minukne Herodes ska'. E' kuëki ie'pa míyalne iká kî ñalã kuã'kî wa.

José ena María tkashkar míyal Egipto

¹³ Wëpa tö íyi tötkeke bëkwö wa e'pa ponemine, e' ukuökí tã José kabsuè tö Skëköl biyöchökwak eköl tö ie' a iché: “Be' e' kôka, María ena ilà klö'ú tã be' tköshkar Egipto. Blu' Herodes tö alala sê yuleraè ttëwã, e' kuëki be' e' tsúat senuk eë dö mik ye' tö be' a iché eta.”

¹⁴ Eta ie' tî'neka e' kéka tã alá ena María klö'wéitö tã e' nañewe imíyal Egipto. ¹⁵ Eë ie'pa sené dö mik Herodes blënewã ekkè. E' tka es as itkö wës Skëköl tö iyè' itteköl wa es. Ie' tö iyè': “Ye' alá tso' Egipto, e' kiéne ye' tö.”†

Herodes tö kãwö mé ala'rla ttökulur

¹⁶ Mik Herodes wã ijchënewã tö wëpa tö íyi tötkeke bëkwö wa, e'pa kë wã ie' ttö dalöiène', eta e' tö ie' uluwéka taië. Belén ena ká tso' ipamik e' a ala'rla wëpa kurke kôs, e'pa ttökulur patké ie' tö sërãã kam kî duas dö bök e' yöki. Wëpa tö íyi tötkeke bëkwö wa e'pa tö bëkwö su' kôs e' kî ká de, e' yè' ie'pa tö Herodes a. E' wa ie' tö ikéwö yè'ttsã tö duas döketke bök e' kî. E' kuëki ie' tö ala'rla wëpa kurke e' kéwö ulatök, esepa kôs ttökulur patké.

¹⁷ Es ì yè' Skëköl tteköl kiè Jeremías e' tö, e' wã tka. Ie' tö iyè':

¹⁸ “Ká kiè Ramá eë ittseñe tö taië ie'pa iuke aneule kköchöke siarë.

† 2:15 Oseas 11.1

Eē alakölpa dör Raquel aleripa e'pa iuke ila'rla
ieitsök.

Ila'rla kōs ttélur, e' kueki ie'pa kë er pablërta'."

*María ena ilà ena José e' yéttsq Egipto biteyalne
Israel*

¹⁹ Blu' Herodes blënewa, e' ukuöki ta José tso'
Egipto, e' kabsué tö Skëköl biyöchökwak eköl tö ie'
a iché: ²⁰ "Wépa éna alà ttakwa, e'pa blërulunetke.
E' kueki be' e' kōka ta María ena ilà klö'ú ta a'
yúshkane Israel."

²¹ Eta José e' kéka ta María ena ilà klö'wéitö ta
ie'pa biteyalne Israel. ²² Erë mik ie' wa ijchenewa
tö Herodes alà kiè Arquelao e' tso'ne Judea blúie
iyë skéie, eta ie' suane senuk ee. Eta ie' kabsué tö
Skëköl tö ie' a iché: "A' yúshkane Galilea." E' kueki
ie'pa míyalne Galilea. ²³ Mik ie'pa de Galilea, eta
ie'pa míyal senuk ká kiè Nazaret ee. E' tka es as ì yë'
Skëköl ttekölpa tö e' wà tkö wé ichéitö: "Ie' kirdaë
Nazaret wak."

3

Juan S'wöskuökwak tö s'patté

(Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ E' kéwö ska' ta Juan S'wöskuökwak de Skëköl
ttè pakök ká sir poë wé kë yi serku' ate Judea ee.

² Juan tö ie'pa a icheke: "Ì blúie Skëköl tso' e' kéwö
dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a."

³ Skëköl tö Juan yë' itteköl Isaías wa i' es:
"Ká sir poë wé kë yi serku' taië,
ee yile ttöraë aneule, e' tö icheraë:
'A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki,

e' dör wes ñalā yuèsö yësyësë ie' yöki es.' ”*
Es Isaías tö iyë'at.

⁴ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo e' dör iyiwak kkuölit. Ie' chkè dör ditski ena bulali.
⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa de tajë ie' ttöke e' ttsök. Ñies ká tso' di' Jordán kkömik, e' wakpa de. ⁶ Ì sulu kos wambleke ie'pa tö e' chekekarakitö tā Juan tö iwöskueke Jordán a.

⁷ Erë mik Juan tö isué tö fariseowakpa ena sadowakpa de tajë as ie' tö ie'pa wöskuölor etä ie' tö ie'pa a iché: “iA' dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tö a' a iché tö a' tkömishkar Skëköl tö a' we'ikeraë siarë e' ulà a? ⁸ A' senú yësyësë, e' wa iwërwaami tö mokì a' er mane'wétke Skëköl a. ⁹ Kë a' tö ibikeitsök tö a' dör Abraham aleripa, e' ë kueki Skëköl kë tö a' we'ikepa. Ye' tö a' a ichè tö Skëköl ki ikiane, e' tā ie' tö ák ikkë yuëmi Abraham aleripaie. ¹⁰ Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kë wörtä' ese kos bikökök ña'wëwa bö' a. ¹¹ Mokì ye' tö a' wöskueke di' a iwà kkachoie tö a' er mane'wétke Skëköl a. Erë ye' itökì idatse eköl, e' tö a' ierawa Wiköl Batse'r a ena bö' a. Ie' dör këkëpa tajë ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö ë tsëmi e' kë dör ye' siarla e' a. ¹² Ie' tö s'wöpperaë wes iyiwö wöppèsö es. Ibua'buwa bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kë wöittä'wa e' a.”

Jesús wösune
(*Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22*)

* **3:3** Isaías 40.3

¹³ Jesús e' yéttsa Galilea demi Jordán di'kka wé Juan tso' ee as e' tō iwōskuō. ¹⁴ Kewe ta Juan kē éna ie' wōskuak, ie' tō iché ia:

—Warma be' kawōta ye' wōskuök. ¿Wes be' do ye' ska' as ye' be' wōskuō?

¹⁵ Ie' tō iüté:

—Ì dör yēsyesē Skököl wōa, ese kos kawōta wè se' tō es, e' kuēki imuatsō es i'ñe ta.

Eta Juan tō ie' ttō iüté. ¹⁶ Jesús wōsune e' e' duékane di' a e' wōsha ta ká jai kköbunane ta ie' isué tō Skököl Wiköl bite ie' ki nuböl sù. ¹⁷ Eta ttō ttsēne datse ká jai a e' tō iché: “Se dör ye' alà dalër tajē ye' éna, e' wër buaē shütē ye' wa.”

4

Bě tō Jesús erkiöwé

(Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13)

¹ E' ukuōki ta Skököl Wiköl tō Jesús tsémi ká sir poē wé kē yi serku' ee as bé tō ie' erkiöü i sulu wamblök. ² Ee ie' sené dōka ká dabom tkëyök (40), kē chkane yēs. Ekkē ta ie' dué bli wa. ³ Bě debitu ie' ska' ta ichéitō ia:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma ichō ak sekkēpa a tō a' yönú chkeie.

⁴ Jesús tō iüté:

—Au. Skököl yëkkuō tō iché: ‘Kē se' senuk chke ē mik. E' skéie i kos cheke Skököl tō e' mik se' serke.’*

⁵ E' ukuōki ta bé wa ie' mítser Jerusalén dör ká batse'r ee ta itsémikaitō Skököl wé kakkeē e' bata ki ⁶ ta ichéitō ia:

* 4:4 Deuteronomio 8.3

—Be' dör Skëköl Alà, e'ma be' e' batröömi döttsa iski. Skëköl yëkkuö tö ichè:

‘Skëköl tö ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk. Ie'pa tö be' klö'werakā iulā a as be' klö kë tērwa ak ki yës.’†

E' kueki be' e' batröömi döttsa iski.

⁷ Eṭa Jesús tö iiuté:

—Au. Nies Skëköl yëkkuö tö ichè: ‘A' kë kawö ṭa' Skëköl dör a' Këköl e' wötsiriuk.’‡

⁸ E' ukuöki ṭa bë tö ie' tsémi kabata kakkeë a, ṭa ee ká kōs wes ká tköke ekkë, nies íyi bua'buæ tso' iki, ese kkachéitö ie' a seraṭ bet. ⁹ Ie' tö iché ia:

—Be' e' tkéwa kuchëwö ki ye' wörki ye' dalöiök Skëkölíe, e' ṭa ì kōs sué be' tö e' meraëyö be' a.

¹⁰ Erë Jesús tö ie' iuté:

—A Satanás, Skëköl yëkkuö tö ichè: ‘Skëköl dör a' Këköl, e' ë dalöiö a' tö Skëkölíe, ie' ë a' senú.’§ E' kueki be' yúshka.

¹¹ Eṭa bë tö Jesús méat wák míā bánet. Ṭa Skëköl biyöchökwakpa de Jesús ska' ikimuk.

Kanè mène Jesús a e' tsá wéitö Galilea

(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)

¹² Mik Jesús wa ijchenewa tö Juan S'wöskuökwak wötéwarakitö s'wöto wé a, eṭa ie' dene Nazaret aṭe Galilea ee. ¹³ Erë kë ie' aṭe senuk Nazaret. Ie' míā senuk Cafarnaúm, e' aṭe batsöri kiè Galilea e' kkömik. Cafarnaúm aṭe zabalónwak ena neftalíwak e'pa ké a. ¹⁴ Itka es as ì kit Skëköl tteköl Isaías tö yëkkuö ki e' wà tkö es. Ie' tö iyè':

¹⁵ “Zabalónwak ena neftalíwak,

† 4:6 Salmo 91.11-12 ‡ 4:7 Deuteronomio 6.16 § 4:10 Deuteronomio 6.13

e'pa serke di' kiè Jordán e' wishet batsöri kkömik.
Ie'pa serke Galilea wé ñies pè' kè dör judiowak
eseпа serke ee.

¹⁶ Ie'pa serke wes se' serke stui a es e' kè wä Skëköl
suule.

Ie'pa dör wes s'duulewä es.

Erë eköl doia, e' tó ie'pa er ñi'weraë Skëköl ttè wa
wes ká olo tó ká ñiwe es.”*

Es Isaías tó iyë'at.

¹⁷ E' ukuöki tã Jesús tó s'pattémitke tã ichéitö: “I
blúie Skëköl tso' e' kéwö dewatke tsinet, e' kueki a'
er mane'ú ie' a.”

*Jesús tó nima klö'ukwakpa döka tkël e'pa kié
ittökatapaie*

(Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

¹⁸ Jesús shkörämi batsöri kiè Galilea e' kkömik, ee
ie' tó wëpa sué böl ñi' ëlpa. Eköl kiè Simón, e' kiè
ñies Pedro. Iëköl kiè Andrés. Ie'pa kanè dör nima
klö'uk. Ie'pa tso' ikla' uyök batsöri a nima klö'woie.

¹⁹ Ie' tó ie'pa a iché:

—A' shkó ye' tã. A' yueraëyö s'ditsö klö'uk ye' a
ye' ttökataie.

²⁰ E' bet tã ie'pa tó ikla' tuléat tã imíyal ie' tã.

²¹ E' wí'kie ie' tó wëpa skà sué böl ñi' ëlpa kiè
Santiago ena Juan, e'pa dör Zebedeo ala'r. Ie'pa
tulur kanò a iyé tã kla' wöyuök, ie'pa kiémi ie' tó
e' tã. ²² E' wösha tã ie'pa tó ikanò ena iyé méat tã
imíyal ie' tã.

*Jesús tó s'wöbla'wé taië
(Lucas 6.17-19)*

* **4:16** Isaías 9.1-2

²³ Jesús shké Galilea kōs a s'wöbla'uk judiowak ñi dapa'wo wé kōs a. Ì blúie Skéköl tso', e' tté buaë pakekeitō, ñies s'duöke kōs, ì dalërke s'mik kōs, ese bua'wekeitō. ²⁴ Ie' tté buneka Siria kōs a. E' kueki pè' wā tajë iyamipa duöke duè daklilë wā ese debitū ie' ska'. Welepa a aknama tso', welepa siwa' arke iröirö, welepa kraulewā, esepa kōs bua'wénéitō.

²⁵ Etā pè' datse Galilea, Decápolis, Jerusalén, Judea ena ká ate Jordán wishet, e'pa mi'ke tajë ie' tā.

5

Jesús tö ittökatapa wöbla'wé kabata a

¹ Mik Jesús tö isué tö pè' dapané tajë, etā ie' mía kabata tukir kī tā eë ie' e' tkéser tā ittökatapa de ie' ska'. ² Ie' tö ie'pa wöbla'wémitke ttè i' wa:

Ì wër buaë Skéköl wa (Lucas 6.20-23)

³ “Wépa morke Skéköl ë mik, esepa tso' ì blúie ie' tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁴ “Wépa eriarke siarë, esepa er pablërdaë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁵ “Wépa e' wöökewa diöshet, esepa a ká i' merdaë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁶ “Wépa tö sene yësyësë ese kōs iëitseke chkè ena di'yè tsata, esepa ulà a iwà döraë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁷ “Wépa tö s'malepa suëke er siarë wa, esepa sueraë Skéköl tö er siarë wa, e' kueki ayëcha buaë esepa.

8 “Wépa er maneneë,
eseпа tō Skëköl sueraë, e' kuëki ayëcha buaë esepa.

9 “Wépa tō s'er bua'wëkene ñi kî,
eseпа kieraë Skëköl tō ila'r, e' kuëki ayëcha buaë
eseпа.

10 “Wépa weirke iserke yësyësë e' kuëki,
eseпа tso' ì blúie Skëköl tso' e' a, e' kuëki ayëcha
buaë esepa.

11 “Ayëcha buaë mik pë' tō a' cheke suluë, a'
we'ikeke, a' kKateke kaçhë wa ye' dalërmik. 12 Ká
jaì a ì buaë merdaë a' a iskéie, e' kuëki mik ese
tköke a' ta, etä a' ttsë'nú buaë kaneë. Es ñies Skëköl
ttekölpa bak a' yöki kewe e'pa weine.

A' dör wës dayë katanoie es
(*Marcos 9.50; Lucas 14.34-35*)

13 “A' dör wës dayë es ká i' wakpa a. Erë dayë
kë kke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. Kë iiä lie bua' ta
ikeükemi ñalä kî ta pë' dakölor iki.

A' dör wës bö'wö es

14 “A' dör wës bö'wö es ká i' wakpa a. U tso' taië
kabata kî, e' kë blënuqwä, e' wëne kamië. 15 Kë yi tō
bö'wö tskepaka ta ibléwaitö ö ipatkéwaitö kalkuö
dikia. E' skéie itkekekaitö kákke sulitane tso' u
a esepa wö a ká ñi'woie. 16 Es ñies a' senú buaë
yësyësë sulitane wörki as e' saü ie'pa tō ta a' Yë tso'
ká jaì a e' kîkarka.

Ttë dalöiëno kit Moisés tō e' ché Jesús tō

17 “Kë a' tō ibikeitsök tō ye' dë'bitu ì kit Moisés ena
Skëköl ttekölpa tō yëkuö kî, e' wöshtökwa. E' skéie
ye' dë'bitu as iwà tkö wës itso' kitule es. 18 Moki ye'
tō a' a ichë tō ttë e' kë watërpattsa etkla wë'ia kam
ká jaì ena ká i' erwa e' yöki; ttë e' kōs wà tköraë.

19 E' kueki yi tö ttè e' wele dalösewekewa, erë ttè tsir idir, ena o'ka wöbla'wekeitö idalöseukwa, ese döraë s'ësela imalepa blúie Skëköl tso' esepa dikia. Erë yi tö ttè e' dalöieke ena o'ka wöbla'wekeitö idalöiök, ese döraë kékë taië imalepa blúie Skëköl tso' esepa tsata. 20 E' kueki ye' tö a' a ichè tö a' kè ser yësyësë tköka s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tsata, e' ta a' kè döpa ì blúie Skëköl tso' e' a.

*S'ulurke ñi ki ese ché Jesús tö
(Lucas 12.57-59)*

21 “A' wa ittseüle tö iyënebak ká iaiaë a' yépa a: ‘Kè a' kawö ta' s'ttökwa,’ ñies ‘Yi tö s'ttéwa, ese wák kichatërdaë.’ 22 Erë ye' tö a' a ichè tö yi uluneka iyami ki, ese kichatërdaë. E' kiië ta yi tö iyami ché suluë, ese kichatërdaë. Ñies yi tö iyami kichatëttsa, ese ki inuí tso' taië tö ipatkerami bö' ké a.

23 “E' kueki a' wa ilè mí mè ka' tso' íyi moka Skëköl a e' ki ta ee a' éna ianewa tö a' yami wele wa ilè tté tso' a' ki, 24 e' ta ì mí a' wa mè e' múat ee, kè imar. A' yú a' yami er bua'ukne a' ki. E' ukuöki ta a' yúne ì meke a' tö e' mú.

25 “Yile wa a' mí kkatè s'shulo wé a, e' ta mik a' dami ñala ki ie' ta, eta ishulö ie' ta as ie' kè tö a' müttsa s'shulökwak ulá a. A' kè tö iwè es, e' ta s'shulökwak tö a' merattsá s'shkëkipa ulá a ta esepa tö a' wöterawa s'wöto wé a. 26 Moki ye' tö a' a ichè tö a' kè döpattsa dö mik a' tö inuí patuëttsa seraá eta.

S'senewabak dalösewewa ese ché Jesús tö

27 “A' wa ittseüle tö iyënebak: ‘Kè a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa.’ 28 Erë ye' tö a' a ichè

tö yi tö o'ka alaköl sué ta ikkechéitö, e' ta e' wa isenewabak dalösewéwaitö ier a.

²⁹ “E' kueki a' wöbla bua'kka tö a' keke i sulu wamblök, e' ta iyöttsa köumi bánet. A' yese alè kéu a' tö, e' dör bua'ie a' uyèwä bö' ké a wa'ñe e' tsata.

³⁰ A' ulà bua'kka tö a' keke i sulu wamblök, e' ta itöö uyömi bánet. A' yese alè kéu a' tö, e' dör bua'ie a' uyèwä bö' ké a wa'ñe e' tsata.

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö

(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

³¹ “Ñies iyënebək: ‘Wëm tö itayë éwa, ese wák kawöta ñi owa yëkkuö muk ia.’ ³² Erë ye' tö a' a' ichè tö wëm tö itayë éwa, kè dör itayë trër kueki, e' ta e' wa ese tö itayë wömëttsami isenewabak dalöseukwa* Ñies wëm wele senéwä tayë ese ta, e' wa e' tö tayë senewabak dalösewéwä.

S'ttè mè ñi a Skököl wörki ese ché Jesús tö

³³ “Ñies a' wä ittseule tö iyënebək ká iaiaë a' yépa a: ‘A' ttè mé Skököl wörki, eta e' wä uk a' kawöta mokië.’ ³⁴ Erë ye' tö a' a' ichè tö kè a' kawö ta' ttè muk ñi a Skököl wörki ö ilè skà wa. Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a ká jai wa, e' dör wé Skököl tkër s'blúie e' kueki. ³⁵ Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a ká i' wa, e' dör Skököl klö tkokaie e' kueki. Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a Jerusalén wa, e' dör Skököl dör s'blú, e' ké, e' kueki. ³⁶ Ñies a' wakpa kè a' tsà ë manenuk saruru ö dalolo, e' kueki a' kè kawö ta' ttè muk ñi a i' es: “Í chéyö e' kè yëne, e' ta ye' wökir töö.” ³⁷ E' kueki mik a' ttè meke ñi a, ta a' tö icheke, “tö”, eta

* **5:32** itayë wömëttsami...e' dalöseukwa: Ttè i' wä armi se' éna ñies i' es: “e' ta ie' tso' itayë sauk wes alaköl trërta' es.

e' dör tō; mik a' tō icheke, “au”, eṭa e' dör au. A' tō ì skà chéne b́anet, e' ṭa e' dör suluë.

*Se' e' tsatkō s'sulusipa yōkī ese ché Jesús tō
(Lucas 6.29-30)*

³⁸ “A' wá ittseüle tō iyēnebak: ‘Yi tō o'ka wōbla tskéwa, ese wák kawōṭa wōbla ské tskèwa. Yi tō o'ka kà péwa, ese wák kawōṭa kà ské péwa.’ ³⁹ Erē ye' tō a' a' ichè tō kē a' e' tsatkōk pē' sulusipa yōkī. E' skéie yi tō a' ppé a' aswō bua'kka kī, e' ṭa a' aswō etta mú iā ppè. ⁴⁰ Yi tō a' kkaté s'shulōkwakpa wōrkī a' paio kiane iki e' kuekī, e' ṭa a' paio mú iā, ñies a' paio kīkke mú iā. ⁴¹ Yi tō a' ké idali tsukmi kēsik wa dō kilómetro et†, e' ṭa ikī tsúmi dō kilómetro bōt. ⁴² Yi tō a' a' ilè kak kié, e' ṭa imú iā. Ñies yi tō a' a' iyi kié peitule, e' ṭa ipeitō iā.

*S'bolōkpa ché Jesús tō
(Lucas 6.27-28,32-36)*

⁴³ “Ñies a' wá ittseüle tō iyēnebak: ‘S'yamipa dalēritsō erē s'bolōkpa saú sulu.’ ⁴⁴ Erē ye' tō a' a' ichè: A' bolōkpa dalēritsō. Wépa tō a' we'ikeke, esepa kī ikiō S'yé a' tō ikimú. ⁴⁵ A' tō iweke es, e' ṭa e' wa a' tso' ikkachōk tō mokī a' dör a' Yé tso' ká jai a' e' ala'r. Ie' tō dība patkeke s'ser buaë ena s'ser sulu esepa kī. Ñies ie' tō kaḷi patkeke s'ser yēsyesē ena s'ser sulu esepa kī. ⁴⁶ Wépa tō a' dalēritseke esepa ē ské dalēritseke a' tō, e' ṭa ¿wes Skékōl tō ì buaë mēmi a' a' iskéie? Ñies inukōl shtōkwakpa Roma wōkirpa a' e'pa tō iweke es. ⁴⁷ A' tō a' yamipa ē shké'weke, e' ṭa ¿ì buaë weke a' tō s'sulusipa tsata? Ñies pē' kē

† **5:41** E' kēwō skà ṭa Roma ñippōkwakpa wá kawō ṭa' judiowak kōk idali tsukmi dō kilómetro etk.

tö Skëköl dalöie esepa tö iweke es. ⁴⁸ A' senú buaë yësyësë wës Skëköl dör S'yë tso' ká jai a e' ser buaë yësyësë es.

6

Jesús tö s'wöbla'wé tö wës se' ké s'siarëpa kîmuk

¹ “iA' e' kkö'nú! Mik a' tö ì buaë weke s'kîmoie, etä kë iwar sulitane wörki as ie'pa tö a' kkeöka. A' tö iwé es, e' ta Skëköl dör S'yë tso' ká jai a, e' kë tö ì mepa a' a iskéie.

² “E' kueki mik a' tö s'siarëpa kîmeke, etä kë e' ttë pparaka sulitane kukua wës e' ökwakpa es. Ie'pa tö iweke ie'pa ñi dapa'wo wé a ena ñala wa as sulitane tö ie'pa kkeöka. Moki ye' tö a' a ichè tö pè' tö ie'pa kkeekëka e' è dör ie'pa icha ské. ³ Erë mik a' tö s'siarëpa kîmeke, etä a' tö iú bërë, kë ichar yi a. ⁴ Es Skëköl tö ì kos tso' blëule ese sueke, e' tö ì buaë meraë a' a iskéie.

Jesús tö s'wöbla'wé tö wës se' ké ttök S'yë ta
(Lucas 11.2-4)

⁵ “Mik a' ttöke S'yë ta, etä kë a' ttök sulitane wörki wës e' ökwakpa es. Sulu ie'pa wöbatsö e' duökser ttök S'yë ta ie'pa ñi dapa'wo wé a ena wé pè' daparke taië ká áie ese ska' as ikkearka. Moki yö ichè a' a tö ie'pa icha ské detke iulà a seraa. ⁶ Erë mik a' ttöke S'yë ta, etä a' yúwa a' úshu a, ukkö wötowa ee a' ttö Skëköl dör a' Yë e' ta bërë. A' tö iweke es, e' ta Skëköl tö ì kos tso' blëule ese sueke, e' tö ì buaë meraë a' a iskéie.

⁷ “Ñies mik a' ttöke S'yë ta, etä kë a' ttök wës pè' kë tö ie' dalöie e'pa ttöke ie'pa këkölpa ta es. Ie'pa ttöke ttè etkë wa taië batsië kë wà ta'. Ie'pa tö ibikeitseke

tö ikëkölpa tö ie'pa ttö ttsèmi ie'pa tté tajë e' kuekì.
 8 Kë a' tö iuk wës ie'pa es. Ì kiane a' kì e' jcher Skëköl
 wä kam a' tö ie' a ikiö e' yöki. 9 A' ttö ie' ta' i' es:

'A Sa' Yë tso' ká jai a,
 as be' dalöiö sa' tö ì ulitane tsata.

10 As be' dö sa' blúie da' aie.

Ì kiane be' kì as e' or ká i' kì
 wës iorque ká jai a es.

11 Chkè kiane sa' kì i' ñe sènoie e' mú sa' a.

12 Sa' nuì olo'yö sa' kì
 wës sa' tö s'malepa kì inuì olo'yeke es.

13 Kë sa' marttsa tö ì sulu tö sa' erkiöü,
 e' skéie sa' tsatkö yi dör sulu ichök* e' yöki.'

14 "S'malepa nuì olo'yeke a' tö ie'pa kì, e' ta' ñies
 S'yë tso' ká jai a, e' tö a' nuì olo'yeraë a' kì. 15 Erë a'
 kë tö s'malepa kì inuì olo'yè, e' ta' S'yë kë tö a' nuì
 olo'yepa a' kì.

Jesús s'wöbla'wé tö wës se' ké batsök

16 "Mik a' batsöke Skëköl a, etä kë a' e' ök siarë wës
 e' ökwakpa es. Ie'pa e' öke siarëla as s'malepa tö isaü
 ta' ikkeökarakitö ibatsökerak e' kuekì. Moki ye' tö a'
 a ichè tö ie'pa icha ské detke ie'pa ulà a. 17 Erë mik
 a' batsöke, etä a' wöskuö, a' tsaiklö, 18 as s'malepa
 kë tö isaü tö a' tso' batsök. S'yë kë wërta' e' tö íyi
 ulitane tso' blëule e' sueke. A' batsö ie' è wöa ta' ie'
 tö iské meraë a' a' buaë.

Íyi bua'buá blö ká jai a *(Lucas 12.33-34)*

* **6:13** Yi dör sulu ichök: E' dör bë kiè Satanás e'.

19-21 “Wé a' íyi bua'buā tso' blēule eē a' er me'rie. E' kuekī kē a' tō íyi bua'buā blök ká i' kī. Ká i' kī powak se' íyi sulu'wēkewa, ñies akblökwakpa tō iekibleke. E' skéie, a' íyi bua'buā e' blö ká jaì a. Eē powak kē dōpa íyi sulu'ukwā ñies akblökwakpa kē dōpa íyi ekiblök.

S'wöbla buāē ena s'wöbla suluē
(Lucas 11.34-36)

22 “S'wöbla dör wēs bö'wö es s'chkà kōs a. E' kuekī s'wöbla dör buāē, e' tā se' chkà kōs e' a ká olo tā' buāē. E' dör wēs se' er dör buāē es, i' kōs dör buāē yēsýesē ese kī se' er me'rie. 23 Erē s'wöbla kē dör buā', e' tā s'chkà kōs e' tso' stui a. E' dör wēs se' er suluē es, i' sulu kōs ese kī se' er me'rie. Erē se' er buāē e' míane suluē stuiie, e' tā e' dör suluē ichökle.

¿Yi dör a' wökir?
(Lucas 16.13)

24 “Wé klöulewā kanè mésoie, ese kawōtā iwökir ē ttö dalöiök. Ie' wökirpa chópa bōl, e'ma ie' kawōtā eköl ē dalöiök ena ieköl watöktsā. Es a' kē a er menukwā Skéköl kī ena inuköl kī ñita.

Kē a' tkinuk i' kī
(Lucas 12.22-31)

25 “E' kuekī ye' tō a' a ichè: Ì kiane a' kī senoie chkeie, di'ie, datsi'ie iie, ese kōs kē kī a' tkinuk. S'tso' ttsē'ka e' kē dör chkök ēme, ñies s'chkà kē dör datsi' ē ioie. 26 Dù saú a' tō. Ie'pa kē tō i' kuatketā' i' wöshtetā', ie'pa kē tō chkè bletā', erē S'yé tso' ká jaì a e' tō ie'pa tieke. Ie' éna a' dalēr tajē dù kōs tsata. 27 A' tkirke tajē e' kī, e' kē tō a' a kawō kī mepa senoie ekuölö ē.

28 “¿Ì kuekì a' tkirke datsi' kì? Ma'ma wörkua bua'buaala ese saú wes italar, kē kanēblōta', kē datsi' yueta'. 29 Erē blu' bak kiè Salomón, e' wā íyi ulitane bua'buaē bak taiē, erē ye' tō a' a ichē tō ie' datsi' bua'bua kē wēr buaē wēs ma'ma wēr es. 30 Kākō suésō i'ñe, bule tā iñanewa, erē Skēkōl tō ikítkeke buaala iwörkua wa. Ie' tō kākō kítkeke es, je' yita ie' tō a' kianeia erblök buaē ie' mik, esepa paieraē! 31 E' kuekì kē a' tkinuk. Kē a' e' chakök, ‘¿Ì ñēmi sa' tō?’ ö ‘¿Ì yēmi sa' tō?’ ö ‘¿Ì wa sa' e' paiōmi?’ 32 Pē' kē tō Skēkōl dalöiē esepa tkirke taiē íyi kōs ekkē kì. Erē ì kōs kiane a' kì e' jchertke a' Yē tso' ká jai a' e' wā. 33 E' kuekì ì kōs blúie ie' tso' ena ì dör yēsýēsē ie' a' ese kì a' er múwā kewe. A' tō iweke es, e' tā ñies íyi ñekkē kōs dōraē a' ulà a. 34 Diwō bit ekkē íyi tso' kì tkine e' dör wē' se' a. Bulebök se' tkirmi ì tkōmi eē e' kì, e' kuekì kē a' tkinuk iki i' tā.

7

Kē a' tō s'kichatök (Lucas 6.37-38,41-42)

1-2 “Ttē wa a' tō s'malepa kichaté e' ē wa Skēkōl tō a' kichateraē. Wēs a' tō s'malepa weke e' sù a' weraē Skēkōl tō. E' kuekì kē a' s'kichatök as Skēkōl kē tō a' kichatō. 3 Kaltak jchēla tsir tso' a' yami wōbla a, e' sué a' tō, erē ¿ì kuekì kaltak bērie tso' a' wák wōbla a, e' kē sune a' wā? 4 ¿Wēs a' tō ichēmi a' yami a: ‘súyō be' wōbla a kaltak jchēla tsir tso' e' yēttsa’? Erē kaltak bērie tso' a' wōbla a, ¿e' kē sune a' wā? 5 ¡A' e' öke suluē! Kaltak bērie tso' a' wōbla a e' yōttsa kewe, es a' yami wōbla a kaltak jchēla tsir tso' e' wērmī a' a' buaē yēttsa.

6 “Î dör batse'r ese kë tular_ttsa chichi a dö' ie'pa bitune a' jchöklor. Ñies a' iyi bua'bu_a* , ese kë tular_ttsa köchi a, ie'pa tö iñateraë ikla'tska wa.

Ï kiane a' ki, ese kiö Skököl a
(Lucas 11.9-13; 6.31)

7-8 “Wépa tö iyi kieke Skököl a, esepa a imeraë ie' tö; wépa tö iyi yuleke ie' ska' esepa tö ikuëraë; wépa tö ie' chakeke, esepa kierawa ie' tö weshke. E' kueki ï kiane a' ki e' kiö ie' a, etä ie' tö a' a imeraë; e' yuló ie' ska', etä a' tö ikuëraë; ie' chakó, etä ie' tö a' kierawa weshke.

9 “Kë a' wéne tö ák mepa ilà a pan kiéitö e' skéie.
10 Ñies kë a' tö tkabë mepa a' alà a nima kiéitö e' skéie. 11 A' dör pë' suluë erë e' tö iyi buaë meke a' alà a. ¡E' yita buaë S'yë tso' ká jaì a, e' tö iyi buaë meraë yi tö ie' a ikieke ese a!

12 “A' senú s'malepa ta wes a' ki ikiane tö ie'pa ser a' ta es. Ttè e' a ï kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yekkuö ki e' kos wöiëulewa. E' kueki a' senú es.

Sené michoë wékkö e' dör tsir
(Lucas 13.24)

13 “Sené michoë e' wékkö dör tsir, e' a a' shkōwa. S'weir micho e' ñalé ena iwékkö dör shoë; taië s'mi'ke iki. 14 Erë sené michoë e' wékkö dör tsir ena iñalé ki darërëë shka', wépa tö ikuë esepa kë dör taië.

Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-44)

15 “A' e' kkö'nú kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skököl ttekölpa esepa yöki. Ie'pa e' ö tö ie'pa dör

* 7:6 iyi bua'bu_a: E' dör perla si'kuaie.

buaë wēs obeja urula es, erë ie'pa eṛ suluë wēs iyiwak sulusi es. ¹⁶ Wēs ie'pa e' wamblöke, e' wa a' tö isuerawā pē' wése idir. ¿Wé a' wā isuule tö uvawö ö higowö e' shteta'sö dika' kicha mik? ¹⁷ Kal buaë kōs ese wö dör buaë, erë kal sulusi kōs ese wö dör suluë. ¹⁸ Kal bua'buā kē wörtā' kalwö sulusiie. Nies kal sulusi kē wörtā' kalwö bua'buāie. ¹⁹ Kal kōs kē wör buaë, ese bīkeeke tā iña'wēkewa bö' a. ²⁰ Es a' tö kačkōkwakpa suerawā wēs ie'pa e' wamblö e' wa.

Jesús tö icheraë 'kë ye' wā a' suule'
(Lucas 13.25-27)

²¹ “Wépa tö ye' a' icheke: ‘A Skëképa, a Skëképa’, kē esepa döpaṵa seraā ì blúie Skëköl tso' e' a. Erë wépa serke wēs ye' Yé tso' ká jai a e' kī ikiane es, esepa ë dörawā. ²² Aishkuö tā mik a' wöchakirketke a' nuì kī e' kēwö de, eta tajë ie'pa tö ye' a' icheraë ì es: ‘A Skëképa, be' ttö wa sa' ut Skëköl ttekölie, be' ttö wa sa' tö aknama uya'lur, be' ttö wa ì kē or yi a ese o' sa' tö tajë.’ ²³ Erë ye' tö ie'pa iüteraë: ‘Kë ye' wā a' suule yēs. A' e' wamblö suluë. ¡A' yúshka bánet ye' yökī!’

Uyuökwak böl
(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

²⁴ “E' kuekī yi tö ye' ttö ttsé tā iwà iüteke, ese dör wēs wēm eköl tö u yué es. E' tö u chkí töbié iskië ká dör ák ë ese a. ²⁵ Kalī yēne tajë, di' pone tajë, sèrkë tka tajë, e' kōs tēne u e' mik, erë u kē anerö, ichkí tuluulewā ák a e' kuekī. ²⁶ Erë yi tö ye' ttö ttsé, erë kē iwà iüteku', ese dör wēs wēm eköl kē kabikeitsötā' es. E' tö u yué tsa'wö a tā chkí ate jalëjalë. ²⁷ Kalī yēne tajë, di' pone tajë, sèrkë tka

taië, e' kòs tëne u e' mik tã ianerö iski tã kě ì tã'ia iwa.”

²⁸ Mik Jesús tté one tã wës ie' tō s'wöbla'weke e' tō sulitane tkiwéwã. ²⁹ Ie' tō ie'pa wöbla'weke ttè moki, diché tã' taië, ese wa. E' kě dör wës s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa s'wöbla'weke es. E' kuëki ie'pa wökranewã ittsök.

8

*Wëm eköl kiri'weke lepra tō e' bua'wé Jesús tō
(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)*

¹ Mik Jesús biteatkene kabata a, etã taië pë' dami ie' itöki; ² e' shuã wëm debitu eköl ie' ska' kiri'weke lepra* tō. Ie' e' tkéwã kuchë kï Jesús wörki tã ichéitō:

—A kékëpa, be' kï ikiane, e' tã be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

³ Jesús tō ikéwã ulà wa tã ichéitō ia:

—Tō, ye' kï ikiane. Be' dene batse'r.

E' wöshã tã ie' buanene, kě kï lepra ku'ia. ⁴ Jesús tō iché ie' a:

—Ittsö, kě ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tō a' ka' e' batse'woie, e' tsúmi mè Skököl a iwà kkachöie tō be' buanene.

*Kanè méso eköl bua'wéne Jesús tō
(Lucas 7.1-10; Juan 4.43-54)*

⁵ Mik Jesús de Cafarnaúm, etã Roma ñippökwakpa dökã cien ese wökir de eköl ie' ska' kköchök, ⁶ tã ichéitō ia:

* **8:2** Lepra: E' dör duè s'méwöie ese. Judiowak tō iklö'wé tō duè e' tō yi tteke ese dör ñá. Esepa batseketsã bánet kě a kawö tã' senuk pë' malepa shuã. Ñies ie'pa kě a kawö tã' shkökwa Skököl wé a.

—A kəkēpa, ye' kanè méso duladula eköl kirinewā tajē. Ie' me'r u a ka' ki pa dalërke tajē kranewā.

⁷ Jesús tō iūté:

—Ye' mí ibua'ukne.

⁸ Ñippökwakpa wökir tō iūté:

—A kəkēpa, be' döwā ye' u a e' kē dör ye' siarla e' a. Erë ikéwö ě mú tā ye' kanè méso buardane.

⁹ Ye' wökirpa tā', e'pa ttō iūtök ye' kawōtä. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajē e'pa wökir, ie'pa kawōtä ye' ttō iūtök. Mik ye' tō eköl a icheke: 'Be' yú', tā imí. Eköl a ye' tō icheke: 'Be' dou', tā ide. Ñies ye' tō icheke ye' kanè méso a: 'Íyi ú' tā iwéitö. Ye' iklö'wé tō be' wā kawō tā' íyi ulitane tsata, e' kueki ye' wā ijcher tō be' tō ikéwö mé, e' tā ye' kanè méso buardane.

¹⁰ Mik Jesús tō e' ttsé tā e' tō ie' tkiwéwā. Ichéitö pē' dami ie' itöki e'pa a:

—Moki ye' ichè a' a tō Israel aleripa kos shuā kē ye' wā yi kune erblök ye' mik wēs wēm i' es. ¹¹ Ye' tō a' a ichè tō mik ì blúie Skököl tso' e' kēwö de da'aie, etā pē' kē dör judiowak tso' ká wa'ñe, esepa dōraē tajē e' tköksēr chkök se' yēpa bak kiè Abraham ena Isaac ena Jacob e'pa tā. ¹² Erë warma wēpa e' tulökeser ee esepa uyardattsā bānet stui ké a. Ee ie'pa iuraē siarē ikà yilitdawā weine kueki.

¹³ Etā Jesús tō iché ñippökwakpa wökir a:

—Be' yú u a tā itkōraē wēs be' erblé ye' mik es.

E' wōshā tā ikanè méso buanene.

*Jesús tō Pedro yàk bua'wéne
(Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39)*

14 Jesús mí_a Pedro u a ta ie' isué tö Pedro yàk me'r ka' k_i kiri'weke duè dalölö tö. 15 Ie' tö iké iulà k_i ta duè dalölö tö iéwa ta ie' e' kéka ta ilè yuléitö ie' a ñè.

*Jesús tö s'duöke taië esepa bua'wéne
(Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41)*

16 Ká tuirketke ta taië ie'pa wa pè' a aknama tso' esepa debitu Jesús ska'. Ittö è wa ie' tö wimblupa ñe' trè'wéyal s_{eraa}. Ñies s'kirirke e'pa bua'wéneitö s_{eraa}. 17 E' tka es as ì yè'at Skëköl tteköl kiè Isaías e' tö, e' wà tkö. Ie' iyè':
“Se' duè k_{os} e' yéttsa ie' tö se' k_i,
Se' weirke k_{os} e' mítser ie' wa se' yöki bánet.”†

*Wépa böl e' yuak Jesús ttökatapaie
(Lucas 9.57-62)*

18 Mik Jesús tö isué tö pè' dapaneka taië ipamik, eta ie' tö iché ittökatapa a: “Mishka batsöri wishet.”
19 Eta s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa eköl de ie' ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ye' shkak be' ta be' ttökataie ká wa'ñe wé be' mirö eë.

20 Jesús tö iiüté:

—Bakli' u ta' ñies dúla u ta', erë ye' dör S'ditsö Alà e' kè wa u ta' s_{enoie}.

21 Eta wëm skà dör ie' klé eköl e' tö ie' a iché:

—A këkëpa, kawö mú ña, mik ye' yé blënewa ta inú wötökwa, e' ukuöki ye' mi'ke be' ta.

22 Jesús tö iiüté:

—I' ta be' shkö ye' ta. Wépa dör wës s'duulewa es Skëköl wöa, as esepa tö iyamipa nu blö.

† 8:17 Isaías 53.4

Sërkë wöklö'wé Jesús tö
(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)

²³ Etä Jesús e' iéka kanò a ittökäta pa ta ta imíyal batsöri ki. ²⁴ Ie'pa mirwaia e' shua siwa' batsineka taië tö di' uyéka taië ta kanò a di' iënekami. Erë ie' kapöme'r. ²⁵ Etä ittökäta pa de ie' ska' ta iti'wéka ta ichéitörak ia:

—¡A Skëképa, se' tsatkó! ¡se' duölurmi!

²⁶ Ie' tö ie'pa iüté:

—¿Ì kueki a' suane sekkë? Wësua a' kë erblöku' ye' mik bua'ie.

Etä ie' e' kéka ta siwa' ena di' yöli uñéitö ta iwöklönewa míane alamië. ²⁷ Ie'pa tkinewa taië ta iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöieke siwa' tö ena di' tö!

Jesús tö wëpa böl a aknama tso' e'pa bua'wé
(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

²⁸ Mik Jesús demi batsöri wishet ká kië Gadara ee ta wëpa böl a aknama tso', e'pa e' yéttsa pö ké a de ie' ska'. Ie'pa e' wamblörak suluë e' kueki kë yi shkötä' ñalä e' wa. ²⁹ Ie'pa tö ichémi aneule:

—Be' dör Skëköl Alà. ¿Iök be' de sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' we'ikök kam sa' kéwö dö e' yöki?

³⁰ Eë tsinet köchi iëter taië chkök. ³¹ Aknamapa tso' taië e'pa kköché Jesús a:

—Be' tö sa' uyekettsa, e' ta kawö mú sa' a e' tiukwa köchi tso' taië jaì a.

³² Ie' tö iché ie'pa a:

—A' yúshka ee.

Etā aknamapa kōs e' yélur wēpa a tā e' tiélur kōchi a. E' bet tā kōchi kōs ponekā tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a tā eē iduolur.

³³ Kōchi kkō'nukwakpa tkayalmi. Mik ie'pa de ká kibi kī, etā ie'pa tō ì kōs tka wēpa a aknamapa bak e'pa tā, e' tté ppéka. ³⁴ Etā ká e' wakpa kōs mía Jesús ska'. Mik ie'pa de, etā ie'pa kköché ie' a: “Be' e' yōttsā sa' ká a.”

9

Jesús tō wēm eköl kraulewā e' bua'wéne (Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26)

¹ E' ukuökī tā Jesús e' iéka kanò a tā imiáne itō wa demi Cafarnaúm wé ie' serke eē. ² Etā eē ie'pa wā wēm kraulewā eköl mítser Jesús ska' ka'la kī. Mik Jesús tō isué tō mokī ie'pa erblé ie' mik, etā ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, be' er kuú, ì sulu kōs wamblébö, e' nuí olone be' kī.

³ Etā s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa wēlepa tō ibikeitseke: “Ì ché ie' tō e' wa ie' tso' Skéköl chök suluë.” ⁴ Erè ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwā Jesús tō bet. E' kuëkī ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuëkī a' tso' íyi sulu bikeitsök? ⁵ Ye' tō wēm i' bua'wèmine as ishköne, e' tā ¿wes a' tō iklö'wèmi tō ye' kë a' inuì olonuk ikī? ⁶ Ye' dör S'ditsö Alà, sū e' tō a' a' ikkachè tō ye' wā kawö tā' ká i' a' nuí olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka tā be' yúne be' u a.

⁷ Etā ie' e' kēka tā imiáne iu a. ⁸ Mik e' sué pè' tso' eē e'pa tō, etā ie'pa suane taië. Ie'pa tō isué tō

Skëköl tō diché tajië mé s'ditsö eköl a, e' kueki ie'pa tō Skëköl kikéka tajië.

Jesús tō Mateo kié ittökataie
(*Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32*)

⁹ E' ukuöki ta Jesús e' yéttsa ta imía, e' tō wëm sué eköl kié Mateo,* e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkër ikaneblöke e' wé a. Ta Jesús tō ie' a iché:

—Be' shkó ye' ta ye' ttökataie.

Etā ie' e' kéka ta imía Jesús ta.

¹⁰ E' ukuöki ta Jesús de ittökatapa ta Mateo u a chkök. Ie'pa tulur chkök, e' dalewa inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a esepa tajië ena pë' sulusipa skà deyalñak e' tulésër chkök Jesús ta. ¹¹ Mik e' sué fariseowakpa tō, etā ie'pa tō Jesús ttökatapa a ichaké:

—ǰlök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa skà ta?

¹² Jesús tō ittsé ta ichéitö iarak:

—Wépa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane. Erë wépa kirirke, esepa ki ikiane. ¹³ Skëköl tō iyë' iyëkkuö ki: 'Iyiwak jchëule mè ye' a, ese kë kiane ye' ki. Ye' ki ikiane tō a' ñi saù er siarë wa.'† A' e' yuö ttè e' wa. Ye' kë dë'bitu wépa e' ttsö tō ie'pa sër buaë yësyësë esepa kiök ye' ttökataie; ye' dë'bitu pë' sulusipa kiök ye' ttökataie.

Ì kueki Jesús ttökatapa kë batsöta'
(*Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39*)

* **9:9** Mateo: E' dör yëkkuö i' shtökwak. Ie'pa wöblane e' chök wës o'ka chë es, e' kueki ie' kë wä iyëne ye'. † **9:13** Oseas 6.6

14 Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' ta ichakérakitö ie' a:

—Sa' ena fariseowakpa batsöke tajë. ¿Ì kueki be' ttökatapa kë batsö?

15 Jesús tö ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsè ese kéwö tkö'uk ta ¿wes ie'pa eriarmi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Erë ikéwö döraë etä ie' miratser ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraë.

16 “Kë yi tö datsi' këchke wöyuepawä datsi'tak pa'alì wa. Datsi'tak pa'alì wöklönekä, e' tö datsi' këchkela shükueeke ta ikì jcheeke tajë. 17 Ñies vino kë tërta'kä iyyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta mik ibacha'nebitu, etä ikkuölit këchke jchèemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kueki vino tekekä ikkuölit pa'alì a, es vino ena ikkuölit kë weirpawä.”

Jesús tö Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl eköl bua'wéneitö

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

18 Jesús tso'ia ttök, e' dalewa judiowak wökir debitu eköl ie' ska' ta ie' e' tkéwä kuchë ki ta ichéitö:

—Ñiköl ye' alà busi blënewä. Erë be' shkö, be' ulà múkä ikì ta ishkerdakane.

19 Jesús e' kéka ta imía ittökatapa ta judiowak wökir itöki. 20-21 E' shuä alaköl eköl dewä tsinet Jesús tsì kker. E' du'mi alakölpa duè wä e' ki duas de dabom eyök ki bök (12). Ie' tö ibikeitseke: “Jesús datsi' bata ë kéwäyö, e' ta ye' buanene.” E' kueki idatsi' bata kéwäitö. 22 Erë Jesús wötrée ta isuéitö ta ichéitö ia:

—A alà busi, be' er kuú. Be' erblé ye' mik, e' kuëki be' buanene.

E' wöshā tā ie' buanene buaë.

²³ Mik Jesús de Jairo u a, etā ie' tō isué tō ma'ma bla'ukwakpa detke s'nu blërketke e' kuëki, ñies pè' iuke taië. ²⁴ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' e' yölur, busila kë du'wā, ikapöme'r ë.

Ie'pa tō Jesús jañeitséka taië, ²⁵ erë ie' tō ie'pa ké e' skökmi bánet. E' ukuöki tā ie' dewā weshkē tā busila ulà klö'wéwaitō tā busila e' kéka. ²⁶ E' tté buneka ká e' kōs a.

Wëpa bül kë wöbla wawër e'pa bua'wéne Jesús tō

²⁷ Jesús e' yéttsā ee tā wëpa bül kë wöbla wawër mirwā ie' itöki, e'pa arke:

—¡A Jesús, s'blú David bak e' aleri,† sa' saú er siarë wa!

²⁸ Mik Jesús de u a, etā ie'pa bül de ie' ska'. Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿A' tō iklö'wé tō ye' a a' buarmine?

Ie'pa tō iüté:

—A këkëpa, tō, sa' tō iklö'wé.

²⁹ Etā Jesús tō ie'pa wöbla ké tā ichéitō ie'pa a:

—Wes a' erblöke ye' mik es iwà ordaë.

³⁰ Etā ie'pa wöbla buanene. Tā Jesús tō iché ie'pa a:

—Kë a' kàne ichök yi a yës.

³¹ Erë ie'pa míyal tā ì wé Jesús tō e' paké ie'pa tō ká e' wakpa ulitane a.

Wëm kë tto eköl e' bua'wé Jesús tō.

† **9:27** David aleri: Es ie'pa tō wé pairine'bitü idi' wa s'blúie kitulebak tō idatse e' ë kiè. E' wà kiane chè si'kuaie El Mesías.

³² Wëpa bøl wöbla buanene e'pa míyal, e' bet ta pë' welepa wā wëm kë tto, ese debitu eköl Jesús ska', e' a aknama tso'. ³³ Mik Jesús tō aknama trë'wëshkar, etā wëm ttékane buaë. Pë' tso' eë e'pa tkirulune ta ichérakitō:

—Kë yi wā íyi wíse sūule Israel aleripa shuā.

³⁴ Erë fariseowakpa tō iché:

—Bë, e' wák diché wa ie' tō ie'pa trë'wéyal.

Jesús tō pë' sué er siarë wa

³⁵ Jesús shkōke ká kōs tso' Galilea blublu ñies tsitsir e' a. Ie' s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wo wé kōs tso' e' a. Ì blúie Skököl tso' e' tté buaë pakekeitō. Ñies s'kirirke kōs, idalërke s'mik kōs, e' bua'wekeitō. ³⁶ Ie' tō isué tō ie'pa eriarke siarë, weinetke siarë wës obeja kë kkö'nukwak ta' es, e' kuëki ie'pa suéitō er siarë wa. ³⁷ Ie' tō iché ittōkatapa a:

—Mokí, ye' a ta ie'pa dör wës iyiwö tso'tke wë'iaë shtè es, erë ishtökwakpa kë dör tajë. ³⁸ E' kuëki a' tō ikiö kanè wák a tō ishtökwakpa patkö.

10

Jesús tō ittekölpa tsá e'pa a kawö mé

(Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16)

¹ Jesús tō ittōkatapa dabom eyök kí bøl (12), e'pa kiè e' ska' ta kawö méitō ie'pa a wimblupa sulusi trë'woyal ñies s'kirirke duè ulitane wā esepa bua'wone.

² Ie'pa ekkëpa dör ñies Jesús ttekölpa tsá, e'pa kiè i' es: kewe dör Simón, e' kiè ñies Pedro ena ie' èl kiè Andrés; Santiago ena iël kiè Juan, ie'pa dör Zebedeo ala'r; ³ Felipe ena Bartolomé; Tomás

ena Mateo dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a e'; Santiago dör Alfeo alà, ena Tadeo; ⁴ Simón Celote ena Judas Iscariote tö Jesús wömekettsa aishkuö ta ibolökpa a e'.

*Jesús tö ittökatapa patkëmi s'wöbla'uk
(Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6)*

⁵ Wëpa dabom eyök k₁ b₁l (12), ñe'pa patkëmi Jesús tö ta ipattëitö i' es: “Kë a' minuk pë' kë dör judiowak esepa k₁ a. Ñies kë a' minuk Samaria. ⁶ A' yú Israel aleripa k₁ a, ie'pa dör wës obeja chöwa es. ⁷ A' yú ipakök tö ì blúie Skëköl tso' e' këwö dewatke. ⁸ S'kirirke bua'úne, s'duowa shke'úkane, s'kiri'weke lepra tö, esepa bua'úne as ibatse'rne. Ñies aknamapa yöttsa. E' diché mène a' a éme, e' kuek₁ kë yi ña'war iki.

⁹⁻¹⁰ “Kë ì tsarmi. A' kë kawö ta' inuköl tsukmi yës. Ñies sku', datsi' skà, klökkuö, shko kéli ese kos kë tsarmi. Kaneblökwak chkömi ì kanewekeitö e' ské wa, e' kuek₁ kë ì tsarmi.

¹¹ “Mik a' demi k₁ tsitsir ö k₁ blublu a, eta yi tö a' kiëwami er bua' wa ese yulö. Mik a' ikué, eta e' ë u a a' kapörö a' tso' eë e' dalewa. ¹² Mik a' dewa u e' a, eta ie'pa kos serke eë e'pa shke'ú er bua' wa. ¹³ Ie'pa tö a' kiëw er bua' wa, e' ta Skëköl er buaë chöraë ie'pa a. Erë ie'pa kë wa a' kinewa er bua' wa, e' ta kë Skëköl er buaë chöpa ie'pa a. ¹⁴ U wele wakpa ö k₁ wele wakpa kë wa a' kinewa buaë ö kë éna a' ttö ttsak, e' ta a' e' yölrur u e' a ö k₁ e' a ta kapo tso' a' klöttö mik e' ppöo iwà kkachoie ie'pa a tö ie'pa dör Skëköl bolökpa. ¹⁵ Moki, ye' tö a' a ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nu₁ ki, eta

ká e' wakpa wömerdattsa weinuk tajë Sodomā ena Gomorra wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Jesús ttökatapa weirdaë ie' kueki

¹⁶ “¡Ye' ttö ttsö! Ye' tö a' patkekemi pë' shua wes obejala èmi namu tso' tajë, e' shua es. E' kueki a' senú wösh wa wes tkabë es; erë ñies a' senú bërë wes nuböl es. ¹⁷ A' tso' erki. A' miraë ie'pa wa s'shulökwakpa ulà a, ñies a' burdaë siarë judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹⁸ Ie'pa wa a' miraë duèser s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tö ye' tté pakeraë ie'pa a, ñies ká ulitane wakpa a. ¹⁹ Mik ie'pa tö a' méttsa s'shulökwakpa ulà a, etā kē a' tkinuk ì chëmi a' tö e' tsatkoie. E' wöshā tā Skëköl tö tté eraë a' er a chë ie'pa a. ²⁰ Es kē a' ttöpa a' wák er wa, e' skéie S'yé Wiköl tö tté eraë a' er a chë.

²¹ “Mik e' kēwö de, etā welepa tö iël wömerattsa ttēwā, iyé tö ilā wömerattsa, ñies ala'r e' kōrakā iyé ena imi kkatök as ittōwā. ²² Sulitane tö a' sueraë suluë ye' tté kueki. Erë a' isie e' tkéwā darërëë döka bata ekkë, e' tsatkërdaë. ²³ Mik ie'pa tö a' we'ikeke ká wele ki, etā a' tköshkar iyöki, a' yú ká ku'ki a. Moki ye' tö a' a ichè tö kam ye' dör S'ditsö Alà e' döne, e' yöki a' kē döpa Israel ké kos a.

²⁴ “Wé wöblarke e' kē dör iwöbla'ukwak tsata. Ñies kanè méso kē dör iwökir tsata. ²⁵ E' dör wë' wé wöblarke e' a tö idö wes iwöbla'ukwak es. Ñies e' dör wë' kanè méso a tö idö wes iwökir es. U wökir kiérakitö Beelzebú* je' yitā iyamipa cherarakitö suluë!

* **10:25** Beelzebú: E' dör bë, e' ë kiè Satanás.

Yi yöki se' ké suanuk
(Lucas 12.2-7)

²⁶ “E' kuëki kë a' suanuk ie'pa yöki. Kë ì ku' blëulewā e' kë kkayërpa aishkuö ta, ese kos jcherdane. ²⁷ Ì chéyö a' a akir bërë, e' chöne sulitane kukua. Ñies ì kos chéyö bërë asas a' kukuö a, e' chöne aneule sulitane a. ²⁸ Kë a' suanuk yi tö s'tteta'wā esepa yöki. Ie'pa tö s'chkà ë ttëwami erë ie'pa kë a s'wiköl duökwa. E' skéie Skëköl yöki a' suanú. Ie' tö s'chkà ñies s'wiköl ewëwami bö' ké a. ²⁹ “Dúla böt tuè tottola inuköl etk wöshkila ë, erë dúla kë arta'wa iski S'yé kë wā ikéwö mène e' ta. ³⁰ E' yita a' kkö'neraëitö buaë dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wa. ³¹ Ie' a ta a' tuè taië tkökā dúla tso' taië ese tsata. E' kuëki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús ki
(Lucas 12.8-9)

³² “Yi e' chö sulitane wörki tö ie' dör ye' ttökata, e' ta ñies ese cheraëyö ye' Yé tso' ká jaì a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata. ³³ Erë yi tö iblé s'malepa wörki tö ie' kë dör ye' ttökata, e' ta ñies ibleraëyö ye' Yé tso' ká jaì a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata.

Jesús tté kuëki se' ñi blabatsölordäë
(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Kë a' tö ibikeitsök tö ye' dë'bitu as a' ser bërë ñita ká i' ki. Ye' kë dë'bitu as a' ser bërë ñita, e' skéie ye' dë'bitu a' mukka ñippök. ³⁵ Ye' dë'bitu as ilà wëm ñippö iyé ta, as ilà busi ñippö imì ta ena as iyäk ñippö iyäk ta. ³⁶ Es yamipa ekka döraë ñi bolökpaie ye' tté kuëki.

³⁷ “Yi éna iyé ö imì dalër tkökā ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kë döpa ye' ttökataie. Ñies yi éna ilà wëm

ö ilà busi e' dalër tkōkà ie' éna ye' dalër e' tsatà, ese kē dōpa ye' ttōkataie. ³⁸ Yi kē e' chō weinuk dō ittèwà krus mik tã iser wēs ye' ttōkata es, ese kē dōpa ye' ttōkataie. ³⁹ Yi e' tsatkak ittèwà yōkì, ese kē ulà a sene michoë dōpa. Erë yi e' mettsà ttèwà ye' dalërmik, ese ulà a sene michoë dōraë.

*Wēs Skëköl tō iské meraë se' a
(Marcos 9.41)*

⁴⁰ “Yi tō a' kiéwà er bua' wa, e' dör wēs ye' kiéwaitō er bua' wa es. Ñies yi tō ye' kiéwà er bua' wa, e' dör wēs yi tō ye' patkë' e' kiéwaitō er bua' wa es. ⁴¹ Yi tō Skëköl tteköl kiéwà er bua' wa Skëköl tteköl idir e' kuekì, e' tã ese a ì meraë Skëköl tō ittekōlpa a, ese merdaë ñies. E' sù yi tō s'ser yësyësë ese kiéwà er bua' wa iserke yësyësë e' kuekì, e' tã ese a ì meraë Skëköl tō s'ser yësyësë esepa a, ese merdaë ñies. ⁴² Yi isie tō di' kakla ë mé ye' ttōkata ësela a yè, ye' ttōkata idir e' kuekì, e' tã mokì ye' tō a' a' ichè tō ese a iské patordaë buaë.”

11

*Juan S'wōskuōkwak ttōkatapa e'pa de ilè chakök
Jesús a*

(Lucas 7.18-35)

¹ Mik Jesús tō ittōkatapa dabom eyök kì bōl (12) e'pa wōbla'wé one, etã ie' míã kã tso' tsinet ese a s'wōbla'uk ena Skëköl tte buaë e' pakök.

² Juan S'wōskuōkwak tso' wötëule s'wōto wé a, ee ie' tō ì weke Cristo tō e' tté ttsé. E' kuekì ie' tō ittōkatapa wēlepa patké iska'. ³ Ie'pa tō ichaké iã: “¿Be' dör wé pairine'bitù idi' wa s'blúie yëule idatse e' ö yi skà panèiã sa' tō?”

4 Jesús tō ie'pa iuté: “A' yúne Juan ska' ta ì kos sué a' tō, ì kos ttsé a' tō, e' pakóne ie' a. 5 Ipakō ie' a tō s'wōbla kē wawēr, esepa wōbla wawēnene; s'kraulewā kē shko, esepa shkéne; wépa kiri'weke lepra tō, esepa buanene batse'nene; s'kukuō kē wattsēr, esepa wattsēnene; s'duowā shkēnekane; ñies Skékōl ttè buaē e' pakane s'siarēpa a. 6 ¡Yi kē yōkī ye' sulune, ayēcha buaē ese!”

7 Mik ie'pa míyalne, etā Jesús tō Juan tté pakémitke pē' a, ta iché ie'pa a: “Mik a' dē'rō ká sir poē wé kē yi serku' eē Juan sauk, etā ¿ima a' erbikō wēm wése suēmi a' tō? A' kē dē'rō wēm ēse, kabikeitsō wī a dià a wēs kua'kō wōppè siwā' tō es, ese sauk. 8 A' kē dē'rō wēm ese sauk, e' ta ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' kē dē'rō wēm e' paiō datsi' bua'buwa wa ese sauk. A' wā ijcher tō wépa e' paiō es esepa serke blu' u a. 9 Erē ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' dē'rō wēm dōr Skékōl ttekōl ese sauk. Ye' tō a' a ichè tō mokī Juan dōr Skékōl ttekōl, erē ie' kē dōr ese ě. Ie' dōr Skékōl ttekōl tsata. 10 Skékōl yēkkuō kī itso' kitule wé Skékōl tō ichè wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' a:

‘Ye' tso'tke ye' ttè pakōkwak patkōk be' yōkī kewe be' ñalé yuök.’*

Skékōl ttè pakōkwak e' dōr Juan. 11 Mokī, ye' tō a' a ichè tō s'ditsō ulitane tso'tke dō ikkē ta, e'pa shua kē yi ku' Juan S'wōskuōkwak tsata. Erē ì blúie Skékōl tso' e' a wé dōr ēsela shuteē e' dōr Juan tsata.

12 “Mik Juan S'wōskuōkwak s'tsá pautmi dō ikkē ta, wépa blúie Skékōl tso' esepa weirke siarē. Pē' kēsik suluē esepa éna ie'pa ewakwa. 13 Kam Juan

* 11:10 Malaquías 3.1

tö s'pattömi e' yöki Skököl ttekölpa kos ena Moisés, e'pa tö iyë'bak tö Skököl datse se' blúie. ¹⁴ A' éna iklö'wak es, e' ta Juan dör Skököl tteköl kiè Elías yëuletke tö idatskene e'. ¹⁵ ;A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

¹⁶ “¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? A' dör wes ttè i' tö ichè es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Şabötspa arke taië ta icheke iyamipa a: ¹⁷ ‘Sa' tö pulë bla'wé, erë a' kë klötëne'; sa' tö s'eriar ttseittsé, erë a' kë iine.’ ¹⁸ E' wà dör tö Juan de batsöta', blo' kë yöta', ta a' tö iché tö aknama tso' ie' a. ¹⁹ E' ukuöki ta ye' dör S'ditsö Alà, e' de kë batsöta', blo' yeta', ta a' ye' cheke tö ye' chkö taië, ye' blo' yè taië ñies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa malepa, esepa sini'. A' tö ye' cheke es, erë isuërasö bulebök ta tö wépa serke wes Skököl siwé tö ichè es esepa dör yësyësë.”

*Ká mañat wakpa weirdaë siarë
(Lucas 10.13-15)*

²⁰ Eta ká wépa ki Jesús tö ì kë or yi a ese o' taië ká malepa tsata, e' wakpa kë er maneone Skököl a. E' kueki ie' tö ie'pa ché ttè i' wa: ²¹ “A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, ;wëstela ina a' ta! Ì kë or yi a ese o' ye' tö taië a' wörki, erë a' kë er maneone. E' úpa ye' tö Tiro ena Sidón wakpa wörki, e'ma ká iaiä ie'pa er maneobak. Ie'pa tö eriane datsi' ajaë ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka ki iwà kkachoie tö ie'pa er mane'wé Skököl a. ²² E' kueki ye' tö ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta a' wömerdattsa weinuk taië şute Tiro ena Sidón wakpa tsata. ²³ A Cafarnaúm wakpa, kë a' tö ibikeitsök tö Skököl wa a' mi'mitser ká jai a. Ie' tö a'

patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee. Ì kě or yi a ese wéyö taië a' wörki, erë a' kě er maneone. E' úpa ye' tö Sodoma wakpa suluë wörki, e'ma ie'pa tso'ia dö ikkë ta. ²⁴ E' kueki ye' tö ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta' a' wömerdattsa weinuk taië shutë Sodoma wakpa tsata.”

*A' kos erblö Jesús mik
(Lucas 10.21-22)*

²⁵⁻²⁶ Eta Jesús tö iché: “A ye' Yé, be' dör íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' Kéköl. Ttè buaë blé'wa be' tö pé' wa siwa' jcher iskië ena erbikö taië esepa yöki, erë ikkachébö s'ësepala a. Es be' ki ikiane, e' kueki be' tö iwé es. E' kueki be' kikékayö.”

²⁷ Jesús tté iYé ta one ta ichéitö pé' tso' ee e'pa a: “Ye' Yé tö íyi ulitane méat ye' ulá a. Ye' dör Skéköl Alà, kě yi wa ijcher mokí tö wes ye' dör, e' jcher ye' Yé ë wa. Nies kě yi wa ijcher mokí tö wes ye' Yé dör, e' jcher ye' ë wa. Nies wépa a ye' éna ikkachak esepa wa ijchermi. ²⁸ A' eriarke taië, weirke siarë íyi ulitane dikia wes dali ekkeë dikia s'shtrirwa es. A' shkó ye' ska', eta' a' enuraë ye' batamik. ²⁹⁻³⁰ Ye' ser bërë, ye' er buaë, e' kueki a' e' tiúwa ye' ttè dikia. Ttè wa ye' tö a' wöbla'weke, e' kě dör darërë, e' kě tö a' we'ikepa wes. E' kueki a' e' wöbla'ú ye' wa ta a' enuraë buaë.”

12

*Jesús ttökatapa tö trigo wöikléé eno diwö a
(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)*

¹ E' kəwö ska' ta, eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa dué bli wa. E' kueki ie'pa tö trigo

wöiklérami ta ikatéramirakitö. ² Mik fariseowakpa tö isué, eta ie'pa tö iché Jesús a:

—Isaú, be' ttökatapa tso' i kë kéwö ta' wè eno diwö a, ese uk.

³ Ie' tö ie'pa iuté:

—Ì o' David tö ká iaiaë ¿e' kë aritsule a' wa Skéköl yëkkuö kî? Etökicha ta ie' ena iklépa dué bli wa. ⁴ E' kuekî ie' dewa Skéköl wé a ta pan meule Skéköl a e' klö'wéitö ta iñéitö. Pan e' kë kéwö ta' ñè ie' ena iklépa a, sacerdotepa è a ikéwö ta' ñè. Erè a' éna iane tö e' kë dör sulué Skéköl wöa. ⁵ Ñies ¿a' kë wa iaritsule ttè dalöiëno kit Moisés tö e' kî tö eré sacerdotepa kanablöke Skéköl wé a eno diwö a, eré e' kë wa ie'pa tö idalöseweku'wa? ⁶ Ye' tö iché a' a tö íerö se' dur eköl, e' dör Skéköl wé tsata. ⁷ Skéköl tö iyè iyëkkuö kî: 'Iyiwak jchëule mè ye' a, e' kë kiane ye' kî. Ye' kî ikiane tö a' ñi saü er siarè wa.* Ttè e' wà anúpa a' éna mokîë, e'ma kë s'kî i nuí ta' ese kë kkatépa a' tö. ⁸ Ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichök tö i dör buaë ö i dör sulué wè eno diwö a.

*Jesús tö wëm eköl ulà siulewa e' bua'wéne
(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)*

⁹ E' ukuökî ta Jesús dewa ie'pa ñi dapa'wo wé a. ¹⁰ Eta ee wëm tkër eköl ulà etk siulewa. Ie'pa éna Jesús kkatatak ilè kî e' kuekî ie' a ichakérakitö:

—¿Ima be' tö ibikeitsè? ¿Kawö meule se' a Moisés ttè a s'buawöne eno diwö a ö au?

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' obeja anemi etö kauk a eno diwö a, e' ta a' miraë iyöktsa. ¹² E' yita se' tueta' taië obeja tsata, e' kuekî kawö tso' se' a s'kimoie eno diwö a.

* **12:7** Oseas 6.6

13 Etā ie' tō iché wēm ulà siulewā e' a:

—Be' ulà shulöö.

Ta ie' ulà shulée tā ibuanene buaë wēs iulà iët es. 14 Fariseowakpa e' yéttsa tā ileritsérakitö “¿wēs sö Jesús ttèwami?”

Jesús dör Skököl kanè méso bua'ie e'

15 E' jchenewā Jesús wā, e' kuēki ie' míā bánet. Tajë pë' dami ie' itöki e'pa shūā ikirirkerak e'pa kōs bua'wéne ie' tō. 16 Ie' tō iché ie'pa a:

—Kë ye' tté pparkā. 17 Ie' tō iché ie'pa a es as iwà tkō wēs Skököl tteköl kiè Isaías tō iyë' es, e' tō iyë' i' es:

18 Skököl tō ichè: “I' dör ye' kanè méso shukit ye' tō, e' dalër tajë ye' éna, ie' wër ye' wa buaë shütë.

Ye' Wiköl meraëyö ie' a,

tā ie' tō sene yësyësë wā pakeraë ká ulitane wakpa a.

19 Ie' serdaë bërë. Kë yi wõñaktkepa ie' tō.

Kë ì chepa ie' tō aneule. Kë yi tō ie' ttö ttsepa ñalā kī.

20 S'weirke siarë, esepa kë kī we'ikepa ie' tō,

Se' kë diché tā'ia esepa kimeräe ie' tō

dō mik ie' e' alōrakā ì sulu kōs kī sene yësyësë wa etā.

21 Ká ulitane wakpa tō ie' ë paneraë e' tsatkoie.”†

Fariseowakpa tō Jesús kkaté

(Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10)

22 Etā ie'pa wā wēm eköl a aknama tso' ese debitu Jesús ska', e' kë wöbla wawër, kë tto. Jesús tō ibua'wéne tā iwöbla wawënene ñies ittékane.

23 Ie'pa kōs tkirulune iweblök tā ñi chakérak: “¿A' ichè wí dör s'blú bak David, e' aleri?”

† 12:21 Isaías 42.1-4

24 Mik ì ché ie'pa tö, e' ttsé fariseowakpa tö, eta ie'pa tö iché: “Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tö ie'pa trë'wekeyal.”

25 Erë ì bikeitseke ie'pa tö e' suéwaitö, e' kuëkì ie' tö iché ie'pa a:

“S'serke ká etkë kì e' ñì blabatsélor ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa ë ñì eürawa. Ñies ñì yamipa e' kéka ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ëme. 26 Es ñies Satanás mú tö iklépa trë'wèyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa ë ta. ¿Wes ì blúie ie' tso' e' sermiia? 27 Ye' tö aknamapa trë'úpaya Beelzebú diché wa, e' ta ¿yi diché wa a' klépa tö itrë'wèmiyal? Ie'pa kë a itrënukeyal Beelzebú diché wa, e' kuëkì ¿wes a' tö ye' kkatèmi tö ye' tö itrë'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wák klépa tö iwà kkacheraë tö a' ttè kë dör moki. 28 Ye' tö aknamapa trë'wéyal Skëköl Wiköl diché wa, e' ta e' wà kiane chë tö ì blúie Skëköl tso', e' kéwö detke a' a.

29 “¿Wes yi mi'miwa wëm diché tajë† ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tö iwák maüwa e' yöki? Es ëme íyi ekiblërmi.

30 “Yi kë a ye' dör bua', ese dör ye' bolök. Yi kë tö ye' kimè imalepa tsukbitu Skëköl ska', ese tö ie'pa po'wekemi.

31 “E' kuëkì ye' tö ichè tö ì sulu qos wambleke a' tö ñies Skëköl chë sulu qos e' nuí olo'yèmitö a' kì. Erë yi tö Wiköl Batse'r ché suluë, e' nuí kë olorpa iki. 32 Ñies yi tö ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skëköl tö iki. Erë yi tö Wiköl Batse'r

† 12:29 Wëm diché tajë: E' wà kiane chë Satanás. Jesús dör wé dör ie' íyi ekibleke e'.

ché suluë e' nuí kě olorpa iki i'ñe ta ñies aishkuö ta.

Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-45)

³³ “Kal wërkewä iwö kî. Kal buaë, ese wö dör buaë; kal sulu, ese wö dör sulu. ³⁴ ;A' dör suluë wes tkabë chök es! A' er dör suluë, ¿wes a' ttömi buaë? Ì bikeitsekese, e' ë chekesö. ³⁵ Wëm dör buaë ese serke buaë, ttö yësyësë ie' er dör buaë e' kuekî. Wëm dör suluë, ese serke suluë, ttö suluë ie' er dör suluë e' kuekî. ³⁶ Ye' tö a' a' ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí kî e' këwö de, eta ttè sulu chë a' ulitane tö shabatshabat e' kî a' wöchakirdaë. ³⁷ A' wakpa ttè wa a' shulirdaë. A' tö ttè buaë cheke, e' ta Skëköl tö icheraë tö kě a' kî ì nuí ta'. Erë a' tö ttè sulu cheke, e' ta ie' tö icheraë tö a' kî nuí tso'.”

Fariseowakpa tö ì kě or yi a ese kié suë
(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

³⁸ Eta fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tö iché Jesús a:

—Ì kě or yi a ese ú sa' a iwà kkachoie tö mokî be' patkë'bitu Skëköl tö.

³⁹ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' dör pë' suluë e' kě tö Skëköl dalöië wes trër wakpa kě tö imaso dalöië es. A' tö ye' a ikié tö ì kě or yi a ese uyö iwà kkachoie tö mokî Skëköl tö ye' patkë'bitu. Erë ye' tö ilè wëraë etökicha ëme iwà kkachoie e' dör wes ibak Jonás dör Skëköl tteköl e' ta es. ⁴⁰ Ie' sene' nima bërie e' shua doka ká mañat ñië nañeë, es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' serdaë iyök shua ká mañat ñië nañeë. ⁴¹ Mik Jonás tö Nínive wakpa paut, eta ie'pa er maneo' Skëköl a. Erë i'ñe ta ye' dur íe e' dör ie' tsata, erë a' kě er maneu'

Skëköl a. E' kueki aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta Nínive wakpa e' kōrakā ie' wōrkī a' kkatök. ⁴² Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta alaköl datse ká bānet diwō tskirke e' o'mik, bak ikā blúie, e' e' kōrakā ie' wōrkī a' kkatök tō a' dōr pē' suluë. Ká iaiaë alaköl e' dē'bitu datse kamië se' blú bak Salomón wa iyi jcher tajē e' ttō kīttsök. Erē i'ñe ta ye' dur a' shuā e' dōr Salomón tsata, erē a' kē tō ye' ttō iūtē. E' kueki alaköl e' tō a' kkatēraē.

Wimblu sulusi dene wēm a
(Lucas 11.24-26)

⁴³ “Mik wimblu sulusi trēneshkar yile a, eta imia ká sir poë wē kē yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoie erē kē ie' wa ikune. E' kueki ie' ibikeitsè: ⁴⁴ ‘Ye' miane wē ye' trēneshkar eē senuk.’ Mik ie' demine wēm e' a, eta ie' tō isuē tō wēm dōr wes u shuiriule buaē maneneē kē a yi ku' es. ⁴⁵ Eta ie' mia iyamipa kī yulök dōka kul suluë shute ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wēm e' a. Wēm e' miane suluë shute kenet tsata. Es iwamblērdaē a' dōr pē' sulusipa e'pa ta.”

Jesús mī ena iēlpa debitū ie' weblök
(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)

⁴⁶ Jesús ttōkeia pē' ta e' shuā ie' mī ena iēlpa ena ikutapa e'pa iēter u'rkī. Ie'pa ttak ie' ta. ⁴⁷ Yile tō ibiyō chē ie' a:

—Be' mī ena be' ēlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

⁴⁸ Erē Jesús iiūtē:

—¿Yi dōr ye' mī ena ye' ēlpa ena ye' kutapa?

⁴⁹ Eta Jesús tō ie' a ittōkatapa kkachē ulā wa ta ichéitō:

—Isaú, ie'pa dör wēs ye' mì ena ye' èlpa ena ye' kutapa es. ⁵⁰ Yi serke wēs ye' Yè tso' ká jaì a e' kī ikiane es, ešepa dör wēs ye' èl ena ye' kutà ena ye' mì es.

13

Të kuatkōkwak tté
(*Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8*)

¹ E' è diwō wa Jesús e' yéttsa u a mía batsōri kkōmik ta eē ie' e' tkéser. ² Pè' debitū tajē ie' ska', e' kuekī ie' e' iéka kanò a ta eē ie' e' tkéser ie'pa wōbla'uk. Ie'pa ulitane aṭe ká sí kī batsōri kkōmik. ³ Ie' tò tté tsakīè kleé ie'pa a. E' et dör i' es: “Wēm ekōl mía të kuatkōk ppé ululu ěme* ⁴ Mik ie' tso' iwō ppök, eṭa ditsōwō wele anewa ñala ska' ta dù debitū tò ikatéwa. ⁵ Ditsōwō wele anewa áklo a wé iyök kē ta' tajē ese ska'. Íyök kē ta' tajē, e' kuekī bet ta itskineka. ⁶ Erē kē iwí kicha ta' tajē, e' kuekī mik ðiba aneka iki eṭa isinewa. ⁷ Ditsōwō wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsōwō talane ñita, erē dika'chka e' aléka iki. ⁸ Erē ditsōwō wele anewa iyök bua'buwa kī, e' tskine talane wōne buaè. Wele wōne dōka cien eyök (100) elka elka, wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30). ⁹ ¡A' éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblō bua'ie!”

Ì kuekī Jesús tò s'wōbla'weke kleaule
(*Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10*)

¹⁰ Eṭa Jesús ttōkatapa debitū ie' ska' ta ichakérakitō ia: “¿Ì kuekī be' tò ie'pa wōbla'weke kleaule?” ¹¹ Ie' tò ie'pa iuté: “Ì blúie Skékōl tso' e'

* **13:3** të kuatkōk ppé ululu: E' kēwō ska' ta pē' wōblar të kuatkōk wō ppélur të koš e' kī.

tté blëulewà e' kèwö meneat a' a wà jchenoie, erë pë' malepa a kè imeneat es. ¹² Yi wà tté e' jcher ese a imerdaé as ie' wà ikí jcher bua'ie. Erë yi kè éna ianák, ese wà ì jcher bërëbërë e' yerattsane iyöki. ¹³ Ì weke ye' tò e' sueke ie'pa tò, erë ie'pa kè éna iwà ane. Í cheke ye' tò e' ttseke ie'pa tò, erë ie'pa kè tò ittseku' er mokí wa, ie'pa kè éna iwà iütak. E' kueki ye' kapaköke ie'pa ta es. ¹⁴⁻¹⁵ Es iwà tköke ie'pa ta wes Skëköl tteköl kiè Isaías tò iyë' es, e' tò iyë' i' es:

'Ká i' wakpa er míá darërë, kè ì dë'wáia.

Ie'pa kukuöña wötéwà darërë as kè iwattsër,

ie'pa tò iwöbla tsimiwéwà as kè iwawër.

Ie'pa tò iwé es as ie'pa kè éna iwà ar, as ie'pa kè er mane'ù ye' ska' ta ye' tò ie'pa bua'wë.

E' kueki ie'pa tò ittseraé je', erë kè ie'pa éna iwà arpa,

ie'pa tò isueraé je', erë kè ie'pa tò iklö'wëpa.†

Es Isaías tò iyë'.

¹⁶ “Erë a' wöbla wawër buaë, a' kukuöña watsër buaë, e' kueki ayëcha buaë a'. ¹⁷ Mokí ye' tò a' a ichè tò Skëköl ttekölpa taië ena ká iaiaë s'bak ser yësyësë e'pa tò ì sué a' tò ena ì ttsé a' tò e' kkeyë' siarë sué ena ttsé, erë ie'pa kè wà isune ittse.

Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tò

(Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

¹⁸ “Ittsö, ì kleýö të kuatkökwak tté wa, e' wà pakekeyö a' a. ¹⁹ Pë' wëlepa ta itkömi wes ditsöwö arwa ñalá ska' es. Esepa tò ì blúie Skëköl tso' e' tté ttsé, erë ie'pa kè éna iwà ane. Bë de ta tté buaë yéttsa ie'pa er a. ²⁰ Wëlepa skà ta itkömi wes

† 13:14-15 Isaías 6.9-10

ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skëköl ttè ttsé ta iklö'wérakitö ttsë'ne buaë wa. ²¹ Erë ie'pa kë wì kicha ta' taië, e' kueki ie'pa tö iklö'wé ekuölö ë. Mik ie'pa weinemitke Skëköl ttè kueki, eta ie'pa anemine bet. ²² Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skëköl ttè ttsé, erë ie'pa tö íyi tso' ká i' ki ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ki ena ì tso' ká i' ki tö s'ttsé'weke buaë ese ki. E' kos tö Skëköl ttè kui'wéwa ie'pa er a ta kë idë'ttsa buaë wes ikiane es. ²³ Erë welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa íyök bua'buakí es. Esepa je' tö Skëköl ttè ttsé ta iwà ane buaë ie'pa éna ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes íyi kuá wör buaë es wele wöne döká cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30).”

Kakö kuakí tkëne trigo shua e' tté

²⁴ Jesús tö ttè skà kleéne ie'pa a i' es: “Ì blúie Skëköl tso' e' ta itköke wes itka wëm eköl tö trigowö kuatké iká a e' ta itka es. ²⁵ Nañewe ie'pa kapolur e' dalewa ibolök debitu eköl kakö dör trigo suë ese wö kuatké trigo shua ta iwák mía. ²⁶ Mik trigo wöne, eta iwënewa tö ñies kakö kuakí tso'. ²⁷ Ikanè mésopa mía ta iché kanè wák a: ‘A këkëpa, be' tö trigowö bua'buakí kuatké be' ká a ta ¿wes e' a kakö kuakí tso?’ ²⁸ Ie' tö ie'pa iuté: ‘Ye' bolök wele tö iwamblé ye' ki.’ Ie'pa tö ie' a ichaké: ‘¿Be' ki ikiane tö sa' mi' kakö ñe' yökulur?’ ²⁹ Erë ie' tö ie'pa iuté: ‘Au, imúat es. A' tö kakö yéttsa e' ta trigo yërtsami ita ñies. ³⁰ Imúat as italar ñita dö mik itërketke eta. E' wa ye' tö itökwakpa patkeke kakö tök kewe muè

eyök eyök ña'wèwa bö' a. E' ukuöki ta ye' tö trigowö tök patkeke blè wé ye' iyiwö blöke e' wé a.' ”

Mostaza wö tté
(*Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19*)

³¹ Ttè skà kleéne Jesús tö ie'pa a i' es: “Ï blúie Skéköl tso' e' dör wës mostaza wö kuatkèsö ká a es.
³² E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. Erë mik italane ta e' dör íyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' mia kalie ta dù datse u yuök iulà tsaka.”

Pan wölöwoka tté
(*Lucas 13.20-21*)

³³ Jesús tö ie'pa a ttè skà kleéne i' es: “Ï blúie Skéköl tso' e' dör wës pan wölöwoka wötué tayë tö harinachka mañayök a es. E' tö harinachka e' kos wölöwéka taië.”

Jesús tö s'wöbla'weke kleaule
(*Marcos 4.33-34*)

³⁴ Ttè e' kos kleé Jesús tö ie'pa a. Moki ie' kë wa ì pakane ie'pa a kë kleaule. ³⁵ Ie' tö s'wöbla'wé es, e' wa ì yè'bak Skéköl tteköl eköl tö e' wà tka, e' dör i' es:
“Ye' tö s'wöbla'weraë kleaule.
Ttè tso' blèule ká iaiaë ká i' yöne e'tami,
ese kkacherayö ie'pa a.”[†]
Es Skéköl tteköl tö iyè’.

Kakö kuak'i tté e' wà paké Jesús tö

³⁶ Eta Jesús e' chéat pé' a ta imía u a. Ittökatapa de ie' ska' ta iché ie' a: “Kakö kuak'i wakleébö, e' wà pakö sa' a.” ³⁷ Ie' tö ie'pa a iché: “Yi tö trigowö kuatké, e' dör ye' dör S'ditsö Alà e'. ³⁸ Tè

[†] 13:35 Salmo 78.2

wé ki ikuatkéne e' dör ká i'. Trigowö e' dör wépa blúie Skéköl tso' esepa. Kakö kua'ki e' dör wépa dör bé icha esepa. ³⁹ Ibolök tö kakö kua'ki kuationé e' dör bé ë. Ilir kéwö e' dör ká i' erkewatke e' kéwö. Itökwakpa e'pa dör Skéköl biyöchökwakpa. ⁴⁰ Wes ie'pa tö kakö kua'ki yéttsa uyéwa bö' a, es itköraë ká i' erkewatke eta. ⁴¹ E' kéwö ska' ta ye' dör S'ditsö Alà e' döraë iyi ulitane blúie da'áie. Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeraë wépa tö o'ka keke ì sulu wamblök ena wépa e' wamblö sulu esepa kos shtökka. ⁴² Ie'pa uyerawarakitö bö' taië a, ee jurarak ñies ikà yilitdawarak iweir kuëki. ⁴³ Erë s'ser yësyësë, esepa dalöburdaë wes diwö es wé S'yé tso' ie'pa blúie ee. ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

Íyi tuè darërëë blëulewa e' tté

⁴⁴ “Ì blúie Skéköl tso' e' dör wes iyi tuè darërëë ese blëulewa yile ká a es. E' kué wëm eköl tö ta e' tö ie' ttsé'wé buaë. E' kuëki ie' tö ibléwane ta imía ta ì kos tso' iwa, e' watuéttsaitö. E' ské wa ie' tö ká e' tué. Es iyi tuè darërëë e' de ie' ulà a.

Ákwöla bua'bu tuè darërëë e' tté

⁴⁵ “Ñies ì blúie Skéköl tso' e' dör wes ákwöla bua'bu yuleke iyi wataukwak eköl tö tué es. ⁴⁶ E' tö ákwöla bua'bu ichök tuè darërëë shute ese kuéwa ta imía ta ì kos tso' iwa e' watuéttsaitö. E' ské wa ie' tö ákwöla bua'bu e' tuéttsa.

Kla' tté

⁴⁷ “Ñies ì blúie Skéköl tso' e' dör wes kla' uyé wépa welepa tö dayë a es. E' tö nima klö'wé taië tsakië buaë ena suluë. ⁴⁸ Mik ie'pa tö kla' yéttsa

ká sí k_i t_a i_e'p_a e' tulés_er nima shushtök; ibua'bu_a ié_k_a kkö_a t_a isulusi uyémi b_anet. ⁴⁹ Es itkö_r_ae mik ká i' erkewatke e_t_a. Skéköl biyöchökwakpa bitur_ae s'shushtök; s'sulusipa michoë b_anet, s'ser yësyë_se michoë b_anet. ⁵⁰ S'sulusipa kos uyeraw_a Skéköl biyöchökwakpa tö bö' tajë e' a, e_e i_e'p_a iuraë siarë, kà yilidaw_a iweir kuek_i.”

Íyi pa'alí ena íyi kéchke e' tté

⁵¹ Jesús tö ittök_atapa a ichaké:

—¿Ttè ekkè kos wà ane a' éna?

⁵² Ie'pa iiuté:

—Tö.

Ie' tö ie'pa a iché:

—E' kuek_i mik s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ese eköl e' yué buaë ì blúie Skéköl tso' e' tté wa, e_t_a i_e' tö s'wöbla'wëmi buaë ttè kéchke wa ñies ttè pa'alí wa. Ie' dör w_es u wák w_a íyi tso' bléule iblo a es. Ese w_a ijcher mik t_a ikéchke ö ip_a'alí kiane yëttsa s'malepa kimoie.

Nazaret wakpa tö Jesús watéttsa

⁵³ Mik Jesús ttè kleé one, e_t_a imía ⁵⁴ demi Nazaret, e' dör ie' wák ká. E_e i_e' tö s'wöbla'wëmitke judiowak ñi dapa'wo wé tso' e_e e' a. W_es i_e' tö ie'pa wöbla'weke e' tö ie'pa tkiwéw_a. Ie'pa tö iché ñi a:

—¿Wé i_e' e' yué ttè tajë ekkè wa? ¿W_es ì k_e or yi a ese wé i_e' tö buaë? ⁵⁵ ¿Ie' wí yé k_e dör se' íyi yuök kaltak wa e'? ¿Ie' m_i k_e dör María? ¿Ie' ëlpa k_e dör Santiago, José, Simón ena Judas? ⁵⁶ ¿Ñies i_e' kutapa k_e serku' se' shua? E_t_a ì kos weke i_e' tö ¿wé e' bite i_e' w_a?

⁵⁷ Ie'pa k_e éna i_e' ttè klö'wak. Erë i_e' iché i_e'pa a:

—Ká wa'ñe Skëköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká k̄i ena iwák u a eë kē idalöiërta'.

⁵⁸ Ie'pa kē erblēne ie' mik, e' kuëki ì kē or yi a ese kē one ie' wā tajē eë.

14

Juan S'wöskuökwak kötewa
(*Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9*)

¹ E' kēwö ska' ta Herodes dör Galilea blú, e' tö Jesús tté ttsé, ² e' kuëki ie' tö iché ikanè mésopa a: “Wēm ñe' dör Juan S'wöskuökwak shkenekane e'. E' kuëki ie' wā diché tso' ì kē or yi a ese wöie.”

³ Herodes tö Juan klö'ukwā patkē' wötē'waitö s'wöto wé a, e' kuëki ie' tö Jesús ché es. Ie' senē Herodías ta, e' dör ie' èl kiè Felipe e' alaköl. ⁴ E' yè' Juan tö ie' a: “Kē be' kawö ta' senuk be' èl alaköl ta.” E' kuëki Herodes tö Juan wötökwā patkē'.

⁵ Herodes éna Juan ttakwā erë ie' suane pē' yöki, ie'pa tö iklö'wé tö Juan dör Skëköl tteköl e' kuëki.

⁶ Erë mik Herodes tö iduéswo kēwö tkö'weke, e'ta Herodías alà busi e' klöté s'kiule tso' tajē e'pa wörki. E' wër buaë Herodes wa. ⁷ E' kuëki ie' tö iché ie' a yēsyesē Skëköl wörki: “Moki ye' tö ichè, ì kiè be' tö ye' a, e' meraëyö be' a.” ⁸ E'ta ie' tö iché Herodes a wēs imì tö ie' a iyè' es:

—Juan S'wöskuökwak ttökwa patkö ta iwökir mú ye' a kulè' a iwā kkachoie tö moki ittewarakitö.

⁹ E'ta blu' Herodes erianeka tajē, erë ie' tö ittè métke s'kiule tso' e'pa kukua, e' kuëki ie' tö ikéwö mé. ¹⁰ Ie' tö Juan kuli' tökök patké s'wöto wé a. ¹¹ E' ukuöki ta ie'pa wā iwökir debitu kulè' a mé busi a ta ie' tö imé imì a.

¹² Juan ttökatapa de ta inú tsémirakitö wötéwa. E' ukuöki ta ie'pa mía ta ibiyö ché Jesús a.

Pë' doka mil skeyök e' tié Jesús tö

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

¹³ Mik Jesús tö biyö e' ttsé, eta ie' mía kanò ki ekörla bánet wé ké yi serku' ese ska'. Mik pë' wa ijchenewa tö ie' mía, eta ie'pa míyal itöki batsöri kkömik klö wa. ¹⁴ Mik Jesús e' yéttsa kanò a, eta pë' tso' tajé ipanuk e' suéitö. Ie'pa suéitö er siarë wa. S'kirirke kos demi ie'pa wa e' bua'wéitö. ¹⁵ Ká tuirketke, e' kueki ittökatapa de ie' ska' ta ichéraitö ie' a:

—Ká de tsáli, ké yi serku' íe. Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pë' serke tsinet ee ilè tauk ñè.

¹⁶ Ie' tö ie'pa iüté:

—Ie'pa ké kawöta mi'kyal; ie'pa tiö a' tö.

¹⁷ Ie'pa tö iiüté:

—Pan skel ena nima bötö e' ë tso' sa' wa.

¹⁸ Ie' tö iché:

—Itsúbitu ña.

¹⁹ Eta ie' tö pë' ké e' tulöksër iski ta'tsi ki. E' ukuöki ta ie' tö pan skel ena nima bötö e' klö'wé ta iká sué ká jai a ta wéstela chéitö Skököl a. Ta pan blatéitö mé ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö pë' a. ²⁰ Ie'pa ulitane chké de wë'. Ibata ate e' shtéraitö iëne doka kköla dabom eyök ki bök. ²¹ Ie'pa chké e'pa doka mil skeyök (5.000) wëpa ë, alakölpä ena ala'rla ké shtane.

Jesús shké di' kí

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

²² E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a: “A' e' iöka kanò a, a' yúshkatke ye' yöki kewe batsöri wishet.”

Ie' tō iché pē' malepa a: “A yúne a' u a.” ²³ E' ukuökí tã ie' míã ekörla kabata a ttök S'yě ta. Mik ká tuine, etã ie' tso'ia kabata a. ²⁴ E' dalewa ittökatapa mirwa batsöri kî demitke elkeë. Siwa' bitsirke taië ie'pa kke wöiã, e' tō di' uyeke taië tērke kanò mik. ²⁵ Ká ñirketke etã Jesús míã ie'pa ska' shkōrami di' kî. ²⁶ Erë mik ie'pa tō isué tō ie' shkōdatse di' kî, etã e' tō ie'pa tkiwēwa suawé taië tã iãnekarak:

—¡Wimblu datse se' kker!

²⁷ Erë ie' iché ie'pa a:

—¡A' er kuú! Kē a' suanuk, ye' idir.

²⁸ Etã Pedro tō iché ie' a:

—A Skëkëpa, moki be' idir, e' tã kawö mú ye' a shkök di' kî dö be' ska'.

²⁹ Etã Jesús tō iiüté:

—Be' shkō ye' ska'.

Etã Pedro e' yéttsã kanò a shkémi di' kî dö Jesús ska'. ³⁰ Erë mik ie' isué tō siwa' bitsirke darërëë, etã ie' suanékã taië tã iwötunewãmi di' a tã iãnekã taië:

—¡A Skëkëpa, ye' tsatkö!

³¹ E' bet tã Jesús tō iklö'wé iulã a tã iché ia:

—¡Wësua be' erblöke ye' mik bërëbërë! ¿Ì kuëki be' ibikeitsékã bötböt?

³² Mik ie'pa böle e' iéka kanò a, etã siwa' wöklöne.

³³ Ie'pa kōs tso' kanò a, e'pa e' tulésēr kuchë kî Jesús wörki idalöioie tã ichérakitö:

—¡Moki be' dör Skëköl Alà je'!

*Jesús tō s'kirirkepa bua'wé Genesaret
(Marcos 6.53-56)*

³⁴ Itkattsarak batsöri wışhet demirak Genesaret.

³⁵ Mik ká e' wakpa tō isué tō Jesús idir, etã ie'pa tō itté ppékã ká e' kōs a. Ie'pa wa' s'kirirke mi'ke ie'

ska' as ibua'ùitö. ³⁶ S'kirirke esepa kköchöke ie' a tö ie'pa a ie' datsi' bata ě mú kèwa. Wépa kōs tö iké e'pa buanene.

15

*Ì tö se' ia'wèmi ñáie
(Marcos 7.1-23)*

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa serke Jerusalén, e'pa wēlepa debitū Jesús ska'. Ie'pa tö ie' a ichaké:

² —¿Ì kuēki be' ttökatapa kē tö se' yēpa bak e'pa ser e' dalöiè? Ie'pa chkō ulà kē paköule.

³ Ie' tö ie'pa iuté:

—¿Ì kuēki Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewēkewa a' tö a' wakpa ser dalöioie? ⁴ Skëköl iyè'at: 'A' yē ena a' mì e'pa dalöiö,* ñies ie' tö iyè'at: 'Yi tö iyè ö imì ché suluë ese wák wömerdattsa ttèwa.'† ⁵ Erè a' icheke tö se' a iyërmi s'yé a ö s'mì a i' es: 'Ì kōs tso' ye' wa a' kimoie, e' meuletke Skëköl a‡, e' kuēki kē ye' a a' kimenuk i wa'. ⁶ A' tö icheke tö yi isie e' ché, ese wák kē kawötaiā iyè ö imì kimuk. Es Skëköl ttè dalöiëno ñe' dalösewēkewa a' tö a' wakpa ser iuté wa. ⁷ iA' e' ö suluë! Buaë Isaías tö a' yè' mik ie' iyè': ⁸ Skëköl tö ichè: 'Pè' ikkēpa tö ye' dalöieke kkö ě wa, erè ie'pa er tso' kamië ye' yöki.

⁹ Ę ichökle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök. Ttè wa ie'pa s'wöbla'wēke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno ě.'§

* **15:4** Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16 † **15:4** Éxodo 21.17; Levítico 20.9 ‡ **15:5** meuletke Skëköl a: Ie'pa tö iché es erè ie'pa ulà a itso'ia, e' wakanewèmi ie'pa tö wēs ie'pa ki ikiane es. § **15:9** Isaías 29.13

Es Isaías tò iyë'at.

¹⁰ E' ukuöki tã ie' tò pë' tso' eë e'pa kié tã ie' iché iarak:

—A' tò ye' ttö ttsó, iwà anú a' éna. ¹¹ Ì ñeke a' tò ese kë tò a' ia'wëpa ñáie Skëköl wöa. Erë ì sulu wambleke a' tò tskirke a' er a ese je' tò a' ia'wëraë ñáie.

¹² Etã ittökatapa de ie' ska' tã ie' a ichaké:

—¿Be' wã ijcher tò ì chekebö e' tò fariseowakpa uluwé?

¹³ Ie' tò ie'pa iuté:

—Fariseowakpa esepa dör wës iyi kuá kë tkënewa ye' Yë tso' ká jai a e' wã es, e' kuëki ie'pa yërdattsã wië. ¹⁴ Ie'pa múat es. Ie'pa dör wës s'wöbla kë wawër ese tò o'ka wöbla kë wawër e' ulaië es, e'pa böi tköaraë kãuk a.

¹⁵ Etã Pedro tò iché ie' a:

—Ttè wakleébö ñe' wã pakó sa' a.

¹⁶ Ie' tò iuté:

—¿Ñies a' kë éna iwà ane? ¹⁷ ¿A' kë éna iane tò ì ñekesö ese mi'ke s'ñawi a e' ukuöki tã iwekettsasö?

¹⁸ Erë ì sulu tskirke a' er a ese tò a' ia'wëmi ñáie. ¹⁹ Ì sulu bikeitseke a' tò, s'ttëwa, senewabak dalösewëwa, trë, akblë, s'kkatë kachè wa ñies ñi chë sulu ese kôs tskirke a' er a. ²⁰ İyi ese tò a' ia'wëraë ñáie. Erë a' chkö kë ulà paköule e' kë tò a' ia'wëpa ñáie.

*Tayë eköl kë dör judiowak e' erblé Jesús mik
(Marcos 7.24-30)*

²¹ Etã Jesús ena ittökatapa míyal ká kiè Tiro ena Sidón eë. ²² Etã tayë eköl serke eë dör cananwak, e' ardatse taië Jesús itöki:

—A këkëpa be' dör David aleri, ye' saú er siarë wa. Ye' alà busi kirirke taië a aknama tso'.

²³ Erë Jesús kë wä ie' iütëne yës. Eta ittökatapa kköché ie' a:

—Tayë ardatse taië se' itöki, i kiane ie' ki e' mú ie' a as imi'a.

²⁴ Ie' tö ie'pa iuté:

—Skököl tö ye' patkë' Israel aleripa ë kimuk. E'pa dör wes obeja chöwa siarë es.

²⁵ Eta tayë dewä e' tkéwä kuchë ki Jesús wörki ta ichéitö ia:

—¡A këkëpa, ye' kimú!

²⁶ Jesús iüté:

—Kë idör buaë ala'rla chkë yéttsa mè chichi a.

²⁷ Tayë tö iché:

—A këkëpa, e' yëne; erë chkë mulé darke iski e' ñeke chichi tö.

²⁸ Eta Jesús iché ie' a:

—A tayë, be' erblé moki ye' mik, e' kueki i kiane be' ki e' de be' ulà a.

E' wöshä ta ilà busi buanene.

S'kirirke ese bua'wéne Jesús tö

²⁹ Eta Jesús ena ittökatapa biteyalne batsöri kiè Galilea e' kkömik. Eta ie' tkakä kabata tukir ki ta ee ie' e' tkéser. ³⁰ Ta pë' de taië ie' ska', e'pa wä iduepa de Jesús wörki. Iduepa kë shko, kë wöbla wawër, kë tto, ulà ö klö suluulewä ñies s'kirirke duè ulitane wä ese kos bua'wéitö. ³¹ Pë' ulitane tso' ee isaük e'pa wökrarulune. Ie'pa tö isuë tö kë s'tto esepa ttékane, s'ulà ena s'klö suluulewä esepa buanene, kë s'shko esepa shkéne, ñies kë s'wöbla wawër, esepa wöbla wawëne. E' kueki ie'pa tso' Israel aleripa Këkököl kikökka taië.

*Wëpa dōka mil tkëyök e' tié Jesús tō
(Marcos 8.1-10)*

³² Eta Jesús tō ittōkatapa kié ta ichéitō ie'pa a:

—Siarë ye' wa pë' ikkëpa wër. Ie'pa tso' ye' ta e' kī ká de mañatk ta kē ie'pa wa ì ku' ñè. Kë ye' éna ie'pa patkak u a kē chkaule dö' isiwā'arwarak ñala kī.

³³ Eta ittōkatapa tō iché ia:

—Erë ká i' a kē yi serku'. ¿Wes sa' tō pan kuëmi taië pë' ekkëpa tioie?

³⁴ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wā pan tso'?

Ie'pa iüté:

—Sa' wā pan tso' kul (7), ñies nima tso' elkela.

³⁵ Eta ie' tō pë' ké e' tulöksër iski ³⁶ ta pan kul ena nima e' klö'wéitō ta wéstela chéitō Skéköl a ta iblatéitō mé ittōkatapa a ta ie'pa tō iwatié pë' a.

³⁷ Pë' ulitane chké de wë' ta ibata ate e' iëne dōka kkö kul. ³⁸ Ichkérak e'pa dōka mil tkëyök (4.000) wëpa ë, alakölpa ena ala'rla kē shtane. ³⁹ Jesús tō pë' yuémine ta ie' e' iéka kanò a ta imía ká kié Magdala eë.

16

*Fariseowakpa tō ì kē or yi a ese uk ké suè
(Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)*

¹ Fariseowakpa ena saduceowakpa welepa de Jesús ska'. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuekī ie'pa tō ikié ie' a tō ì kē or yi a ese úitō iwà kkachoie tō mokī ie' patkë'bitū Skéköl tō.

² Erë ie' tō ie'pa iüté: “Tsáli ta a' tō icheke, ‘Ká tanewā mat bule dība ardaë buaë’; ³ bla'mi ta a' icheke, ‘Ká tanewā mat kalī moneka ttsettseë ta

kalì yërdaë.' A' éna iane buaë mik ta diba armi mik ta kalì yërmi, eta ¿wes ì tköke i'ñe ta e' kě wà ar a' éna? ⁴ A' dör pë' suluë e' kě tö Skëköl dalöie wes trër wakpa kě tö imaso dalöie es. A' ye' a ikié tö ì kě or yì a ese uyö iwà kkachoie tö mokì Skëköl tö ye' patkë'bitu. Erë ilè weraëyö etökicha ãme iwà kkachoie, e' dör wes Jonás ta ibak es.”

Eta ie' tö ie'pa méat ta imía bánet.

*Fariseowakpa pan wölöwoka e' pake
(Marcos 8.14-21)*

⁵ Jesús ena ittökatapa demi batsöri wışet, erë ittökatapa éna ilè chowa tsëmi ñè. ⁶ Ie' iché ie'pa a:

—Ye' ttö ttsö. A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka e' yökì.

⁷ Ittökatapa iché ñi a:

—¿Kě se' wà ì dè' ñè!

⁸ Ì chök ie'pa tso' e' suéwaitö ta ichéitö ie'pa a:

—¿Ì kuëkì a' tso' ichök ñi a tö kě se' wà ì dè' ñè? ¿Kam a' erblö ye' mik mokìè! ⁹ ¿Kam a' éna iwà ar? Pan skel wadë'yö wëpa dökä mil skeyök (5.000) ekkë a, ¿e' chowa a' éna? Eta ¿kkö bik ibata kit a' tö? ¹⁰ Ñies pan kul wadë'yö wëpa dökä mil tkëyök (4.000) ekkë a, ¿e' chowa a' éna? E' ukuökì ta ¿kkö bik ibata kit a' tö? ¹¹ ¿Wes a' kě éna iane tö ye' kě ku' ì ñekesö ese chök? A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka ese yökì.

¹² Eta ie'pa éna iane tö Jesús kě ku' pan wölöwoka tso' se' wà ese chök. Ie'pa éna iane tö ttè wa fariseowakpa ena saduceowakpa tö s'wöbla'weke e' chök ie' tso'.

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

(Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

¹³ Mik ie'pa de ká kiè Cesarea Filipino, etā Jesús tö ittökatapa a ichaké:

—Ye' dör S'ditsö Alà, ¿ima e' cheke pè' tö ye' dör yi?

¹⁴ Ie'pa iüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skèköl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skèköl tteköl bak kiè Jeremías ö Skèköl ttekölpa skà bak e' wele.

¹⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erè ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

¹⁶ Simón Pedro tö iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. Be' dör Skèköl chök Alà e'.

¹⁷ Jesús iché ie' a:

—A Simón, Jonás alà, ayècha buaè be' dör. Ì ché be' tö e' kè mène s'ditsö wà be' a, e' mé ye' Yé tso' ká jai a e' tö be' a. ¹⁸ E' kuèkì ye' be' a ichè tö be' dör Pedro (kiè e' wà kiane chè ák). Be' dör wës ák dör u katabloie es, e' wa ye' ichapa kí doraè taiè. Ì kos tso' dō duèwà diché, e' kè e' alōpaka ie'pa kì.

¹⁹ Ì blúie Skèköl tso' e' wékkö kkōppóo kēwō meke ye' tö be' a. Ye' tö kawō meke be' a ye' tté buaè pakök as Skèköl dō s'tso' taiè e' blúie. E' dör wës blu' eköl kanè méso tö blu' wékkö kkōppèe as s'dōwajā es. Ì kè kēwō mène be' wà ká i' a, ese kè kēwō mène Skèköl wà. Nies ì kēwō mé be' tö ká i' a, ese kēwō me'bak Skèköl tö.

20 E' ukuöki ta Jesús kë wa ittökatapa kàne yi a ichök tö ie' dör we pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

*Jesús e' biyö ché tö ie' tterawa
(Marcos 8.31–9.1; Lucas 9.22-27)*

21 E' ukuöki ta Jesús tö itsá ché ittökatapa a:

—Ye' kawöta shkökmi Jerusalén, ee judiowak kueblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ye' we'ikeraë taië. Ye' tterawa erë e' ki ká de mañat eta ye' shkerdakane.

22 Pedro tö ie' kiémi bánet ta iuñémiitö:

—¡A Skëképa, kë e' char! ¡E' mú kë dör es! ¡Kë e' wamblënuke be' ta!

23 Erë ie' e' wötrée Pedro kke ta iché:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' tso' ye' wöklö'uk. Be' kë tö iyi suë weş Skëköl tö isuëke es; be' tö isuëke weş s'ditsö tö isuëke es.

24-25 Ie' tö iché ittökatapa a:

—Yi e' tsatkak ittèwa yöki, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsa ttèwa ye' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kueki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kàne tkinukia e' ki. E' skéie ikawöta e' chök dö ittèwa wötëulewa krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itöki. ²⁶⁻²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, e' döraë Skëköl olo ta' taië e' a, ñies Skëköl biyöchökwakpa ta. Ye' tö sulitane patuëraë eköl eköl weş iser es. E' kueki iyi ulitane tso' ká i' a e' de a' ulà a, erë sene michoë kë dë' a' ulà a, e' ta e' dör ¿ie bua' a' a? Sene michoë kë patorpa i' wa. ²⁸ Moki ye' tö a' a ichè tö a' tso' íe, e'pa welepa tö ye' dör S'ditsö Alà, e' datse blu'ie e' suëraë kam iblërulur e' yöki.

17

*Jesús tō ilo taië e' kkaché ittökatapa a
(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-30)*

¹ E' k_i ká de teröl, etá Jesús wá Pedro ena Santiago ena Juan dör Santiago el, e'pa mítser e' ta ká bata kakkeë ese k_i. ² Ee ie'pa wö shaë ie' manenettsa mía kuá'k_i, iwö olobune wes diwö es, ñies idatsi' manenettsa mía saruruë wöñarke dalölöë. ³ E' bet ta ie'pa tō Skëköl ttekölpa bak ká iaiäë kië Moisés ena Elías e'pa sué kapakök ie' ta. ⁴ Etá Pedro tō iché ie' a:

—A Skëkëpa, buaë se' tso' íe. Be' k_i ikiane, e'ma ye' tō úla yuëka mañatkuela; etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

⁵ Ie' ttökeia e' wösha ta mochka wöñarke dalölöë ese tō ie'pa k_itéwá. Mochka shua ie'pa tō ttö ttsé tō ichè: “Se dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër buaë shute ye' wa. Ie' ttö iutó.”

⁶ Mik e' ttsé ittökatapa tō ta ie'pa suanéka taië, e' kuëk_i ie'pa e' télur wöwakköt. ⁷ Jesús dewá ie'pa o'mik ta ie' tō ie'pa kéwá ta ichéitō ie'pa a:

—A' e' kōka; kë a' suanuk.

⁸ Mik ie'pa tō ká sué, etá ie'pa isué tō kë yi ku'ia, Jesús ë dur.

⁹ Ie'pa bitetkene wa'k, etá Jesús tō ie'pa a ichè:

—Ì sué a' tō e' kë pakar yi a dō mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttéwá shkenekane e' ukuök_i.

¹⁰ Ie'pa tō ie' a ichakè:

—¿Ì kuëk_i s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō icheke tō Elías kawötá dökne kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yöki?

¹¹ Ie' tō ie'pa iuté:

—E' yēne tō Elías datsekene kewe. Ie' tō ì kōs kaneweketke kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yōki. ¹² Erē ye' tō a' a' ichè tō ie' dē'bak, erē ie'pa kē éna iane tō ie' idir. Ie'pa tō iwe'ik siarē wēs ie'pa kī ikiane es. Es ñies ie'pa tō ye' dōr S'ditsō Alà e' we'ikeraë.

¹³ Ie'pa éna iane tō ie' tso' Juan S'wōskuōkwak e' chök.

Duladula eköl tteke aknama tō e' bua'wéne Jesús tō

(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik Jesús ena ittōkatapa demine wé pē' darparke taiē ie' panuk ee, etā wēm de eköl ie' ska' tā ie' e' tkéwā kuchē kī Jesús wōrkī tā ichéitō ia:

¹⁵ —A kēkēpa, ye' alà saú er siarē wa. Ie' kirirke siarē, wekkē alē tā ilineka, mikle tā ie' anerō bö' a, mikle tā di' a. ¹⁶ Kam be' dō etā ye' wā idebitu be' ttōkatapa a erē ie'pa kē a ibuarne.

¹⁷ Jesús tō iché:

—A pē' kē erblōtā' Skököl mik, a' kē éna ká ane. ¿Mik ye' sermirō a' tā? ¿Kōs ye' tō a' dalē'ttsemirō? Kabēla ñe' tsúbitu ña.

¹⁸ Etā ie' tō aknama uñé tā itrē'wēshkar duladula a. E' wōshā tā duladula buanene buaë.

¹⁹ E' ukuōki tā ittōkatapa tté ie' tā bānet. Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Ì kuēki sa' kē a aknama e' trēneshkar?

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—A' kē erblōkū' Skököl mik mokië e' kuēki. Moki ye' tō a' a' ichè tō a' erblōpa Skököl mik tsir mostaza wō dōr tsirla ekkē, e' tā a' tō ichèmi kabata wī a: 'Be'

e' sköttsa yúshka bánet', ta imiraa bánet. A' erblöke mokj Skëköl mik, e'ma kë ì dör darërë a' a wè. ²¹ *

*Jesús skà e' biyö ché tö itterawa
(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)*

²² Mik Jesús ena ittökatapa ñi dapa'wé Galilea, eta ie' tö ie'pa a ichè:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdatsa pè' ulà a,
²³ ta ye' tterawarakitö, erë e' kï ká de mañat ta ye' shkerdakane.

Ttè e' tö ie' ttökatapa eriawé tajë.

Inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie ese patué Jesús tö

²⁴ Mik Jesús ena ittökatapa de Cafarnaúm, eta pè' tö inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie e'pa de Pedro ska' ta ie' a ichaké:

—¿Be' wöbla'ukwak tö inuköl patuekesö Skëköl wé kanéwoie e' patueta'?

²⁵ Pedro tö ie' iüté:

—Tö, ipatueta'.

E' ukuökj ta mik Pedro de weshke, eta Jesús tté ie' ta kewe ta ichéitö ie' a:

—A Simón, ¿ima be' ibikeitsè? ¿Yi ña'weke ká wökirpa tö, iká wakpa ekka ö pè' kuakï?

²⁶ Pedro tö iüté:

—Pè' kuakï.

Jesús tö iché:

—E' yéne, e' kuëki ila'r kë kawöta ipatauk. ²⁷ Erë ipataüsö as ie'pa kë ulurka se' kï. E' kuëki be' yú batsöri kkömik eta biklö' uyömi di' a. Eta nima tsá kli'wé be' tö e' kkö shuppöö, eë be' tö inuköl kueraë

* **17:21** Yëkkuö këchke wele tö versículo 21 kï kuötkéka. E' tö iché i' es: Erë aknama ese yërmittsa ikië S'yé a ena batsè e' ë wa.

et. E' tsúmi ie'pa patuoie, e' dör wë' se' bøl nuì patuoie.

18

*Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48)*

¹ E' kέwö ska' tã Jesús ttökåtapa de ie' ska' tã ie' a ichakérakitö:

—Ì blúie Skëköl tso' e' shuã ¿yi dör ibua'ie imalepa tsãtã?

² Jesús tō alala kié eköl duésēr ie'pa shushãē ³ tã ichéitö ie'pa a:

—Mokì ye' tō a' a ichè tō a' kē er mane'ù as a' dō wēs alala i' es, e' tã a' kē dōpawã ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁴ Yi er mane'wé tã ie' e' wöéwa wēs alala i' es, ese dōraē ibua'ie ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁵ Yi tō alala i'se kiéwã ye' ttō wa, ese tō ye' wák kiéwã.

*A' tso' wösh wa ì tō s'ké ì sulu wamblök ese yöki
(Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2)*

⁶ “Yi tō ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaē taiē shütē tkökã ák wawoie muéwã ikuli' a batrèemi dayë a e' tsãtã.

⁷ Ýyi tso' taiē s'erkiöwoie ì sulu wamblök, e' kuëki wëstela ina kã i' wakpa tã. Këkraē ì sulu tso' s'erkiöuk, erë yi tō s'ké ì sulu wamblök, wëstela ina esepa tã.

⁸ “A' ulà ö a' klö tō a' ké ì sulu wamblök e' tã itöö uyömi bánet. A' dōwã sene micho a ulà etkë ö klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyèwã bö' ñar michoë e' a ulà bötkë ena klö bötkë e' dör suluë. ⁹ Ñies s'wöbla tō s'ké ì sulu wamblök, e' tã iyöttsã uyömi bánet. A' dōwã sene micho a wöbla ek ë wa, e' dör buaë. E'

skéie a' uyèwə bö' ñar michoë e' a wöbla bökë, e' dör suluë.

Obeja chowa e' pakè
(Lucas 15.3-7)

10-11 “A' e' kkö'nú, ikkëpala kë watarttsa. Ye' tō a' a' ichè tō Skëköl biyöchökwakpa tso' ie'pa kkö'nuk e'pa tso' kekraë ye' Yé tso' ká jai a' e' wörki ie'pa tté chök.

12 “¿Ima a' tō ibikeitsè? Wëm eköl wə obeja tso' dökə cien tə e' etō chowa, e' tə ¿ì wèmi ie' tō? Obeja dökə dabom suliyök kī sulitu (99) e' meraat ie' tō kañikə tə imía obeja chowa e' yulök. 13 Moki ye' tō a' a' ichè tō mik ie' tō ikué, etə ie' ttsè'nene buaë tkökə imalepa kë chë'wa e' tō ie' ttsè'wë e' tsatə.

14 Es Skëköl dör a' Yé tso' ká jai a, e' kë kī ikiane tō ikkëpala chöwa ekla wë'ia.

Wes se' ké er buanukne ñi kī
(Lucas 17.3)

15 “A' yami wele tō ì sulu wamblé a' kī, e' tə a' yú ie' ska' tə ì sulu wambléitō e' chō ie' a, e' shulǒ a' böl ẽ tō. Ie' tō a' ttō iuté, e' tə a' er buanene ñi kī. 16 Erë ie' kë wə a' ttō iutène, e' tə a' yamipa tsúmi eköl ö böl, ttè kī a' tō ie' kkatè e' ttekölie as ior wes itso' kitule es. E' tō ichè, “Ttè kos shulekesö etə ittekölpa kiane böl ö mañal ichoie tō moki idir ö au.” 17 Erë kë ie' wə e'pa ttō ttséne, e' tə ichǒ ye' icha erule e' kukua. Ñies kë iwə ie'pa ttō iutène, e' tə isaú wes pè' kë tō Skëköl dalöie es ö wes inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a' e'pa suè es.

18 “Moki ye' tō a' a' ichè tō ì cheke a' tō tō e' dör suluë ká i' a, ese cheraë Skëköl tō tō e' dör suluë. Ñies ì cheke a' tō tō e' dör buaë ká i' a, ese cheraë Skëköl tō tō e' dör buaë.

19-20 “Ye' tō ì skà chekene a' a: Wé a' bōl ö mañal ñi dapa'wé ye' ttō wa, eē ye' tso' a' ta. E' kueki a' bōl er méwā ñikkēē ká i' a ilè kiök ye' Yé tso' ká jaì a e' a, e' ta imeraëitō a' a.”

21 Eta Pedro dewā Jesús ska' ta ichakéitō:

—A Skékēpa, ¿bitökicha ye' yami tō ì sulu wamblé ye' ki, e' olo'yèmiyō iki? ¿Moki dō kul ekkē?

22 Ie' iüté:

—Kē ye' tō be' a ichè kul è. Ye' ichè tō be' kawōta inuì olo'yök iki kekraë bitökicha ekkē*

Blu' er buaë ché ikanè méso eköl a

23 “Ì chéyō a' a e' wà pakekeyō ttè i' wa. Ì blúie Skéköl tso' e' dör wes blu' eköl éna nuì shulak ikanè méso pa ta es. 24 Ie' tō ie' pa nuì shulémitke eta ikanè méso eköl debitu ie' pa wā ie' wörki, e' wā nuì tso' taië shute† 25 Ie' kē a nuì ekkē patorpa, e' kueki blu' tō ie' ena ilaköl ena ila'r ena ì kos tso' iwā e' watauksā ké inuì ekkē patuoie. 26 Ikanè méso e' tkéwā kuchē ki blu' wörki ta ikköché taië ie' a: ‘Be' we'ikèyō, ye' panú bërè tsir, e' wa ye' tō be' patuëttsa seraä.’ 27 Blu' ie' sué er siarè wa, e' kueki ñnarke kos e' olo'yéitō iki seraä ta iémine bërè.

28 “Erè mik kanè méso e' míä, eta ie' tō kanè méso iëköl kué ña'weke ie' tō elkela è‡ Ta iklö'wéwaitō ikuli' a tuéwā darërèè ta ichéitō ia: ‘¡Be' ñnarke ye' ulà a, e' pataüttsa ña!’ 29 Ta iëköl e' tkéwā kuchē ki ie' wörki ta ikköché taië: ‘Be' we'ikèyō, ye' panú

* **18:22** kekraë bitökicha ekkē: Griegoie e' dör dabom kuryök dōka kuktökicha (70×7). † **18:24** nuì taië shute: Ttè i' dör inuköl kiè talento e' mil dōka dabop. † ñe ta' e' ské dör dólares dōka millón dōka dabom skeyök (50,000,000) ‡ **18:28** elkela è: Ttè i' dör inuköl kiè denario ese dōka cien.

bĕrĕ tsir, e' wa yō be' patuēttsa sĕraa.' ³⁰ Erĕ ie' kĕ wā iĕkōl kkōchōke e' iutĕne. Ie' tō iwōtōkwā patkĕ s'wōto wĕ a dō mik inuì patuēttsaitō sĕraa etā. ³¹ Mik kanĕ mĕsopa malepa tō ittĕsé, etā e' tō ie'pa ĕriawĕ tajĕ. E' kuĕkĭ ie'pa mĭa blu' ska' tā ichĕkā sĕraa. ³² Etā blu' tō kanĕ mĕso e' kiōk patkĕ tā ichĕitō ia: 'ĭBe' dōr pĕ' suluĕ! Ye' tō be' kĭ be' nuì tajĕ e' olo'ya' sĕraa be' kkōyĕ' ye' a e' kuĕkĭ. ³³ ĭ Kuĕkĭ be' kĕ wā be' yami sune ĕr siarĕ wa wĕs ye' be' su' es?' ³⁴ Etā blu' ulunekā tajĕ, e' tō ikanĕ mĕso wōtōkwā patkĕ ās iwe'ikō ie'pa tō siarĕ dō mik inuì patonettsa sĕraa etā. ³⁵ Es ñies a' yami tō ì sulu wamblĕ a' kĭ e' nuì kĕ olo'yĕ a' tō ikĭ ĕr mokĭ wa, e' tā ye' Yĕ tso' kĕ jai a e' tō a' we'ikeraĕ siarĕ."

19

Se' ñi ðwa ese ché Jesús tō

(Mateo 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

¹ Mik Jesús tō ttĕ ekkĕ chĕ one, etā ie' e' yĕttsa Galilea mĭa Judea tā itkattsa Jordán a wĭshĕt. ² Tajĕ pĕ' dami ie' itōkĭ e'pa shuā wĕpa kirirke esepa kōs bua'wĕitō.

³ Etā fariseowakpa wĕlepa de ie' ska' tā ie'pa tō ie' a ichakĕ itsaioie:

—ĭ Wĕpa a kĕwō tā' itayĕ owa íyi ulitane kuĕkĭ?

⁴ Ie' tō ie'pa iutĕ:

—Ĭ tso' kitule Skĕkōl yĕkkuō kĭ, ĭe' kĕ sune a' wā? E' tō ichĕ tō tsawe tā Skĕkōl tō se' yō' wĕm ena alakōl. ⁵ Ie' tō iyĕ': 'Ē' kuĕkĭ wĕpa kĕ serpaiaĭ iyĕ ena imĕ e'pa dapōmik, tā iserdawā alakōl tā. Ie'pa bōl serdaĕ ñitā tā ie'pa mĭa wĕs wák ekōl ĕ es.* Es

* **19:5** Génesis 2.24 saú.

ikiteat ⁶ e' kueki ie'pa kë ià bōl, ie'pa yöne wes wák ekōl ě es. E' kueki wépa batséwa Skékōl tō esepa kë batsökōk yi tō.

⁷ Eta ie'pa tō ie' a ichaké:

—E' dör es, e' ta çì kueki Moisés tō iyē'at tō wēm tō itayē éwa, ese wák kawōta ñi owa yēkkuō muk iā?

⁸ Ie' iuté:

—A' er darērē, e' kueki Moisés tō kawō me' a' a' a' tayē ökwa, erē tsawe ta kë idör es. ⁹ Ye' tō a' a' ichè tō yi tō itayē éwa, kë dör itayē trēr kueki, ese tō alakōl skà tséwane, e' ta e' wa isenewabak kewe e' dalösewéwaitō.

¹⁰ Jesús ttōkatapa tō iché ie' a:

—E' dör es e' ta bua' idir sa' a tō kë sa' alakōl tsùwa.

¹¹ Ie' tō ie'pa iuté:

—Ì ché a' tō e' kë dör sultane a, e' dör wépa a imène esepa ě a. ¹² Wépa welepa dör kachir ie'pa wák dē'ka es e' kueki. Welepa skà yueke s'kapeyökwakpa tō kachirie. Iskà tso' esepa serke kachirie ì blúie Skékōl tso' e' kané kueki. Wépa sermi es, esepa senú es.

*Jesús tō ikié S'yé a ala'rla ki
(Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)*

¹³ Pē' wa ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mùka iki ena ikiō S'yé a iki. Erē ittōkatapa tō pē' uñélor.

¹⁴ Erē ie' tō iché:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skékōl tso', e' kueki kë iwöklö'wariā.

¹⁵ Eta ie' ulà méka ie'pa ki, e' ukuōki ta imiā bánet.

Inuköl blú eköl tō Jesús a ichaké
(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)

¹⁶ Wēm eköl debitu Jesús ska' ta' ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿ì buaë wēmi ye' tō as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁷ Ie' tō iiuté:

—¿Ì kuëki be' tō ye' chaké ì dör buaë ese ki? Skököl eköl è dör buaë. Be' ki sene michoë kiane, e' ta ttè me'atbak ie' tō dalöiëno e' dalöiö.

¹⁸ Ie' tō Jesús a ichaké:

—¿Ttè wéne?

Ie' iiuté:

—Kě a' kawö ta' s'ttökwa, kě a' kawö ta' s'senewabak e' dalöseukwa, kě a' kawö ta' akblök, kě a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, ¹⁹ a' yě ena a' mì dalöiö, ñies a' malepa dalëritsó wes a' wákpa e' dalër es.†

²⁰ Duladula tō ie' a iché:

—Ttè e' kos dalöië'bitu ye' tō iaiaë. Eta ¿ì skà kianeia?

²¹ Ie' iiuté:

—Be' éna ì buaë kos wak seraä, e' ta be' yú ta ì tso' be' wa, e' wataútsa seraä ta iské mútsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta iyi buaë taië döraë be' ulà a ká jaì a.

²² Duladula dör inuköl blú taië, e' kuëki mik ie' tō e' ttsé eta ie' erianeka taië ta imiatke.

²³ Eta Jesús tō iché ittökatapa a:

—Moki ye' tō a' a ichè tō inuköl blúpa a darërëë idir dökwa ì blúie Skököl tso' e' a. ²⁴ Iskà chëneyö a' a tō inuköl blúpa a dökwa ì blúie Skököl tso' e' a

† 19:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

e' dör darerëë tkōk̄a kameio tkōmi datsi' yuo diké ese wōukla a e' tsat̄a.

²⁵ Mik e' t̄s̄é ie'pa tō, et̄a ie'pa tkinew̄a tajē tā ichéitōrak:

—E' dör es e'ma ȷyi tsatk̄ermi?

²⁶ Ie'pa webléitō tā ichéitō:

—E' kē onuk s'ditsō a wēs, erē Skēkōl a ȷyi ulitane ormi.

²⁷ Et̄a Pedro tō iché iā:

—Sa' tō ȷyi ulitane me'at̄ tā sa' bite be' tā. ȷĬ dōmi sa' ulà a e' skéie?

²⁸ Ie' tō ie'pa iūt̄é:

—Mok̄i ye' tō a' a ichè tō mik k̄á i' manerketkene buaē aishkuō tā, et̄a ye' dör S'ditsō Alà e' dōraē k̄á ulitane blúie olo tā' tajē. N̄ies a' dör ye' ttōkatapa, e'pa e' tulōras̄er blu' kulé dōk̄a dabom eyök k̄í bōt e' k̄i, Israel ditséwōpa dōk̄a dabom eyök k̄í bōl e'pa wēt̄tsuk. ²⁹ Wépa kōs tō iu ö iēlpa ö iikutapa ö iyē ö imì ö ila'r ö ik̄á ese méat̄ ye' tté kuek̄i, e' tā e'pa ulà a iské dōrane tajē shuteē, n̄ies aishkuō tā sene michoē dōraē ie'pa ulà a. ³⁰ Erē ĩ'ñe tā se' tajē tso' kewe esepa dōraē bataie ena se' tso' bataie ĩ'ñe tā esepa dōraē keweie.

20

Kanè mēsopa patuē e' tté

¹ “Ĭ blúie Skēkōl tso' e' tā itkōke wēs itka wēm ekōl tā es. E' miā bla'mi kanè mēsopa yulök ie' uva tso' tkēule e' kanéuk. ² Ie' tō iché ie'pa a: ‘Ye' tō a' patuēke kōs s'patorke k̄á etk ekkē, e' dör denario etk.’ E' dör buaē ie'pa a tā ie' tō ie'pa patké kanēblök. ³ Diwō de sul̄itu (9) et̄a kanè wák

míane kanè mésopa skà yulök etä ee ie' tö isué tö wëpa tultur ñala ska' kë ku' kanëblök. ⁴ Ie' tö ie'pa a iché: 'A yú kanëblök ye' kanè a ta ye' tö a' patueke kos s'patorke moki ekkë.' Etä ie'pa mía kanëblök. ⁵ Diwö de bata a ta ie' mía kanè mésopa skà yulök etä ie' tö ie'pa patké kanëblök. Ñies tsáli diwö de mañat etä ie' mía kanè mésopa skà yulök ta ie'pa patkéitö ñies kanëblök. ⁶ Diwö döketke skel etä ie' mía kanè mésopa skà yulök, ee ie' tö wëpa kué iëter kë ku' kanëblök. Ie' tö ie'pa a ichaké: '¿Iök a' iëter ñie ie kë ku' kanëblök?' ⁷ Ie'pa tö iüté: 'Kë yi wa sa' a kanè mène.' Etä ie' tö ie'pa a iché: 'A yú kanëblök ye' a.'

⁸ "Mik ká tuine, etä kanè wák tö ichè ikanè mésopa pataukwak a: 'Kanè mésopa kiö etä ie'pa pataú. Wëpa debitu bataie, e'pa pataúmi kewe, ta wëpa debitu kewe, e'pa pataú bataie.' ⁹ Etä kanè mésopa debitu kanëblök tsáli diwö skel, e'pa patone kewe. Ie'pa kos patone denario et et. ¹⁰ Mik kanè mésopa debitu kanëblök kewe, e'pa patorketke etä ie'pa tö ibikeitsé: 'Sa' patorke aishet sa' malepa tsata.' ¹¹ Erë ie'pa kos patone denario et et ë. ¹² E' tö ie'pa kabewéka ta iché kanè wák a: 'Wëpa ikképa debitu bataie kanëblé bërberla ë, e' skéie sa' kanëblé ñie, ña'wé diba tö, ñies shtrine taië. Etä ¿wes be' tö ie'pa patué kos be' tö sa' patué ekkë?' ¹³ Erë kanè wák tö ikanè méso eköl iüté: 'A yami, ye' kë ku' i sulu wamblök be' ta. Se' ttè mé ñi a tö ye' be' patueke denario etk. ¹⁴ E' kuëki be' inuköl klö'ú ta be' yúshka. Wëm debitu kanëblök ibataie ese a ye' éna inuköl mak kos ye' tö be' a imé ekkë etä ¿wes ide? ¹⁵ Ye' a kawö ta' i wak ye' éna ye'

inuköl wa, ese woie. Ye' tö ilè kakmeke yile a, ¿e' tö be' ukyëweke ye' k̄i?'

¹⁶ “Es s'tso' bataie esepa döraë keweie ena s'tso' keweie esepa döraë bataie.”

Jesús e' biyö chéne tö ie' tterawa p̄e' tö
(*Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34*)

¹⁷ Jesús ena ittökatapa dabom eyök k̄i b̄öl (12), e'pa mirka Jerusalén ta ie' tö ie'pa kié b̄anet ta ichéitö ia:

¹⁸ —Se' mirka Jerusalén i', eta ee ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tö ye' kichateraë. ¹⁹ Ye' merattsarakitö p̄e' k̄e dör judiowak esepa ulà a. E'pa tö ye' wayueraë pperaë siarè ta ye' tterawarakitö wötëule krus mik. Erè e' k̄i k̄a de mañat, eta ye' shkerdakane.

Santiago ena Juan e'pa mi tö kawö kié Jesús a
(*Marcos 10.35-45*)

²⁰ Santiago ena Juan dör Zebedeo ala'r e'pa mi de ie'pa ta Jesús ska' ta ie' tkéwa kuchë k̄i iwörki ilè kioie ie' a. ²¹ Jesús tö ie' a ichaké:

—¿Ì kiane be' k̄i?

Ie' tö iiüté:

—Ye' tö be' a kawö kieke tö mik be' tkëneka s'blúie, eta ye' alà eköl tkōwa be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

²² Ie' iiüté:

—Ì kieke a' tö e' k̄e wà jcher a' wa. ¿Ye' tka' wayarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

Ie'pa tö iiüté:

—Tö, sa' dirmi.

23 Ie' iché:

—Mok̄i ye' tka' wayeraë a' tö, a' weirdaë wēs ye' es. Erë e' tkökser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakl̄i'kka, e' kē kēwō menuk ye' a. E' tso'tke ye' Yē wā klöule yi a imekeitō esepa a.

24 Mik ttē e' ttséwā ittōkatapa malepa dōk̄a dabom eyök (10) e'pa tö, etā ie'pa ulunek̄a ie'pa bōl ñe' k̄i.

25 Erë ie' tö ie'pa ulitane kié tā iché ia:

—A' wā ijcher tö pē' kē tö Skēkōl dalöie, esepa wōkirpa kōs e' alōkek̄a ie'pa k̄i kekraë, ñies iblúpa tö ie'pa patkeke kēsik wa. 26 Erë a' kē kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak a' wōkirie, ese kawōtā e' wōökwa imalepa dik̄iā diōshet ikanè mésoie. 27 Ñies a' isie e' yuak ibua'ie a' malepa tsata, ese kawōtā e' muktsā imalepa a kanè mésoie. 28 Ye' dōr S'ditsō Alà, e' kē dē'bitu as yi tö ye' kimù. Ye' dē'bitu ie'pa kimuk ena e' muktsā ttèwā pē' tso' tajē e' nuñ skéie. E' kuēk̄i a' kawōtā e' wōökwa a' malepa kanè mésoie.

*Wēpa bōl wōbla kē wawēr e'pa bua'wé Jesús tö
(Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43)*

29 Jesús ena ittōkatapa e' yéttsā Jericó, e'pa itōk̄i pē' mirwā tajē. 30 Etā wēpa bōl wōbla kē wawēr, e'pa tulur ñalā ska'. Mik ie'pa tö ittse tö Jesús dami, etā ie'pa tö iché aneule:

—¡A kēkēpa, s'blú David bak e' aleri, sa' saú er siarē wa!

31 Pē' tö wēpa e' uñeke as ie'pa siwā'blōwā, erë ie'pa k̄i anek̄a tajē:

—A kēkēpa, David aleri, sa' saú er siarē wa

32 Jesús e' duéser tā wēpa wōbla kē wawēr e'pa kiéitō tā ie'pa a ichakéitō:

—¿Ì kiane a' k̄i?

³³ Ie'pa iiuté:

—A k̄ek̄epa, sa' wöbla bua'ú.

³⁴ Ie' tō ie'pa sué er siarè wa ta ie'pa wöbla k̄eitō. E' wö shà ta ie'pa wöbla buanene ta imíyal ie' ta.

21

Jesús demi Jerusalén

(Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Mik Jesús ena ittökatapa demi tsinet Jerusalén, k̄a kiè Betfagé tso' Olivo k̄ébata a eē, et̄a ie' tō ittökatapa kié bōl ² ta ichéitō iarak:

—A' yú w̄i u wēne eruleē eē. Mik a' demi eē, et̄a bet ta a' tō burro alaki kueraē etō moulew̄a ena ilala dur iō'mik. E' wötsōō ta itsúbitu ña. ³ Yile tō a' a ichaké, e' ta iiutō: 'Sk̄ek̄epa k̄i ikiane, e' wa ie' tō imène.'

⁴ Itka es as ì yè'atbak Sk̄ek̄öl tteköl tō e' wà tkō es. Ie' tō iyè':

⁵ "Ichō Jerusalén wakpa a:

'Ye' ttō ttsō, a' blú datse a' ska' e' tk̄eulek̄a burro k̄i.

Ie' dör p̄e' b̄erè k̄ē e' ttsöt̄a'k̄a.

Ie' datse burro alala k̄i, e' dör iyiwak tso' dalì oie ese.' »*

Es Sk̄ek̄öl tteköl tō iyè'at.

⁶ Ittökatapa míyal ta iwérakitō wes Jesús tō iché ie'pa a es. ⁷ Ie'pa w̄a burro alaki ena ilala bit̄tser Jesús a. Ie'pa tō ipaio k̄ikk̄e mék̄a burro alala k̄i ta Jesús e' tk̄ek̄a iki. ⁸ P̄e' tso' taiē e'pa tō ipaio k̄ikk̄e shuélor ñal̄a k̄i, ñies welepa tō kal kō télor shuélor ñal̄a k̄i Jesús ñalé tsoie. ⁹ P̄e' mirw̄a k̄eweie Jesús yöki ñies itōki, e'pa ulitane arke taiē:

* 21:5 Zacarías 9.9

—İe' i' dör se' blú bak David e' aleri, e' k̄ik̄ok̄as̄ö!
Ayëcha buaë ie' datse Skëköl ttö wa. İSkëköl tso' k̄á
jai a e' k̄ik̄ok̄as̄ö!†

¹⁰ Mik ie' dewa Jerusalén, eta e' wakpa aláneka
taië ta ichaké:

—¿Yi dör ie'?

¹¹ Pë' datse taië ie' ta, e'pa tö iüté:

—E' dör Jesús. Ie' dör Skëköl tteköl datse Nazaret
ate Galilea e'.

Jesús tö Skëköl wé batse'wé

(Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹² Eta Jesús dewa Skëköl wé a. Eta wépa tso'
ee iyi taük ena iyi wataük e'pa kos tré'wéyal ie'
tö. Inuköl mane'ük‡ wakpa mesa trélurkaitö. Nies
nuböl wataükwakpa kula' trélurkaitö. ¹³ Ie' iché
ie'pa a:

—Skëköl tö iyë'at iyëkkuö ki: 'Ye' u kirdaë tto ye'
ta wé', § erë a' tö iia'wéka akblo wéie.

¹⁴ Eta s'wöbla kë wawër ena kë s'shko bua' esepa
debitu Jesús ska' Skëköl wé a ta ie' tö ie'pa bua'wé.

¹⁵ Ala'rla tso' ee e'pa tö iché aneule: 'İs'blú bak
David, e' aleri k̄ik̄ok̄as̄ö!' Mik sacerdotepa wökirpa
ena s'wöbla'ük ttè dalöiëno wa wakpa tö ì wé Jesús
tö e' sué, ena ima ala'rla tö ie' ché e' ttsé, eta ie'pa
uluneka taië ¹⁶ ta ichéitörak Jesús a:

—İ chök ala'rla tso', ¿e' ttsé be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Tö, e' ttséyo. Erë ima e' chë Skëköl yëkkuö tö,
wësua e' kë süle a' wa. E' tö ichè:

† **21:9** Salmo 118.26 ‡ **21:12** inuköl mane'ük: Judiowak a
inuköl tso' wakanewë Skëköl wé ë a, e' tuëkene ie'pa tö inuköl ëse
wa. § **21:13** Isaías 56.7

‘A Skëköl, ala'rla ena bëbëpala tsu'yökeia, esepa
këbö e' kïkökka.’*

¹⁷ Eta ie' tō ie'pa méat tã imía ká kiè Betania ee.
Ee ie' kapére.

*Higo klõ siwéwa Jesús tō
(Marcos 11.12-14,20-26)*

¹⁸ Bule es bla'mi tã Jesús michone Jerusalén tã ie'
mirwã ñala wa tã ie' dué bli wã. ¹⁹ Ie' tō higuera klõ
ter elka sué tã imía iwö yulök katè. Erë kë iwö tã',
ikõ ã arwã tajë. E' kuëki ie' tō iché kal e' a:

—ǰkë be' wörpaia yës!

E' wöshã tã higuera klõ sinewãmi. ²⁰ Mik e' sué
ittökatapa tō, eta e' tō ie'pa tkiwéwã tajë, e' kuëki
ie'pa tō ie' a ichaké:

—ǰwes higuera klõ sinewã bet?

²¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—Moki ye' tō a' a ichè tō a' erblé Skëköl mik
moki, kë ibikeitsule bötböt, e' tã ì wé ye' tō, e' ormi
a' a ñies. E' kïie tã a' tō ichèmi kabata wì a: ‘Be' e'
sköttsã íe anúwa dayë a’, e' tã es iwà tköraë. ²² A'
erblé Skëköl mik moki, e' tã ì kōs kié a' tō ie' a e' wã
döraë a' ulà a.

*ǰYi tō kawö mé Jesús a?
(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)*

²³ E' ukuöki tã Jesús dewã Skëköl wé a, ee ie' tso'
s'wöbla'uk. Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak
kuëblupa de ie' ska' tã ichaké ia:

—ǰYi ttō wa be' tō íyi ikkë wëke? ǰYi tō e' kéwö
mé be' a?

²⁴ Ie' iüté:

* **21:16** Salmo 8.3

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke, e' iuté a' tō, e' ta ye' tō a' a icheke tō yi tō ikéwō me' ye' a. ²⁵ ¿Yi tō Juan patkè' s'wōskuök? ¿Skököl tso' ká jai a e' ö s'ditsö?

Ie'pa ñi iutémi ta ichéraitō: “Se' tō ichèmi tō Skököl tō kawō mé Juan a, e' ta ie' tō se' iutèmi: ‘Eta ¿i kueki a' kē wa ie' tte klöone?’ ²⁶ Pè' ulitane tō iklö'wé tō Juan dör Skököl tteköl. Se' suane ie'pa yöki, e' kueki kē se' a iyènuk tō Juan a kawō me' s'ditsö tō.” ²⁷ E' kueki ie'pa tō iuté:

—Kē sa' wa ijcher.

Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kē tō a' a ichepa tō yi tō ye' a kawō mé iyi ikkē woje.

Ala'r böl e' tté

²⁸ Jesús tō ie'pa a iché:

—Tte kleekeyö a' a e' ttsö a' tō. Wëm eköl alà dör böl wëpa, e' debitu ilà eköl ska' kewe ta ichéitō ia: ‘A alà, be' yú kaneblök i'ñe ye' uva tso' tkëule e' a.’ ²⁹ Ilà tō iuté: ‘Kē ye' mîne.’ Erë e' ukuöki ta ie' tō ibikeitséne kua'ki ta imía. ³⁰ E' ukuöki ta iyé mía ilà iëköl ska' ta ichéitō ia: ‘Be' yú kaneblök ye' uva tso' tkëule e' a.’ Ilà iuté: ‘Èkëkë ye' mi'ke.’ Erë ie' kē mîne.

Eta Jesús tō ie'pa a ichaké:

³¹⁻³² —¿Ima a' tō ibikeitsè? Ala'r böl, ¿e' wéne tō iyé ttö iuté?

Ie'pa tō ie' iuté:

—Wéne a ichéitō kewe e'.

Ie' iché ie'pa a:

—Juan S'wōskuökwak dë'bitu sene yësyësë ñalé kkachök a' a, erë a' kē wa ie' tte klöone. Erë inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a ena alakölpa sulusipa,

ešepa tō ie' ttè klō'wé. E' sué a' tō erē kē a' er maneone ie' ttè klō'woie. E' kueki moki ye' tō a' a ichè tō ie'pa ešepa dōrawa a' skéie ì blúie Skéköl tso' e' a.

*Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté
(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)*

³³ Iskà kleekeyö a' a, e' ttsö. Kanè wák eköl tō uva kuatké taië ta ikköiéwaitö buaë, kauk biéitö uva diö tuoie. Nies úla yuéitö kakkeë uva kkö'noie. E' ukuöki ta ie' tō ipeitéat wēpa welepa a as ie'pa tō ipataù ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' míā kā bānet. ³⁴ Mik uvawö aline tso'tke wē'iaë shtë, etā ie' tō ikanè mésopa welepa patkēmi ie' icha tsuk. ³⁵ Erē kanéukwakpa tō ikanè mésopa klō'wēwa, eköl ppérakitö siarë, eköl ttéwarakitö, eköl shka'wérakitö taië ak wa. ³⁶ Etā kanè wák tō ikanè mésopa skà patkémine tkōka kuaë ipatkē'itö e' tsata. Erē kanéukwakpa tō iwamblé ie'pa ta wes ie'pa tō iwamblé' wēpa dē'rö kuaë e'pa ta es.

³⁷ “Bata ekkè ta ie' tō iwák alà patkēmi ta ie' ibikeitsé: ‘Ye' alà idir, e' kueki ie'pa tō idalöieraë.’

³⁸ Erē mik ie'pa tō ilà sué, etā ie'pa iché ñì a: ‘Ie' wì dör kā i' wak alà, kā i' atdaë ie' ulā a. Ittōwasö etā es se' ulā a kā i' atdaë.’ ³⁹ E' kueki ie'pa tō iklö'wēwa yéttsa bānet ta ittéwarakitö.”

⁴⁰ Etā Jesús tō iché:

—Ye' tō a' a ichakè: ¿Ima a' tō ibikeitsé? Mik kanè wák dene etā ¿ì weraë ie' tō kanéukwakpa e'pa ta?

⁴¹ Ie'pa tō iüté:

—Ie' tō pē' sulusipa e'pa tteralur er sulu wa ta uva kané meraneitö kanéukwakpa kua'kīpa tō ipatueraë buaë mik ikéwö döke bit ekkè ešepa a.

⁴² Etā ie' tō iché ie'pa ā:

—Ye' tté tso' kitule Skéköl yékkuö kī, ¿e' kë sune a' wā? E' tō ichè:

‘Ák watē'ttsā u yuökwakpa tō

e' yönene ák bua'buaiē.

E' kaneō' Skéköl tō,

ta e' tō s'ttsē'weke buaē, s'tkinewā iweblök.†

Es Skéköl yékkuö tō iyē'at.

⁴³ E' kuekī yō ichè a' ā tō ì blúie Skéköl tso' e' kané mène a' ā, erē e' yerattsaitō a' ulā ā ta imeraëitō pē' kuā'kīpa tō iwakaneweraē buaē esepa ā. ⁴⁴ Es yi klastkēne ák e' mik ese parolordaē ena yi kī ák e' anekā ese yalitdawā idikīā. ⁴⁵ Mik sacerdotepa wōkirpa ena fariseowakpa tō ì kleé Jesús tō ñe' ttsé, etā ie'pa tō isuéwā tō ie' tso' ie'pa chök. ⁴⁶ E' kuekī ie'pa ēna ie' klō'wakwā eē. Erē pē' tō iklō'wé tō ie' dōr Skéköl tteköl, e' kuekī ie'pa suane pē' yōkī ta kë ie'pa wā iklōnewā.

22

Blu' alà ulabatske e' tté (Lucas 14.15-24)

¹ Etā Jesús tō tté skà kleé ie'pa ā i' es: ² “Ì blúie Skéköl tso' e' ta itköke wes itka blu' eköl ta es. E' tō ilà ulabatske e' kēwö tkō'weke. ³ Ie' tō ikanè mésopa patké wépa kiule kōs e'pa ā ichök: ‘Blu' alà ulabatske e' diwö de, a' shkō ikéwö tkō'uk.’ Erē ie'pa kë shkak. ⁴ E' ukuökī ta blu' tō ikanè mésopa kuā'kī skà patkémi e'pa ā ichéitō: ‘Ichō wépa kiule kōs ā tō ye' iyiwak bua'buaiē e' duotke alinetke, katè ě kianeia. E' kuekī a' shkō ye' alà

† **21:42** Salmo 118.22-23

ulabatske e' k_éwö tkö'uk.' Etä ie'pa míyal e' chök wépa kiule e'pa a. ⁵ Erë wépa kiule k_{os} e'pa k_é wä blu' ttö iütëne. Ie'pa eköl míä ikanè k_i, eköl míä íyi watauk ⁶ t_ä imalepa tö blu' kanè m_{és}opa klö'wéwä t_ä iwe'ikérakitö siarë, ñies welepa ttéw_{ar}akitö. ⁷ Etä blu' ulunekä taië ie'pa k_i t_ä ie' tö iché iñippökwakpa a: 'A' yú ie'pa k_{os} ttökulur, ñies ie'pa u k_{os} ña'úwa.' ⁸ E' ukuök_i t_ä ie' tö iché ikanè m_{és}opa a: 'Íyi ulitane tso'tke ye' alà ulabatske e' k_éwö tkö'woie, erë wépa kiule e'pa dör p_é' suluë, e' kuek_i ye' k_é tö kawö mepa ie'pa a ye' alà ulabatske e' k_éwö tkö'uk. ⁹ E' kuek_i a' yú bet ñalä kibi k_{os} ese k_i t_ä p_é' k_{os} sué a' tö e'pa a ishkeñú kawö tkö'uk ye' t_ä.' ¹⁰ Etä ikanè m_{és}opa míyal ñalä k_{os} k_i t_ä p_é' k_{os} kué ie'pa tö, p_é' buaë ena p_é' suluë, esepa dapa'wéka wé ie'pa tso' ik_éwö tkö'uk e' wé a. Es iwé wä iëne taië.

¹¹ "Erë mik blu' de wépa dapanne e'pa sauk, etä wëm eköl suéitö k_é e' paiëule w_{es} ikawötä e' paiök ulabatsè k_éwö tkö'wo es. ¹² E' kuek_i blu' tö ie' a iché: 'A yami, ¿w_{es} be' dewä? Be' k_é e' paiëule ulabatsè k_éwö tkö'wo ese datsi' wa.' Erë wëm e' k_é wä blu' iütëne yës. ¹³ Etä blu' tö iché ichkö watiökwakpa a: 'Wëm i' ulà ena iklö moúwä a' tö t_ä iuyöttsä bánet stui k_é a, eë ie' iuraë siarë, ikà blardaë iweir taië e' kuek_i.' ¹⁴ Ttë e' pakéyö a' a e' wä dör i' es. S'tso' taië kiule as Skököl klö'urakitö iblúie, erë wépa shukitbakitö esepa k_é dör taië."

S'wökirpa patauk, e' tté

(Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26)

¹⁵ E' ukuök_i t_ä fariseowakpa míyal t_ä ittérak ñita: "ilè chakösö Jesús a as ie' tö ilè sulu chö ikkatoie."

16 E' kueki ie'pa tö iklépa welepa ena Herodes klépa welepa patkemi ie' a ichakök. Ie'pa tö ie' a iché:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tö kekraë be' ttö mokjë. Be' tö sulitane sueke ñikkëë. Ima pë' tö be' cheke e' kë ki be' tkine. E' kueki be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. ¹⁷ E' kueki ichö sa' a, ¿ima be' tö ibikeitsè? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kë idör buaë?

¹⁸ Ie' tö isuéwä tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kueki ie' iüté i' es:

—A' e' ö suluë, ¿I kueki a' tso' ye' ma'uk tsajè?

¹⁹ Inuköl tso' a' wä Roma wökir patuoie, e' kkachö ye' a et.

Ta ie'pa wä inuköl wöshki ese debituiä et. ²⁰ Eta ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Yi diököl ena yi kiè me'rka iki?

²¹ Ie'pa iüté:

—Roma wökir kibi.

Eta ie' tö ie'pa a iché:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, ta kos Skëköl icha ese mú ie' a.

²² Mik ie'pa tö e' ttsé, eta ie'pa tkinewä. Ie'pa tö iméat ta imíyal.

¿S'duolur e' shkermikane ö au?

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

²³ E' ë diwö wa, saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowä e'pa kë shkenukkane. Ie'pa tö ie' a ichaké:

²⁴ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö se' a iyë'at tö wëm blënewä kë alà aṭe, e' ta ie' ël kawötä ischö tsukwä as ilä kökä iël blënewä, e' a. ²⁵ Etökicha sa' shüa wëpa bak döka kul ñi ëlpa. Ikibi alaköl tséwä, erë iblënewä kë alà aṭe. E' ukuöki ta ie' itöki iël tö

ischó tséwá, ²⁶ eré ñies e' blénewá kě alá áté. Es itka iél skà tá ñies imalepa kós e'pa tá. Ie'pa kul blërulune kě alá áté yés. ²⁷ Bata ekké tá ñies ilaköl blénewá. ²⁸ Wëpa kul e'pa bak alaköl eköl ë tá. Mik s'duowá e'pa shkenekane, etá ¿wéne dömi ie' wëm chökíe?

²⁹ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' kě wá Skököl yëkküö suule, ñies ie' diché kě jcher a' wá, e' kueki a' wöá ká chowa.

³⁰ Mik s'duolur e'pa shkenekane, etá wëpa ena alakölpa kě serpawáia ñitá. E'pa míyal wes Skököl biyöchökwakpa tso' ká jai á kě sarta'wá ñitá es.

³¹ ¿A' ki kiane jcheno tö mokí s'duowá e'pa shkerdakane? Ì yé' Skököl tö a' á iyëkküö ki ¿e' kě aritsule a' wá? Ie' tö iyé' Moisés á: ³² 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kököl.* Ie' kě dör s'duowá e'pa Kököl. ¡Ie' dör s'ttsé'ka e'pa Kököl! E' kueki se' wá ijcher tö s'duowá e'pa shkerdakane.

³³ Mik pë' tö ttè wa Jesús tö s'wöbla'wëke ñe' ttsé, etá ie'pa tkirulune.

¿Skököl ttè dalöiëno e' isie dör ikibiie?

(Marcos 12.28-34)

³⁴ Mik fariseowakpa wá ijchenewá tö Jesús tö saduceowakpa siwá'blöwéwá ttè mokí wa, ³⁵ etá ie'pa eköl dör s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tö ie' á ilè chaké itsaioie:

³⁶ —A S'wöbla'ukwak, Skököl ttè dalöiëno ¿e' wéne dör ibua'ie imalepa tsatá?

* **22:32** Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kököl: Mik ttè e' ché Skököl tö Moisés á, etá Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blërulunebak ká iaiäë. Wes ie' tö ichè, e' wá kiane chè tö ie'pa tso' ttsé'ka Skököl tá. Éxodo 3.6 saú.

37 **Ie' iüté:**

—‘Kèkē dör a' Kèköl, e' dalèritsö a' er kos wa, a' wák kos wa ena a' erbikè kos wa.’³⁸ Ttè e' dör ibua'ie ttè dalöiëno malepa kos tsata. ³⁹ Erè e' itöki ttè skà tso', e' dör wës iët ñe' es, e' tō ichè: ‘A' malepa dalèritsö wës a' wákpa e' dalër es.’⁴⁰ Ttè dalöiëno kos kitbak Moisés tō ena Skèköl ttekölpa tō yèkkuö kī, e' wöiënewa ttè böt ñe' è a.

*¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?
(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)*

⁴¹ Fariseowakpa daparkeia, ⁴² e' dalewa Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Ima a' tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' chè, tō yi aleri idir?

Ie'pa ie' iüté:

—E' dör s'blú bak kiè David e' aleri.

⁴³ Eta ie' iché ie'pa a:

—E' dör es, e' ta ¿wës David tō iki' ie' Kèköl? David tō iyè' Skèköl Wiköl wa i' es:

⁴⁴ ‘Skèköl tō iché ye' Kèköl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië,

dö mik ye' tō be' bolökpa mërö be' klö dikia eta.’†

⁴⁵ Ie' dör David aleri, e' ta ¿wës e' kièmi David tō ie' Kèköl?

⁴⁶ Kè yi a ie' iütëneia yës. E' ukuökī ta kë yi kësik dè'kaia ie' a ì skà chakök.

23

Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté Jesús tō

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

† 22:44 Salmo 110.1

¹ E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a ena s'tso' taië e' kukua: ² S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa a kawö mène ttè dalöiëno me'atbak Moisés tö e' wà pakök se' a. ³ E' kueki ì kos dalöiök a' ké ie'pa tö e' dalöiö. Erë ì dalöiök ie'pa tö a' ké ese kë dalöieta' ie'pa wákpa tö. E' kueki kë ie'pa waköwar a' tö. ⁴ Ie'pa tö ttè dalöiëno taië darërëe ese meke s'malepa a wà dalöië. E' dör wes dali ekkeë iè s'ki es, erë ie'pa kë tö iketa'wa iulatska ë wa s'kimioie. ⁵ Ì kos weke ie'pa tö e' dör s'ditsö ë wö wa e' oie tö ie'pa dör pè' buaë. Skököl ttè wele kitule datsi'tak ki, ese mueke ie'pa tö iwötsa ki ena iulà ki e' kitkoie. Nies ie'pa wöbatsö idatsi' kitkök datsi'tak batsibatsi chalala buaala ese wa. ⁶ Wé ie'pa kawö tkö'uke nïes nï dapa'wo wé a ese ska' kula' tso' skökëpa dalöiërta' taië esepa a, ese ki ie'pa wöbatsö e' tkökser. ⁷ Nies ie'pa ki ikiar tö pè' tö ie'pa shke'wè wes kékëpa dalöiërta' taië ese shke'wè es wé pè' tso' taië e'pa wöwa. Ie'pa wöbatsö tö pè' tö ie'pa kiè 's'wöbla'ukwak'.

⁸ “Erë a' ulitane dör nïes ë, e' kueki kë a' nï kiök 's'wöbla'ukwak.' A' wöbla'ukwak e' dör eköl ëme e' kueki kë a' nï kiök es. ⁹ Nies a' ulitane yé dör eköl ëme, e' dör Skököl tso' ká jai a e'. E' kueki kë yi kiar ká i' a 'S'yé.' ¹⁰ Nies a' wökir dör eköl ëme, e' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kueki kë a' nï kiök 's'wökir.' ¹¹⁻¹² Yi e' ttséka taië, esepa wöardawa; erë yi e' wöéwa diöshet, esepa kïkardaka. E' kueki wé dör ibua'ie a' shua ese kawöta e' wöökwa kanè mésoie imalepa kimuk.

¹³⁻¹⁴ “;A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a

fariseowakpa, wěstela ina a ta! ja' e' ö suluë! İ blúie Skëköl tso' e' wékkö wötekewa a' tö s'malepa yöki as kë ie'pa döwa. A' kë mi'wa, ñies wépa shkakwa esepa wöklö'weke a' tö.

15 “ja s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wěstela ina a ta! ja' e' ö suluë! A' shköke ká kôs ekkë ki s'yulök as ie' yuö a' ttökataie. Mik a' ikué, eta iyué a' tö i sulu wamblökwak tajë tköka a' wákpa tsata. Es ie' weirdaë siarë bö' ké a wes a' es.

16 “ja' dör wes sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! jWěstela ina a ta! A' icheke: 'Yi tö ttè mé Skëköl wé wa, ese kë kawöta iiütök kröröë. Erë yi tö ttè mé orochka tso' wötëule Skëköl wé mik e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.' 17 ja' kë er ta! ja' dör wes s'wöbla kë wawër es! jİ dör ibua'ie, orochka tso' Skëköl wé mik e' ö Skëköl wé tö orochka batse'wé e'? 18 Ñies a' tö icheke: 'Yi tö ttè mé ka' tso' íyi moka Skëköl a e' wa, e' ta ese kë kawöta iiütök kröröë. Erë yi tö ttè mé íyi me'rka ka' ñe' ki e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.' 19 ja' dör wes s'wöbla kë wawër es! jİ dör ibua'ie, íyi me'rka ka' ñe' ki e' ö ka' tö ibatse'wé e'?

20 Yi tö ttè mé ka' ñe' wa, ese kë ku' ttè muk ka' ñe' ë wa, ñies ie' tso' ttè muk kôs i tso' iki e' wa. 21 Yi tö ttè mé Skëköl wé wa, ese kë ku' ttè muk Skëköl wé ë wa. Ñies ie' tso' ttè muk Skëköl serke ee e' wa. 22 Yi tö ttè mé ká jaì wa ese tso' ñies ttè muk Skëköl kulé wa. Ñies itso' ttè muk Skëköl wák tkër ikulé ki e' wa.

23 “ja s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wěstela ina a ta! ja' e' ö suluë! Kaköla tso' iëno chké a kiè menta ena anís ena comino ese kôs tsá meke a' tö Skëköl a. E' dör buaë erë ttè dalöiëno e' bua'ie kë dalöiè a' tö. E' dör sene yësyesë, ena

ñi saù er siarë wa ena erblö Skëköl mik moki kë ilo'yeta'. Nies e' kos dalöiök a' kawöta. ²⁴ ¡A' dör wes sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! E' dör wes a' tö schö'wak wöppée tá a, erë kameio maléwa a' tö wa'ñe, kë ittse'ne a' wa.

²⁵ “¡A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluë! A' dör wes a' tka' kos pa skueke a' tö ikikke ë es. A' wër buaë erë a' er suluë. A' dör akblökwakpa. A' ki s'yamipa iyi kos kianettsa a' ë a. ²⁶ ¡A fariseowakpa, a' dör wes s'wöbla kë wawër es! Tka' ttö skuöö kewe, es nies ikikke pa sune.

²⁷ “¡A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluë! A' dör wes pö pateule saruruë es. Ese wër buaë ikikke, erë ishua s'nu diché tso' taië, e' dör ñá suluë. ²⁸ A' dör wes pö ese es, a' e' ö tö a' dör pë' buaë yësyësë, erë a' er dör suluë. A' dör e' ökwakpa.

²⁹ “¡A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluë! A' tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa pö yuekene pa'ali. Nies ì yué a' tö as s'ser yësyësë bak e'pa kë chöwa a' éna, ese kitkeke a' dör buaë. ³⁰ E' dalewa a' icheke: ‘Sa' tköpa sa' yépa bak ká iaiaë e'pa kéwö ska' ta, e'ma kë sa' wa ie'pa sini'küne Skëköl ttekölpa ttökulur.’ ³¹ Mik e' cheke a' tö, eta' a' e' chökekä tö a' dör wépa tö Skëköl ttekölpa kötulur, e'pa aleripa. ³² Wes a' mir e' wa iwënewa tö ì sulu wamblë'mi a' yépa tö ese kí wambleraë a' tö dö ibataie.

³³ “¡A' dör suluë wes tkabë es, wes tkabë ichök es! ¿Wes a' tkömishkar kë wömerpattsä weinuk bö' ké a? ³⁴ Ittsö, ye' tö Skëköl ttekölpa ena s'pattökwakpa ena s'wöbla'ukwakpa ye' ttè wa, esepa patkeraë

a' a. Erë a' tö ie'pa welepa tterawa, welepa skà wöterawa a' tö krus mik ttëwa, welepa skà pperaë siarë a' tö ttsa'bata daloie wa a' ñi dapa'wo wé a. Ie'pa yuleraë a' tö iwe'ikeraë a' tö ká wa'ñe. ³⁵ E' kueki s'ser yësyësë kötulur a' yëpa tö mik Abel kötwa Caín tö döka mik Zacarías dör Berequías alá e' kötwa a' yëpa tö ka' tso' íyi moka Skëköl a e' ena ie' wé e' shusha, e' nuí kos kierane ie' tö a' a. ³⁶ Mokí ye' tö a' a ichè tö s'ser yësyësë kos kötulur a' yëpa tö, e' nuí kî a' ena wépa dör wes a' es esepa weirdaë siarë.

*Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik
(Lucas 13.34-35)*

³⁷ ¡A Jerusalén wakpa, Skëköl ttekölpa kos ttekewa a' tö kekraë! Ñies ittë pakökwakpa patkeke ie' tö a' a, e'pa ttekewa a' tö ák wa. ¡Wekkë ye' erkië tö ye' mú a' dapa'wè e' ska' wes dakro mitchke tö ila'rla dapa'wè ipik dikia es, erë kë a' kî ikiane yè! ³⁸ Ye' ttö ttsö, Skëköl kë tö a' ká kkö'nepaia. ³⁹ Ye' tö a' a ichè tö i'tami a' kë tö ye' suepaia dö mik ye' dene eta. E' kéwö ska' ta a' tö ye' cheraë: '¡Ayëcha buaë yi datse Skëköl ttö wa e'!

24

*Jesús tö iché tö Skëköl wé olordawa
(Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6)*

¹ Jesús e' yéttsa Skëköl wé a ta imía ta ittökatapa de ie' ska' ta Skëköl wé ena u bua'bua skà tso' ipamik, e' kkaché ie'pa tö ie' a. ² Erë ie' iché:

—Mokí ye' tö a' a ichè tö u kos tso' bua'buaë sué a' tö íe, e' olordawa seraä, iékwö ë kë atpa ñi bata kî.

*¿Ì wa sò isuèmi tò ká i' erkewatke?
(Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24)*

³ E' ukuökì tã ie'pa míyal kabata kiè Olivo ee. Jesús e' tkéseŕ tã ittökatapa de ie' ska' tã ie' ẽ a ichaké:

—Ichõ sa' a ¿mik íyi ekkè wamblërmi? ¿Ì wa sò isuèmi tò be' dotkene, ñies tò ká i' erkewatke?

⁴⁻⁵ Ie' tò ie'pa iüté:

—Tajë pè' datse e' chök tò ie'pa dör ye'. Icher-arakitõ: 'Ye' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', tã pè' kiterarakitõ tajë. E' kuëkì a' tso' wõsh wa as kè yi tò a' kitõ'ù. ⁶ Ká tajë wakpa ñippöke tajë wì a dià a e' biyõ tseraë a' tò. E' wake' tköraë erè ká i' erwami e' kianeia. E' kuëkì kè a' tkinuk e' wã. ⁷ Ká kuã'kì kuã'kì wakpa ñippõraë ñita. Ñies í tò ká wõtì'weraë ká wa'ñe. Ñies ká tseë wakpa tteraë bli tò tajë. ⁸ Erè íyi ekkè kos dör erpa s'tsá weirketke kam ye' döne e' yökì ese. E' dör wes alaköl alà kurketke tã ikirir es.

⁹ "A' merdatssa we'ikè. A' ttelurdaë pè' tò. Suli-tane tò a' sueraë suluë ye' tté kuëkì. ¹⁰ E' kèwõ ska' tã wépa erblé ye' mik, esepa tajë tò ye' water-atssa. Ie'pa ñi sauraë suluë, ñies welepa tò ieltëpa wõmeratssa ibolökpa ulà a. ¹¹ Kaçhökwa kpa e' chõ tò ie'pa dör Skëköl ttekölpa esepa dõraë tajë. Ie'pa tò s'kitõ'weraë tajë. ¹² Ì sulu kì wamblërdaë tajë shute, e' kuëkì s'kibiie kè tò imalepa dalëritsepaia. ¹³ Erè yi e' tkéwã darërëë dõkã bata ekkè, esepa tsatkërdaë. ¹⁴ Ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakar-daë ká wa'ñe as ká ulitane wakpa wã ijcher, e' ukuökì tã ká i' erdawa.

15 “Skëköl tteköl bak kiè Daniel, e' tō ikit iyëkkuö kī tō ì sulusi tō ì dör batse'r e' ia'wè ñáie, e' dōrawā Skëköl wé a iia'ukka ñáie, (yi tso' yëkkuö i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tō, ¹⁶ etā wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a; ¹⁷ yi tso' u bata kī* esepa tköshkar kē dökwané weshkē iíyi tsukmi. ¹⁸ Nies yi tso' kaneblök kañika esepa kē dökwané weshkē idatsi' yöktsa. ¹⁹ E' kēwō ska' tā alakölpa alà kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a iwěstela ina esepa tā! ²⁰⁻²¹ S'ditsö weirdaë taië shute. Mik ká i' yöne dō ikkē tā kē s'we'ikule ekkē, ñies kē s'weirpa aishkuö tā ekkē. E' kuëkī ikiö Skëköl a as kē iwamblër a' tā yuëdiö këska' ö eno diwö a. ²² E' kēwō kē wööpawa Skëköl tō, e' ma kē yi isie atukia ttsë'ka. Erë e' kēwō wöerawaitö, wépa shukitbakitö esepa dalërmik.

²³⁻²⁴ “Kachökwakpa e' kōrakā e' chök tō ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö Skëköl tteköl wele. E'pa tō ì kē or yi a ese weraë s'kitö'woie tō ie'pa tte dör mokië. Dō wépa shukit Skëköl tō, esepa mú kitërmī, e' ma ikitërdaë. E' kuëkī yile tō a' a icheke: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur íe', ö 'Isaú, ie' dur wìe', e' tā kē a' tō iklö'war. ²⁵ Ittsö, íyi ekkē biyö chétkeyö a' a keweie. ²⁶ E' kuëkī mik ie'pa tō icheke a' a: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tso' ká wé kē yi serku' ee', etā a' kē minuk isauk. Mik ie'pa tō icheke a' a: 'Isaú, ie' tso' íe blëulewā', etā kē a' tō iklö'war. ²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etā sulitane tō isueraë wes alá wöñar tō ká olo ppèe ká wa'ñe e' suèsö es. ²⁸ Sulitane wa

* **24:17** u bata kī: E' kēwō ska' tā ie'pa u tsabata dör kkueie, e' kī ie'pa shkōke.

ijcher tō wé ölö daparke taië, eë ilè nu tër. Es ñies mik ye' dene, eta sulitane wa ijcherdaë.

Jesús dörane olo ta' taië

(Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33)

²⁹ “S'weine e' kèwö tka, e' bet diwö wötuirdawa, ñies si'wö kë wöñarpaia. Bèkwö darolordaë ena ì kōs tso' ká jai a e' wötirdaë. ³⁰ Eta sulitane tō íyi sueraë ká jai a iwà kkachoie tō ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene bet. Ká ulitane wakpa suardaë taië e' yöki, ie'pa iuraë taië ta bet ie'pa tō isueraë tō ye' datse kashuk a mò a diché ta' taië olo ta' taië. ³¹ Duk blardaë taië ta ye' biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsiní ãme. Ie'pa tō iyuleraë ká wa'ñe dö wé ká i' bata erkerö eë ena wé ká jai bata erkerö eë.

³² “A e' wöbla'ú ttè ikkè wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, eta a' wa ijcher tō duas dewatke tsinet. ³³ Es ñies mik a' tō isuë tō íyi ekkè wamblërke, eta a' wa ijchenú tō ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁴ Moki ye' tō a' a ichè tō íyi ekkè wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³⁵ Kashuk ena ká i' erdawa, erè ye' ttè michoë e' kë erpawa yës.

³⁶ “Erè e' kèwö e' diwö kë jcher yi wa. Skököl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kë wa ijcher, ñies ye' dör Skököl Alà e' kë wa ijcher. S'yé ã wa ijcher.

³⁷ “Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene eta e' kèwö dör wes Noé këska' es. ³⁸ E' këska' ta kam di' taië tkö e' yöki, ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwa wes kekraë es dö mik Noé dewa ikanò bérie e' a eta. ³⁹ Erè ie'pa kë ku' ipanuk yës eta di' dettsa taië

ie'pa k̄i, e' t̄o ie'pa ulitane tt̄élur. Es itkōraē mik ye' d̄ör S'ditsō Alà e' dene et̄a. ⁴⁰ E' k̄éwō ska' t̄a wēm b̄öl tso' kanēblök ese ek̄öl mira iw̄a t̄a iēk̄öl at̄daē. ⁴¹ Alakōlpa b̄öl tulur ák wawök, ese ek̄öl mira iw̄a t̄a iēk̄öl at̄daē.

⁴² “E' kuēk̄i a' tso' er̄k̄i. A' k̄ē w̄a ijcher t̄o diwō w̄ekkē a' K̄ēk̄öl d̄örane. ⁴³ A' w̄a ijcher buaē t̄o u wák mú w̄a ijcher t̄o w̄ekkē akblōkwak datse, e'ma k̄ē ikapöpaw̄a iyōk̄i, k̄ē it̄o k̄awō mēpa yi a' d̄ök̄w̄a īyi ek̄iblök. ⁴⁴ Es ñies ye' d̄ör S'ditsō Alà, e' datskene mik a' k̄ē ku' ye' panuk et̄a, w̄es akblōkwak es. E' kuēk̄i a' tso' er̄k̄i.

*Kanè méso buaē ena kanè méso suluē e' tté
(Lucas 12.41-48)*

⁴⁵ “Kanè méso yēs̄yēs̄ē kabikeitsō buaē, ese merak̄a iwōkir t̄o imalepa kuēbluie ie'pa tiök kekraē mik k̄ē iku' e' dalewa. ⁴⁶ Iwōkir dene t̄a ikuēit̄o iwakanéuk w̄es iyēneia es, e' t̄a ayēcha e' d̄ör buaē ie' a. ⁴⁷ Moki ye' t̄o a' a' ichè t̄o kanè méso ese merak̄ait̄o ie' w̄a īyi tso' kos e' kuēbluie. ⁴⁸ Erē kanè méso ñe' d̄ör suluē t̄o ibikeitsé t̄o k̄ē iwōkir d̄ōpane bet. ⁴⁹ E' kuēk̄i ie' t̄o imalepa ppēmi. Ñies ie' chkémi, blo' yēmi bloblopa t̄a. ⁵⁰ Erē idiwō ena ik̄éwō k̄ē wa ie' ku' ipanuk, et̄a iwōkir d̄örane ⁵¹ t̄a iwe'ikerait̄o siarē wōmeratts̄a weinuk e' ökwakpa t̄a. Ie'pa īurarak siarē, ik̄a blardaē iweir kuēk̄i.

25

Busipala dōk̄a dabop e' tté

¹ “Ī blúie Skēk̄öl tso' e' t̄a itkōraē w̄es itka ulabatsē a es. Busipala dōk̄a dabop e' e' yélur ibō'wōla wa wēm ulabatsōke, e' ñaletsuk. ² Busipa sk̄el e'pa

dör kabikeitsötä' buaë esepa, erë imalepa skel kë dör es. ³ Wépa kë kabikeitsötä' buaë e'pa wä ibö'wöla ë mí, kë wä bö'wö diö kí mîne. ⁴ Erë wépa kabikeitsötä', e'pa wä ibö'wöla mí, ñies idiö kí mírak iwä. ⁵ Erë wëm ulabatsöke, e' kë dë' bet, iwötkëneka e' kueki. E' dalewa busipa shtrine tä ikapolur. ⁶ Kä shaböts tä ie'pa tö ittse tö iarckerak: 'jWëm ulabatsöke, e' datse! jA' yú ñaletsuk!' ⁷ Etä busipa kos e' kéka tä ibö'wöla wötskémirakitö. ⁸ Etä busipa kë kabikeitsötä' e'pa tö iché imalepa a: 'A bö'wö diö kakmú sa' a as sa' bö'wöla kë wöitwa.' ⁹ Erë ie'pa iüté: 'Au, sa' tö imé a' a, e' tä kë idöpaka se' ulitane ki. E' kueki a' yú a' icha taük wé iwatorke ee.' ¹⁰ Etä ie'pa míyal bö'wö diö taük. E' dalewa wëm ulabatsöke e' de, etä wépa wä bö'wö diö kí mí e'pa dewä wëm ulabatsöke e' tä iulabatso wé a tä iwékkö wötënewä. ¹¹ E' ukuöki tä busipa malepa debitu tä ichakeke u'rki: 'jA këkëpa, a këkëpa, ukkö kköppö sa' a!' ¹² Erë wëm ulabatsöke e' tö ie'pa iüté: 'Moki ye' tö a' a ichè tö kë ye' wä a' suule.'

¹³ "Ye' tö a' a ichè tö a' kë wä ijcher ì kéwö, ì diwö ye' dömine e' kueki a' tso' erki.

Inuköl mène wakanewè e' tté
(Lucas 19.11-27)

¹⁴ "Ñies ì blúie Skököl tso' e' tä itkoraë wes itka wëm eköl mi'keä kamië ká kuä'ki a ese tä es. Ie' tö ikanè mésopa kié tä iché ie'pa a: 'Ye' inuköl wakaneú ye' a buaë as ikí klör.' ¹⁵ Ikanè méso eköl a ie' tö inuköl kiè talento* ese mé mil skel (5.000). Iëköl a ie' imé mil böt (2.000). Etä iskä a ie' tö

* **25:15** talento: E' dör ie'pa inuköl kiè denario e' mil teröl (6.000). Denario et e' dör s'kaneblö ká et e' ské ekkë.

imé mil et ě (1.000). Ie' tō ie'pa a imé kos ie'pa a iwakanewor ekkē. E' ukuōkī tā ie' mīa. ¹⁶ Wéne a imène mil skel, e' tō iwakanewé buaë. Ie' tō ikī klō'wé mil dōka skel. ¹⁷ Es ñies wéne a imène mil böt, e' tō ikī klō'wé mil dōka böt. ¹⁸ Eré wéne a imène mil et, e' mīa tā íyök biéitō e' a itō iwōkir inuköl wötéwa.

¹⁹ “Ká de tajë etā ie'pa wōkir dene e' tō ie'pa kié isuojie tō kos ie'pa tō inuköl kī klō'wé. ²⁰ Wéne a imène mil skel, e' de kewé iwōkir ska'. Ie' wa inuköl kī debitū mil dōka skel. Ie' iché iwōkir a: ‘A kēkēpa, be' tō ye' a inuköl me' mil skel, e' kī klō'wéyō mil dōka skel.’ ²¹ Iwōkir tō iché ie' a: ‘E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yēsýēsē. Inuköl elkela me'yō be' a e' wakanewé be' tō yēsýēsē. E' kuēkī ye' tō íyi skà meraë be' a tajë wakanewè. Be' shkōwa ttsé'nú buaë ye' tā.’ ²² E' ukuōkī tā wéne a imène mil böt e' de tā ichéitō: ‘A kēkēpa, be' tō ye' a inuköl me' mil böt, e' kī klō'wéyō mil dōka böt.’ ²³ Iwōkir tō ie' a iché: ‘E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yēsýēsē. Inuköl elkela me'yō be' a e' wakanewé be' tō yēsýēsē. E' kuēkī ye' tō íyi skà meraë be' a tajë wakanewè. Be' shkōwa ttsé'nú buaë ye' tā.’

²⁴ “Eré kanè méso a imène mil et, mik e' de, etā ie' tō iché iwōkir a: ‘A kēkēpa, ye' wa ijcher tō be' dör wēm er darërëë ese. Be' tō íyi wöshteke wé kē be' wa ikuatkēne ee. Ñies ì kē dör be' icha ese klō'wēkewa be' dör. ²⁵ E' kuēkī ye' suane be' yōkī dō' ye' tō be' inuköl chōwèwa. E' kuēkī be' inuköl blé ye' tō íyök a. I' be' inuköl dene ye' wa be' a.’ ²⁶ Etā iwōkir tō iiuté: ‘Be' dör kanè méso suluë, bikër tajë ese. Be' iché tō ye' tō íyi wöshteke wé kē ye' wa ikuatkēne ee ena ì kē dör ye' icha ese klō'wēkewayō, ²⁷ e' tā be' tō

ye' inuköl blópa inuköl bló wé a as ee ikí klör. Be' ikaneúpa es, e'ma ye' dene eta ye' inuköl ena ikí klöne, e' de ye' ulà a.' 28-29 Eta ie' tö iché: 'Wé wa íyi tso' e' a ikí merdaë. Erë wé kë wa ì ku', ì tso' e' wa elkela e' yerattsä iyöki. E' kueki inuköl me'yö ie' a, e' yöttsä ie' ulà a ta imú wé wa itso' döka 10.000 e' a. 30 Eta kanè méso suluë i' e' uyöttsä stui ké a, ee pë' suluë iurarak siarë ikà blardaë iweir kueki.'

Jesús tö ká ulitane wakpa shuleraë

31 "Ye' dör S'ditsö Alà, e' dörane s'blúie olo ta taië ye' biyöchökwakpa kos ta. Mik ye' dene, eta ye' e' tköraká blu' kulé ki ká ulitane wakpa shulök. 32 Ie'pa dapardaë ye' wörki ta ye' tö ie'pa blabatseraë wes iyiwak kkö'nukwak tö obeja ena chibo blabatsè es. 33 S'ser yësyësë esepa dör wes obeja es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulà bua'kka. S'ser suluë esepa dör wes chibo es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulà bakli'kka. 34-36 Eta ye' tö icheraë wépa tso' ye' ulà bua'kka e'pa a: 'Ye' dör a' blú. Ye' yé er bua' ché a' a. Mik ye' du' bli wa, eta a' tö ye' dë'; mik ye' bak ersinuk, eta a' tö ye' a di' me'; a' kë wa ye' suule, erë a' tö ye' kiéwa buaë a' u a. Ye' bak datsi' kë ta', eta a' tö ye' a datsi' kakme'; ye' bak duök siarë, eta a' dë' ye' kimuk; ye' bak wötëulewa s'woto wé a, eta a' dë' ye' sauk. E' kueki a' shkōwa ì blúie ye' tso' e' a, e' kos yöulebak a' a kam ká i' yör e' yöki.' 37 Erë s'ser yësyësë e'pa tö ye' a ichakeraë: 'A Skékëpa, sa' kë wa ijcher. ¿Mik sa' tö be' su' tö be' tteke bli tö, e' dë' sa' tö? ¿Mik sa' tö be' su' tö be' tteke ersi tö, e' a di' me' sa' tö? 38 ¿Mik be' dë'bitu sa' u a, kë suule sa' wa, e' ki'wa buaë sa' tö? ¿Mik sa' tö be' su' datsi' kë ta', e' a datsi' kakme' sa' tö? 39 ¿Mik sa' tö be' su'

tö be' duöke ö be' wötëulewā s'wöto wé a, e' sauk sa' dē'?' ⁴⁰ Etā ye' tö ie'pa iuteraë: 'Mok̄i ye' tö a' a ichè tö mik a' tö íyi ekkè buaë o' ye' yamipa siarè ikkēpa a, etā e' dör wes a' tö ye' wák a iwè es.'

⁴¹⁻⁴³ "E' ukuök̄i tā ye' tö icheraë wépa tso' ye' ulà bakl̄i'kka e'pa a: 'Ye' du' bli wā, erè a' kē wā ye' dēne; ye' bak ersinuk, erè a' kē wā ye' a di' mène. Ye' dē' a' ska', kē suule a' wā, erè a' kē wā ye' kinewā a' u a; ye' bak datsi' kē tā', erè a' kē wā datsi' mène ye' a; ye' bak duök ena wötëulewā s'wöto wé a, erè a' kē dē' ye' sauk. E' kuek̄i a' wömeulettsabak weinuk siarè. A' e' sköttsa ye' yök̄i. A' yúshka bö' ñar michoë yöule bë ena iklépa we'ikoie e' a.' ⁴⁴ Erè ie'pa tö ye' a ichakeraë: 'A Skékēpa, e' kē jcher sa' wā. ¿Mik sa' tö be' su' tö be' duöke bli wā? ¿Mik sa' tö be' su' tö be' ersine? ¿Mik be' dē' sa' u a? ¿Mik sa' tö be' su' datsi' kē tā'? ¿Mik sa' tö be' su' duöke ö wötëulewā s'wöto wé a? ¿Mik sa' kē wā be' kimene?' ⁴⁵ Etā ye' tö ie'pa iuteraë: 'Mok̄i ye' tö a' a ichè tö mik a' kē wā íyi ekkè one s'siarēpa ikkēpa a, etā e' dör wes kē a' wā ye' wák a iōne es.' ⁴⁶ S'ser suluë esepa michoë weinuk, erè s'ser yösyēsē esepa ser michoë buaë ye' tā."

26

*Judiowak wökirpa tö Jesús aleritsé klö'wèwā
(Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)*

¹ Mik Jesús tö s'wöbla'wé kōs e' one, etā ie' tö ichè ittōkatapa a:

² —A' wā ijcher tö böiki se' tö Se' Yépa Yērulune Egipto e' kēwö tkö'weke. E' kēwö ska' tā, ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsā ttèwā wötëulewā krus mik.

³ E' k_éwö ska' t_a sacerdotepa wökirpa ena ju-diowak ku_eblupa ñi dapa'w_e sacerdote kibi kiè Caifás, e' u a. ⁴ E_e ie'pa t_ö Jesús aleritsé k_it_ö'w_e iklö'w_ow_a tt_ew_a. ⁵ Er_e ie'pa iché ñi a:

—K_ë s_ö iwamblè Se' Y_epa Y_erulune Egipto e' k_éwö tk_ö'w_ekesö e' a as p_e' k_ë shut_irka tajè.

*Kiö masmas téka alaköl eköl t_ö Jesús k_i
(Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8)*

⁶ Jesús tso' Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. ⁷ Ie' tk_eria mesa k_i chkök. Et_a alaköl eköl de ie' ska', e' w_a kiö masmas tuè dar_er_ee ese debitu, e' mí ie' w_a iukkuö yöule ák bua'buwa wa ese a. Et_a kiö e' t_ek_ait_ö Jesús wökir k_i. ⁸ Er_e mik e' su_e ittök_atapa t_ö, et_a ie'pa ulunek_a t_a iché:

—¿Iök kiö s_e we'ikéwa ie' t_ö éanas?

⁹ Iwatormittsa inuköl tajè skéie s'siarépa k_imoie.

¹⁰ E' ttsé Jesús t_ö t_a ie' t_ö iché ie'pa a:

—¿Iök a' tso' alaköl i' tsiriuk? Ýi bua_e w_eit_ö ye' a.

¹¹ S'siarépa tso' kekra_e a' sh_ua, er_e ye' k_ë ku' kekra_e a' t_a. ¹² Kiö t_ek_ait_ö ye' k_i ye' kanéwoie k_am ye' nu wöt_er_wa e' yöki. ¹³ Moki ye' a' a ichè t_ö k_a wa'ñe w_e Sk_eköl ttè bua_e pakarke, e_e ipakarda_e ñies t_ö ie' t_ö i' bua_e o' ye' a. Es e' k_ë chöpawa yi éna.

*Judas t_ö Jesús watké
(Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6)*

¹⁴ Jesús ttök_atapa dabom eyök k_i b_öl, e'pa eköl dör Judas Iscariote, e' m_ia sacerdotepa wökirpa ska'

¹⁵ t_a ie' t_ö iché ie'pa a:

—¿Kos a' t_ö ye' patu_emi Jesús wömotts_a a' a?

Et_a ie'pa t_ö inukölchka wöshki mé ie' a dök_a dabom mañayök (30). ¹⁶ E't_ami ie' t_ö kawö yulémi bua'iew_a Jesús wömotts_a.

*Jesús tō Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō
bata tkō'wé*

*(Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30;
1 Corintios 11.23-26)*

¹⁷ Kāwō kiè Pan Kē Yōule Iwölöwoka Wa* e' kēwō
tsá diwō dewatke. Eta Jesús ttokatapa de ie' ska' ta
ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki ikiane tō sa' tō Se' Yēpa Yērulune
Egipto kēwō tkō'wekesö e' chké kanewé?

¹⁸ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' yú Jerusalén, wēm ye' ye' tō a' a e' u a ta
ichö ie' a: 'S'wöbla'ukwak be' a ichök ké: Ie' kēwō
dökewatke. Ie' datse be' u a kāwō tkō'wekesö e'
tkö'uk sa' ta.'

¹⁹ Ie'pa tō iwé wes ie' tō ie'pa a iché es ta ee ie'pa
tō ichké kanewé.

²⁰ Mik katuintke, eta ie' tkēr mesa ki chkök
ittokatapa dabom eyök kí bōl e'pa ta. ²¹ Ie'pa
chköke, e' dalewa ie' tō iché ie'pa a:

—Mokí ye' tō a' a iché tō a' eköl tō ye' wömeratssa.

²² Ie'pa erianeka taië ta ichakémi ie' a eköl eköl:

—A Skékēpa, ¿ye' alè idir?

²³ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' tso' ye' ta pan nuuk tka' etkē a ñè, e' eköl
ye' wömeratssa. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, e' ta itkōraë
wes itso' kitule Skéköl yēkkuö ki es. Erë wēstela ina
yi ye' wömeketssa, e' ta. Buaë idir wēm e' a tō ké
ikunúpa.

²⁵ Eta Judas tō iwömeketssa, e' tō ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿ye' alè idir?

* **26:17** Kāwō kiè Pan Kē Yōule Iwölöwoka Wa: Kāwō e' tkō'weke
Israel aleripa dō ká kul, e' diwō tsá kièrakitō Se' Yēpa Yērulune Egipto
e' kēwō.

Ie' iiuté:

—Be' wák e' chéka.

²⁶ Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö ta e' ki wëstela chéitö Skököl a ta iblatéitö ta iwà tié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan se dör ye' chkà, e' ñú a' tö.

²⁷⁻²⁸ E' ukuöki ta tka' a vino tso', e' klö'wéitö ta e' ki wëstela chéitö Skököl a ta iméitö ie'pa a ta ichéitö:

—Vino se dör ye' pé. Ye' tterawa e' pé tërdaë, e' wa ttè pa'ali me' Skököl tö e' wà de. Ye' ttèwa, e' wa s'tso' taië e'pa nuì olo'yarmi. E' kuëki a' ulitane tö ikak yö. ²⁹ Ye' tö a' a ichè tö vino kë yepaiayö dö mik i blúie ye' Yé tso' e' kéwö de da'äie, eta iska yeraneyö a' ta.

Pedro tö icheraë tö ie' kë wa Jesús suule

(Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

³⁰ Eta ie'pa tö Skököl ttseittsé, e' ukuöki ta ie'pa míyal Olivo kébata a. ³¹ Jesús tö iché ie'pa a:

—I' nañewe a' ulitane tköyaldaë. A' ye' meraat ekörla. E' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö ichè: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö ta obeja pordami wì a dià a.'† ³² Erë mik ye' ttèwa shkenekane, e' ukuöki ta ye' miraë Galilea a' yöki kewe.

³³ Pedro tö ie' a iché:

—Erë ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erë ye' kë tö be' mepaat.

³⁴ Ie' tö iiuté:

† 26:31 Zacarías 13.7

—Mok̄i ye' ichè be' a tò i' nañewe, kam dakro ar, e' yök̄i be' icheraë mañatökicha tò be' kē wā ye' suule.

³⁵ Pedro tò ie' a iché:

—Erē ye' ttēmiwarakitō be' tā, erē kē ye' ichepa tò kē ye' wā be' suule.

Etā ie'pa ulitane ttōke es ěme.

Jesús tté S'yě tā Getsemaní
(*Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46*)

³⁶ E' ukuök̄i tā Jesús mīā ittōkatapa tā ká kiè Getsemaní eē. Ie' tò iché ie'pa a:

—A' atē tular iē, e' dalewa ye' mīā wishkē ttök S'yě tā.

³⁷ Etā ie' wā Pedro ena Zebedeo ala'r bōl, e'pa mítser e' tā. Etā ie' erianemi chkenewami tajē.

³⁸ Ie' tò iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajē ttseskua ye' ttèwamiitō ekkē. A' e' tsúat iē ye' tā, kē a' kapökwa.

³⁹ Ie' mīā wishkē tā ie' e' kéutēr wōwakköt iski tā ikiéitō Skékōl a i' es: “A yéwō, ì tkōraë ye' tā e' dōr wēs íyi bacha'bachaë yèwasō es. E' mú ulà a ye' yērmittsa, e'ma ye' yōttsa iulà a. Erē kē iwar wēs ye' k̄i ikiane es, iú wēs be' k̄i ikiane es.”

⁴⁰ E' ukuök̄i tā ie' dene wé ittōkatapa tular eē tā ie'pa kuéitō kapōtular tā ichéitō Pedro a:

—¿A' kē wā kapèwā wōklōne dō hora ek ě ye' tā?

⁴¹ Kē a' kapökwa. A' ikiō Skékōl a as ì sulu tò a' erkiōweke ese kē e' alōk̄a a' k̄i. Mok̄i a' éna ì buaë wāk, erē a' diché kē dē'k̄a iwà uk, e' kuēk̄i a' a darērēē idir.

⁴² Etā ie' skà mīāne wishkē ttökne S'yě tā tā ichéitō: “A yéwō, ì tkōraë ye' tā e' mú ulà a ye'

yërmittsa, e'ma ye' yöttsa iulà a. Erë iú wes be' ki ikiane es.”

⁴³ Mik ie' dene, eta ie'pa kuéneitö kapötulur; ie'pa wöbla surirkewa kapè wa e' kuëki. ⁴⁴ Ie' skà miáne wishke ttök S'yé ta, i' ta idare mañatökicha. Eta itténe wes itté kuaë es. ⁴⁵ E' ukuöki ta ie' dene wé ie' tö ittökatapa mañal méat ee ta ie' tö iché ie'pa a:

—¿A' kapötuluria enukeia? Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mëttsa pè' sulusipa ulà a. ⁴⁶ A' e' kōka, yi tö ye' wōmekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwa ibolökpa tö

(Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök ki böi (12), e'pa eköl kiè Judas, e' debitu pè' ta taië. E' wakpa debitu tabè ki ena kal wölö ki. Ie'pa patkè'mi sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa tö. ⁴⁸ Judas dör iwömëttsa e' tö ie'pa a iyè'bak: “Wé shke'wekeyö wöalattsè wa, e' dör ie', iklö'úwa a' tö.” ⁴⁹ Eta ie' de Jesús ska' ta iché ia:

—¡A S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwaitö. ⁵⁰ Jesús tö iché ie' a:

—A yami, i uk be' de, e' ú.

Eta pè' datse Judas ta e'pa de Jesús ska' ta iklö'wéwarakitö.

⁵¹ Eta ie'pa iëter ee Jesús ta e'pa eköl tö itabè yëttsa ta e' wa sacerdoté kibi e' kanè méso kukuöña téttsa. ⁵² Jesús tö iché ie' a:

—Wépa ñippöke tabè wa, esepa dōrakā tabè kkō a. E' kuëki be' tabè blōwane ikkuölit a. ⁵³ ¿Be' kē wa ijcher tö ye' ki ikiane, e'ma ye' tö ikiëmi ye' Yé a ta ie' tö ibiyöchökwakpa taië dōka 70.000 e' patkèmi ye'

tsatkök? ⁵⁴ Erë ye' tö ikié es, e' ta ¿wes Skëköl yëkkuö k_i itso' kitule e' wà tkömi? E' tö ichè tö ì suluë tköke ye' ta e' kawöta tkök es.

⁵⁵ Eta ie' tö ichaké pë' ekkëpa a:

—¿Ì kuëk_i a' bite ye' klö'ukwa tabè k_i kal wölö k_i wes akblökwakpa klö'wëwä es? Këkraë ye' bak e' tkökser Skëköl wé a s'wöbla'uk, erë a' kë wä ye' klönewä. ⁵⁶ Erë ì tköke i' e' dör as iwà tkö wes Skëköl ttekölpä tö ikitatbak Skëköl yëkkuö k_i es.

E' wöshä ta ie' ttökatapa kös tkayalmi tö iméat ekörla.

Jesús demi ie'pa wä Caifás wörki

(Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Eta pë' tö Jesús klö'wëwä e'pa tö ie' tsémi sacerdote kibi kiè Caifás e' u a. Eë s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kuëblupa kös daparke. ⁵⁸ Erë Pedro datse ie'pa itök_i kamië dötsa sacerdote kibi e' u pamik, eë ie' e' tséat tkër Skëköl wé shkëkpa ta isaük tö ì tkömi.

⁵⁹ Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tö ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tö iwömüttsa ttëwä. ⁶⁰ Tajë pë' de ie' kkatök kachè wa, erë kë yi wä ie' kkatëne wë' ie' wömottsä ttëwä. Bata ekkë ta idebitu böi ikkatök kachè wa, ⁶¹ e'pa tö iché:

—Wëm se tö iyë' tö ie' a Skëköl wé olorwami, e' yuèkamineitö ká mañat shüä.

⁶² Sacerdote kibi e' kékä ta ichaké Jesús a:

—¿Kë be' ie'pa iuteku' yës? ¿Ñe' ie'pa be' kcateke, e' dör ì?

⁶³ Erë Jesús siwa'bléwa ie'pa yöki. Eta sacerdote kibi tö ichaké ie' a:

—Ichö sa' a yësyësë Skëköl chök e' wörki tö ¿be' dör ie' Alà? ¿Be' dör wé pairine'bitü idi' wa sa' blúie e'?

⁶⁴ Ie' iiuté:

—Wes be' iché es idir. Ye' tö iché a' a tö ye' dör S'ditsö Alà, e' suëraë a' tö tkërka Skëköl diché ta' tajë iyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalöiërta' tajë. Ñies ye' datskene kashuk a' mò a' e' suëraë a' tö.

⁶⁵ Eta sacerdote kibi e' datsi' jchéé ikkachoie tö iluneka ta' ichéitö:

—Ì ché ie' tö, e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë. ¿Iie se' ki ikkatökwakpa kí kiarmia? Ttè suluë chéitö, e' ttsétkesö. ⁶⁶ ¿Ima a' tö ibikeitsè?

Ie'pa tö iiuté:

—Ie' wák iane iwiie, e' kuëki ikawöta ttëwa.

⁶⁷ Eta ie'pa wirituöke Jesús wö ki ta' itekerakitö tajë. Welepa tö ippe iwö ki ⁶⁸ ta' ichéraitö:

—Be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', e' ma sa' a' ichökä ¿yi tö be' ppé?

Pedro tö iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Pedro tkëria sacerdote kibi e' u pamik ta' alaköl kanëblöke u e' a, ese de eköl ie' ska' ta' ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Galilea wak e' klé eköl.

⁷⁰ Erë ie' tö iblé sulitane tso' e'pa kukua. Ie' tö iché:

—Ye' kë éna iane tö ì chök be' tso'.

⁷¹ Ie' mia' ukkò tkër kañika eë ta' alaköl skà tö isué e' tö iché imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁷² Etökichane Pedro tö iska ché:

—İye' iché Skëköł wörki tö ye' kë wä wëm e' suule!

⁷³ E' kuölö ta wépa tso' ee e'pa debitu ie' ska' ta ichéitö:

—Moki be' dör ie'pa eltë wak, be' ttö ie'pa ttö ttsëe.

⁷⁴ Eta ie' iché:

—Skëköł wörki yö ichè tö iwëm e' kë suule ye' wä! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

E' wöshaë dakro ane, ⁷⁵ ta ì ye' Jesús tö ie' a e' anewa ie' éna, e' dör i': 'Kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' suule.' Eta ie' e' yëttsa mía kañika ta ee ie' ié tajë siarë.

27

Jesús mítser Pilato wörki

(Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32)

¹ Mik ká ñine, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa kos ñi dapa'wéka ileritsök tö “¿wes sö Jesús ttëwami?” ² Ie'pa wä imítser moulewa mé Pilato a. Pilato tkë'ka Roma wökir kibi tö Israel aleripa ké wökirie.

Judas e' ttéwa

³ Judas tö Jesús wato'ttsabak, mik e' wä ijchenewa tö moki Jesús wömenettsa ttéwa, eta e' tö ie' eriwéne tajë. E' kuëki ie' mía sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ska' ta inuköl mène ie' a mañayök (30), e' méneitö ie'pa a. ⁴ Ie' iché ie'pa a:

—Ì sulu wambléyo. Wëm kë ki ì sulu nuí ta', ese wöméttsayö ttéwa.

Erë ie'pa tö ie' iüté:

—¡E' kě k̄i sa' tkine! ¡E' wërke be' wök̄i!

⁵ Et̄a ie' inuköl e' uyémine Skéköl wé shūa ta imía e' kuli' skéka ta, es ie' e' ttéwa.

⁶ Et̄a sacerdotepa wökirpa tö inuköl e' shtéka ta ichérakitö:

—Inuköl i' dör s'kötulewa ské, e' kueki ñá idir. Kě iienukwa inuköl tso' Skéköl a iyi kanéwoie ese a.

⁷ E' kueki ie'pa ttè mé ñi a tö k̄a tauttsasö iwa yuè pöie p̄e' datse k̄a bánet blénewa íe, esepa nu blóie. Et̄a k̄a kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué ie'pa tö. ⁸ Ie'pa tö k̄a e' tué s'kötulewa ese ské wa, e' kueki dō ikkē ta k̄a e' kiè K̄a Tone S'kötulewa Ské Wa.

⁹ İyi ekkē kos tka wēs Skéköl tteköl kiè Jeremías tö iyē'atbak es. Ie' tö iyē': “Israel aleripa tö iské méka inukölchka wōshki dōka dabom mañayök (30), ekkē klō'wé ie'pa tö, ¹⁰ ta e' wa ie'pa tö k̄a kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué wēs Skéköl tö ye' a iyē' es.”*
Es Jeremías tö iyē'at.

Pilato tö Jesús a ichaké

(Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38)

¹¹ Jesús mítser ie'pa wa Pilato dör k̄a e' wökir e' ska' ta e' tö ie' a ichaké:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tō, wēs be' iché, e'ma es idir.

¹² Sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö ie' kcateke Pilato a, erë Jesús kě wa ie'pa iütēne yēs. ¹³ E' kueki Pilato tö ie' a ichaké:

—Ie'pa tö be' kcateke taiē ¿e' kě ttsēne be' wa?

* **27:10** Jeremías 19.1-13; 32.6-9

14 Erë ie' kë wä iütene yës, e' tö Pilato tkiwéwa darërëë.

*Jesús méttsa ttèwä Pilato tö
(Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38–19.16)*

15 Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewä s'wöto wé a ese yöktsa eköl émine wé kiane pë' kī e'. 16 E' kéwö ska' tā wëm tso' wötëule eköl kiè Barrabás kkekaulekä taië judiowak shüa. 17 E' kueki mik ie'pa e' dapa'wé taië, etä Pilato tö ie'pa a ichaké:

—¿S'wötëulewä wëne kiane a' kī tö ye' tö iyëttsane a' a: Barrabás ö Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?

18 Ie' tö isuéwä tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulà a. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké es.

19 Ie' tkërkaiä s'shulo kulé kī, etä ilaköl tö ichök patké ie' a: “Nañewe ye' tö Jesús kébisué, e' tö ye' tsiriwétka taië, e' kueki be' kë e' tiük wëm ser yësyésë e' tā.”

20 Erë sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö pë' ulitane dakiñé tā ichérakitö: “Ikiö Pilato a tö Barrabás ömine erë Jesús ttöwä.”

21 Pilato tö ie'pa a iska chakéne:

—¿Wëpa böi i', wé kiane a' kī tö ye' tö iëmine?

Ie'pa iüté:

—¡Barrabás ömine!

22 Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Etä ¿wës Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' wëmiyö?

Ie'pa iüté:

—¡ttöwä wötëulewä krus mik!

23 Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ì kuekì? ¿Ì sulu wambléitö?

Erë ie'pa kí arke:

—¡Iwõtõwá krus mik!

24 Ie' tö isué tö ie' kë a Jesús tsatkënuwë wës, pë' kí arkeká taië, e' kuekì ie' tö di' tsuk patké tá iulà skué ie'pa ulitane wörki iwà kkachöie tö ie' kë iane iwiie. Ie' iché:

—Wëm i' patkeraëyö ttèwá erë e' nuí kë ku' ye' kí. E' nuí ardaë a' ulitane kí.

25 Etá ie'pa ulitane iüté:

—Sa' ena sa' ala'r kos as e' kí inuí ar.

26 Etá Barrabás émi ie' tö. E' ukuökì tá ie' tö Jesús ppök patké tsa' bata daloie wa, tá iméttsaitö ñippökwakpa ulà a wõtèwá krus mik.

27 Etá Pilato ñippökwakpa wá Jesús mítser s'wökirpa wé kiè Pretorio e' pamik tá eë ie'pa tö ñippökwakpa malepa kos kiéttsá dapa'wè ek tsiní Jesús pamik. 28 Ie'pa tö Jesús datsi' yéttsá tá datsi' mat daloshdalosh ese wa ipaiéraitö blu'ie. 29 Ñies dika'kicha yué wöshkiie, e' tkékarakitö iwökir kí blu'ie. Kuaköl wölö méraitö ie' a iulà bua'kka wës blu' es. E' ukuökì tá ie'pa e' tkéwá kuchë kí ie' wörki iwayuoie tá ichéraitö:

—¡Be' dör judiowak blú! ¡Be' kikökka sa' tso'!

30 Ñies ie'pa wiritué iki taië, tá kuaköl wölö a'tser iulà a, e' yéttsarakitö, e' wa ippéraitö taië iwökir kí. 31 Mik iwayué one, etá datsi' mat daloshdalosh, e' yéttsarakitö tá iwák datsi' iékanerakitö iki tá imítserak iwá wõtèwá krus mik.

Jesús wötēne krus mik
(*Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27*)

³² Mik ñippökwakpa wā Jesús dami e'pa e' yélur ee, etā wēm eköl kué ie'pa tō ñalā kī kiè Simón, e' dör Cirene wak. Ie' ké ie'pa tō Jesús krus tsukmi.

³³ Mik ie'pa de ká kiè Gólgota ee (Gólgota wà kiane chē s'wökirdiche), ³⁴ etā ie'pa tō vino shutuule kapöli bacha'bachaē wa, ese mé Jesús a yè. Erē mik ie' tō ipattsé, etā ie' kē wā iyanewa.

³⁵ Mik ie'pa tō iwöté krus mik one, e' ukuökī tā ie'pa iné ñi ma'woie suè tō wes ie'pa tō ie' datsi' blatemi ñi a. ³⁶ E' ukuökī tā ie'pa e' tuluéser ikkö'nuk as kē yī itsatkō. ³⁷ Kaltak kī itso' kitule tō ichè: "I' dör Jesús dör judiowak blú e'", e' batséwarakitō ie' wökir tsaka. E' kit ie'pa tō iwà kkachōie tō ì nuī kī ie' wötēnewā krus mik.

³⁸ Etā ñies wēpa bōl akblökwakpa wötéwarakitō krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà baklī'kka. ³⁹ Pē' tköke ee e'pa tō icheke sulu, iwökir wötiukerak iwōā, es ichekerakitō:

⁴⁰ —jBe' sē tō Skököl wé tkekettsa, tā ká mañatk ě tā be' tō iyuékane! Mokī be' dör Skököl Alà, e'ma be' e' tsatkō, be' e' öwa krus sē mik.

⁴¹ Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tte dalöiēno wa wakpa ena judiowak kueblupa, e'pa tō ie' wayueke. Ie'pa ñi a ichöke:

⁴² —O'kapa tsatkéitō erē ie' wák kē a e' tsatkēr. Mokī ie' dör Israel aleripa blú, e'ma as ie' e' öwa krus wī mik, e' iarma tā sa' erblömi ie' mik. ⁴³ ¿Ie' kē wā sa' a iyēne tō ie' dör Skököl Alà? jIe' erblöke Skököl mik e' kī ikiane, e'ma as e' tō itsatkō!

44 Dõ ñies akblökwakpa bȫl wötëulewã krus mik ie' o'mik, e'pa tö ie' cheke sulu.

Jesús duowa

(*Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30*)

45 Mik diwö de bata a, etã kã míã ttsettseë kã wa'ñe, dõ tsãlĩ diwö de mañat ekkë. 46 E' wöshã tã Jesús anekã tajë tã ichè: “Elí, Elí, ¿lemá sabactani?” (e' wã kiane chè: A ye' Këkȫl, a ye' Këkȫl, ¿iök be' ye' we'ikëttsã?)

47 Mik welepa tso' ee, e'pa tö ttè e' ttsé tã ichérakitö:

—Wëm wĩ tso' Skëkȫl tteköl bak kiè Elías, e' kiök.

48 Etã ie'pa eköl tunemi tö suiyök nuwëka vino shköshkö wa, e' tkëka kuaköl bata kĩ tã itkéwã ie' kkö mik as ikuyöitö. 49 Erë imalepa tö iché ie' a:

—Imúat bër, ipanusö suè tö Elías datse itsatkök.

50 Etã ie' skã anene tajë tã iwiköl émiitö. Es iduowã. 51 E' wöshã tã Skëkȫl wé a ie'pa wã datsi' buririë ese shukuar u blatoie e' jchënane kákke döttsã iski. Ñies kã wötĩ'neka tã ák blublu tskírolone. 52 Etã pö kköburolone tã s'batse' rpa blërulone, esepa tajë shkenekane 53 e' yélur ipö a. Ie' du'wã shkenekane, e' ukuökĩ tã ie'pa de Jerusalén dör kã batse'r ee, tã tajë pè' tö ie'pa sué.

54 Roma ñippökwak eköl dör capitán ena imalepa tso' ie' tã Jesús kkö'nuk, mik e'pa tö kã wötĩ'ne ena ì kos tka ee e' sué, etã ie'pa tkirulone tã iché ñi a:

—Mokĩ wëm wĩ dör Skëkȫl Alà je'.

55 Ñies alakölpã manetwã Galilea Jesús tã ikĩmuk, e'pa tso'ñak tajë ie' kĩ sauk kamië. 56 E'pa eköl dör María Magdala wak, iëkȫl dör María dör

Santiago ena José e'pa mì, ièköl dör Zebedeo ala'r, e'pa mì.

Jesús nu wötëne pö a

(Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁵⁷ Wëm eköl tso' kiè José Arimatea wak, e' dör inuköl blú, ñies ie' dör Jesús klé eköl. Mik ká tuirketke, ⁵⁸ etä ie' mía Pilato ska' Jesús nu kiök. Pilato tö imuk ké ie' a. ⁵⁹ Ie' wä imítser patrëwä datsi' ukuö bua'buá saruru maneneë ese wa. ⁶⁰ E' ukuökí tã ie' tö ibléwä ákuk bine pa'alí iwák nu blóie e' a. Ie' tö ák bërie trémi dö pö kkö mik, e' wa iwötéwä. E' ukuökí tã imía. ⁶¹ Èrë María Magdala wak ena María skà, e'pa aṭe tulur pö kkö wöshä.

Jesús nu blëne e' kkö'né Shkëkipa tö

⁶² E' bule es e' dör eno diwö, etä sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa míyal ñitã ttök Pilato tã.

⁶³ Ie'pa iché ia:

—A këkëpa, sa' éna ianewä tö mik kachökwak e' bak ttsë'ka, etä ie' tö iyë' tö ie' duowä e' kī ká de mañat etä ishkerdakane. ⁶⁴ E' kuekí sa' tö be' a ikié tö pö kkö'nuk patkó döka ká mañat dö' ittökatapa dö inú ekiblökwa tã i' ukuökí tã ichënerakitö sulitane a tö ishkenekane. E' wërakitö es, e' tã e' dör kachë taië shute tköka ikache kewe e' tsatã.

⁶⁵ Pilato tö iché ie'pa a:

—Se a' wä ñippökwakpa tso', a' yú ikkö'nuk bua'iewä kos a' a ikkö'narmi ekkë.

⁶⁶ Etä ie'pa mía pö a tã íyi batséwarakitö pö kkö mik as kë yi mi'waiä ee. Ie'pa tö ñippökwakpa méat pö kkö'nuk, etä iwákpa míyal.

28

*Jesús shkenekane**(Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)*

¹ Eno diwö tka, e' bule es e' dör domingo e' ñirketke ta María Magdala wak ena María skà, e'pa míyal Jesús pö sauk. ² E' wöshä ta Skëköl biyöchökwak eköl tso' ká jai a e' de, eta í tka darërëë. Ie' mía pö a ta ák bastkër e' tréütö bänet ta ie' e' tkéser iki. ³ Ie' wöñarke dalölöë wes alá wöñar es, idatsi' damiwa saruruë wes suiyök es. ⁴ Mik ñippökwakpa tö e' sué, eta ie'pa tkirulune painékarak siwa' arulune suane ë wa, aṭe wes s'duowa es. ⁵ Eta Skëköl biyöchökwak tö iché alakölpä a:

—Kë a' suanuk. Ye' wa ijcher tö a' tso' Jesús kötewa krus mik, e' nu yulök. ⁶⁻⁷ Erë ye' de a' a ichök tö kë iku' íe, ishkenekane wes ie' tö iyë'atbak es. A' shkõ wé ie'pa tö inú me'wa e' tö weblök. E' ukuöki ta a' yú bet ibiyö chök ittökatapa a: 'Ie' shkenekane, e' mir a' yöki kewe Galilea, ee a' tö isueraë.'

Jesús e' kkaché alakölpä a

⁸ Eta alakölpä míyal shkalaläë. Ie'pa suane erë ñies ie'pa ttsë'ne buaë. Ie'pa tunemirak ibiyö muk Jesús ttökatapa a. ⁹ E' wöshä ta Jesús de dur ie'pa wörki ta ie'pa shke'wéitö. Ie'pa dewa ie' ska' ta ie'pa e' tuléwa kuchë ki ta iklö paklö'wewarakitö ta idalöierakitö. ¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a:

—Kë a' suanuk. A' yú ichök ye' ttökatapa a tö a' yú Galilea ta ee a' tö ye' sueraë.

Ñippökwakpa patoule kachök

¹¹ Alakölpa míyal, e' dalewa ñippökwakpa tso' pö kkö'nuk e'pa welepa míyal Jerusalén ta ì kos tka e' pakéraitö sēraa sacerdotepa wökirpa a. ¹² Sacerdotepa wökirpa míyal ttök judiowak kuēblupa ta. Ie'pa ttè mé ñi a: “Sú sō ñippökwakpa patuè inuköl taiē wa as ie'pa ichö wes se' kī ikiane es.” ¹³ Ie'pa tö iché ñippökwakpa a:

—A' ichö tö nañewe a' kapolur e' dalewa Jesús ttökatapa debitū e' wa inú mítser. ¹⁴ A' wökir kibi wa ijchenewa, e' ta sa' ttöraē ie' ta a' tsatkoie. Es kē ì tköpa a' ta.

¹⁵ Eta ñippökwakpa tö inuköl e' klö'wé ta ichéraitö wes ie'pa ké ichök es. Dö i'ñe ta kachè e' pakekeia judiowak tö.

Jesús tö ittökatapa patké ie' ttè pakök ká ulitane wakpa a

(Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁶ Eta Jesús ttökatapa dabom eyök kī eköl (11), e'pa míyal Galilea kabata a wé ie' tö ie'pa a iyè' ee. ¹⁷ Mik ie'pa tö isué, eta ie'pa tö idalöié, erē ie'pa welepa tö ibikeitséka bötböt. ¹⁸ Ie' de ie'pa ska' ta ichéitö:

—Skököl tö ye' tkē'ka íyi ulitane wökirie ká jai a ena ká i' a. ¹⁹ E' kuēki a' yú ká ulitane a s'yuök ye' ttökatapaie. Ie'pa wöskuö S'yé ena ye' dör ilà ena Wiköl Batse'r e' ttö wa. ²⁰ Ñies ttè kos wà dalöiök a' ka' ye' tö, e' wa ie'pa wöbla'ú as ñies ie'pa tö iwà dalöiö. Ye' ser michoë a' ta kekraë. Eré ká i' enewatke, erē ye' kē tö a' mepaät a' wakpa è.

Tte Pa'ali Me' Skëköl tö Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca